

MIESIĘCZNIK
STOWARZYSZENIA
BIBLIOTEKARZY POLSKICH
I BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ M.ST. WARSZAWY

11/2001

BIBLIOTEKARZ

Po ataku terrorystycznym na USA

Jan WOŁOSZ:
O standardach dla bibliotek publicznych

Elżbieta STEFAŃCZYK:
Problemy przechowywania zbiorów w bibliotekach
akademickich i naukowych we Francji

Stanisław KRZYWICKI:
Ważniejsze problemy w działalności Książnicy Pomorskiej

KOMPUTEROWY SYSTEM BIBLIOTECZNY

PATRON

DLA WINDOWS

Patron to nowoczesne oprogramowanie, obsługujące format USMARC, w całości pracujące w systemie WINDOWS, wykorzystujące bezpieczną i wydajną bazę danych SQL.

Zapraszamy na naszą stronę w Internecie

www.patron.pl

Zaprezentujemy system biblioteczny
PATRON w siedzibie biblioteki

MOL ® Sp. z o.o.

81-340 Gdynia
ul. Hryniewickiego 10
tel./fax (058) 661 15 83
tel./fax (058) 620 39 53
e-mail: mol@mol.com.pl
<http://www.patron.pl>

Po ataku terrorystycznym na USA

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich do American Library Association

Drodzy Przyjaciele

Z bólem i smutkiem przyjmujemy tragiczne wiadomości o zbrodni dokonanej na Narodzie Amerykańskim w dniu 11 września br.

Łączymy się z Wami w nieszczęściu tak, jak czynią to najlepsi przyjaciele. Nasza bibliotekarska rodzina ma w pamięci liczne, serdeczne więzi z amerykańskimi Koleżankami i Kolegami.

Haniebny czyn terrorystów traktujemy jako zamach na wolność i demokrację, które stanowią podwaliny pomyślności i rozwoju współczesnych społeczeństw. Jednoczymy się z Narodem Amerykańskim w jego walce ze złem, które chce zniszczyć stabilność świata opartą na wartościach o które walczyły pokolenia Polaków.

Dziś kierujemy do Was słowa współczucia, bólu i zarazem wiary, że zło i brutalny fanatyzm nie zniszczy fundamentalnych wartości naszej kultury.

Z wyrazami poważania

Przewodniczący
Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
Jan WOŁOSZ

American Library Association do Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich

Drogi Janie i drodzy Koledzy

Bardzo dziękujemy za życzliwe słowa wsparcia od Ciebie i od Twoich kolegów z Polski. Przyjaźń naszych kolegów na całym świecie jest źródłem wielkiej otuchy, ponieważ my próbujemy w pełni zrozumieć to, co się stało i jak dać sobie radę z wieloma wyzwaniem, które teraz napotykamy. Wasz list przekazaliśmy do naszych kolegów, którzy są także wdzięczni za Wasze zainteresowanie i wsparcie.

W czasie ataku zostało zniszczonych około 80 bibliotek specjalnych w Nowym Jorku oraz Biblioteka Wojskowa w Pentagonie. Amerykańska społeczność bibliotekarska pracuje nad oceną najskuteczniejszych sposobów pomocy w odbudowie tych bibliotek.

Dowiedzieliśmy się także, że niektórzy terroryści przy komunikowaniu się korzystali z Internetu za pośrednictwem publicznie dostępnych komputerów, w tym prawdopodobnie komputerów w bibliotekach co najmniej w dwóch stanach. Nie jest to szczególnym zaskoczeniem, gdyż ok. 98% amerykańskich bibliotek publicznych oferuje nieodpłatny, przeznaczony dla ogółu dostęp do Internetu, co jednak stanowi obecnie dodatkowe wyzwanie.

Myślimy, że bylibyście zainteresowani wspólną deklaracją w odpowiedzi na wydarzenia ostatniego tygodnia.

Deklaracja społeczności bibliotekarskiej w sprawie wolności słowa i dostępu do informacji

Społeczność bibliotekarska Ameryki pogrąża się w smutku nad ofiarami ostatnich ataków terrorystycznych. Ślemy nasze najgłębsze wyrazy współczucia do ich rodzin, przyjaciół i innych, którzy przeżyli. Wyrażamy także nasze uznanie i serdeczne wsparcie dla tysięcy policjantów, strażaków, ochotników i innych osób z personelu ratowniczego w Nowym Jorku, Waszyngtonie i Pensylwanii, którzy poświęcili tak wiele, aby pomóc innym.

Tak jak nasz naród i cały świat idzie naprzód w czasie żałoby i przychodzenia do siebie, tak biblioteki w dalszym ciągu służą informacją i usługami bibliotecznymi wielu różnorodnym społecznościom w ramach naszego narodu. Te usługi są świadectwem wyznawanych przez nas wszystkich przekonań o wolności słowa i powszechnym dostępie do informacji. Utrzymując codziennie równowagę między dostępem do informacji, prawami naszych użytkowników do prywatności

oraz odpowiedzialnością, aby współpracować z instytucjami wprowadzającymi prawo w życie, biblioteki stale stanowią kulturalne i żywe symbole wolności, którymi się cieszymy.

Jak stwierdził to tak wymownie Abraham Lincoln w liście do starego przyjaciela w Illinois w ostatnich dniach wojny domowej: „wolność nie jest jakimś arbitralnym prawem, którym się nas obdarza z powodu prawej natury naszego narodowego charakteru. Jest to prawo, które musimy chronić i bronić zarówno w czasach zagrożenia, jak i nadziei, jeżeli mamy pozostać na przyszłość tym, kim jesteśmy obecnie – wolnymi i honorowymi ludźmi”.

Stowarzyszenia bibliotekarskie wymienione poniżej popierają wysiłki przywódców naszego narodu zmierzające do ochrony i zachowania wolności, będące fundamentem naszej demokracji. Biblioteki są niezbędne dla społeczności, osób fizycznych i instytucji, oraz tych, dla których istotna jest potrzeba dostępu do informacji. Z zadowoleniem witamy stałe wykorzystanie bibliotek publicznych, uczelnianych, naukowych, specjalnych i szkolnych przez ogół społeczności.

American Association of Law Libraries
American Library Association
Association of Research Libraries

Z wyrazami wdzięczności i podziękowania za Wasze wyrazy współczucia i zainteresowania w tym trudnym okresie

John W. Berry
Prezes
The American Library Association

Tłum. *Maria Janowska*

Listy

Drogi redaktorze,
przesyłam w załączeniu tekst mojego listu, przekazanego redakcji „Gazety w Katowicach”: jeżeli będziesz mógł, postaraj się go opublikować w „Bibliotekarzu” (...)

W ubiegłym roku, lekceważąc głosy opinii publicznej oraz protesty Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, a także Krajowej Rady Bibliotecznej, ponadto łamiąc wyraźny przepis Ustawy o bibliotekach z 1997 r. (mówi on, że w każdym województwie powinna istnieć przynajmniej jedna biblioteka wojewódzka), Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego dokonał likwidacji Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej przy ul. Ligonia 5/7. Na łamach „Gazety w Katowicach” z 24 I i 10 II ub.r. ukazały się w tej sprawie listy prof. Bronisława Zyski i mój; pisma Instytutów Uniwersytetu Śląskiego – Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej oraz Języka Polskiego, skierowane do Marszałka J. Olbrychta, pozostały bez odpowiedzi, podobnie jak moje pismo do ówczesnego Wojewody, M. Kempkiego. Bibliotekę zamknięto, aby przydzielić jej etaty Bibliotece Śląskiej, na żądanie dyrektora tej instytucji, prof. J. Malickiego.

Nie istniejąca już Biblioteka Wojewódzka posiadała szczególnie cenny i użyteczny księgozbiór, gromadzony starannie od początku lat pięćdziesiątych, w tym pełne ciągi

czasopism z zakresu wiedzy o książce i bibliotece oraz filologii polskiej, w znacznej części niedostępne gdzie indziej. Prowadziła wypożyczalnię i czytelnię dla dużej dzielnicy Katowic, dysponując też urządzeniami dla czytelników niedowidzących. Rozwijała ożywioną działalność kulturalną i wydawniczą. Korzystanie z niej było maksymalnie ułatwione, służyła mieszkańcom miasta, studentom i nauczycielom akademickim. Jej dogodnie położenie stanowiło dodatkowy atut.

Fakt likwidacji Biblioteki jest wyjątkowo skandaliczny – tym bardziej, że zamiast pozostawić jej zbiory na miejscu, aby w budynku mogła działać filia Biblioteki Miejskiej, przewidziano je – po rocznym pozostawianiu w paczkach – do gmachu Biblioteki Śląskiej, gdzie po rozbiciu kolekcji wybiera się pojedyncze pozycje przydatne tej placówce. W budynku przy ul. Ligonia wynajmuje się pomieszczenia różnym instytucjom.

Dziwi mnie obojętność władz miejskich Katowic oraz czynników społecznych. Czy Sejmik Wojewódzki i Urząd Marszałkowski zwolnione są od wszelkiej odpowiedzialności, a dyrekcja Biblioteki Śląskiej nie podlega żadnej kontroli? Sądzę, że po okresie wyborczym trzeba tę sprawę przypomnieć.

Zbigniew Żmigrodzki

Jan Wołosz

O standardach dla bibliotek publicznych

Dlaczego standardy?

Otóż standardy stanowią nieodzowną pomoc dla kierownictwa biblioteki i bibliotekarzy. Standardy mogą być pomocne w rozbudowie odpowiedniego księgozbioru, zatrudnianiu wykwalifikowanego personelu, określaniu właściwej wielkości powierzchni lokalowej. Standardy zapewniają jednolitość i porządek. Są również potrzebne jako wytyczne dla określenia poziomu finansowania, zaopatrzenia materialnego i zatrudnienia, by biblioteka była w stanie wypełniać swoje zadania wobec użytkowników. Standardy mają zasadnicze znaczenie dla planowania i oceny usług bibliotecznych.

Standardy można definiować jako kryteria, za których pomocą można mierzyć i oceniać działalność biblioteczną. Można je też pojmować jako modele idealne, modele procedur, miary ocen, narzędzia stymulacji przyszłego rozwoju i usprawnień czy jako instrumenty wspomagające podejmowanie decyzji i działań nie tylko przez bibliotekarzy, lecz także przez inne osoby zaangażowane w planowanie i administrowanie usługami bibliotecznymi.

Przypomnę też, że *Encyklopedia bibliotekarstwa współczesnego* z 1976 r. określa standardy ustanawiane przez ISO i przez inne organizacje międzynarodowe mianem zaleceń normalizacyjnych lub unifikacyjnych, stwierdzając, że mają one charakter norm. Przypominam o tym, bo uważam, że treść słowa „standard” odpowiada treści słowa „norma”, zwłaszcza obecnie, kiedy pod rządami nowej ustawy o normalizacji normy utraciły swój poprzedni, obligatoryjny charakter.

Standardy w perspektywie historycznej

Nie jest moim zamiarem przedstawienie rozwoju standaryzacji bibliotecznej, ale nawet na podstawie pobieżnego przejrzenia piśmiennictwa na ten temat, trudno nie zauważyć, że historia postępów w zakresie ustalania standardów bibliotecznych, to jednocześnie historia rozwoju współczesnego bibliotekarstwa jako zorganizowanej, sprawnej działalności informacyjnej, której celem jest dostarczanie użytkownikom potrzebnych im dokumentów i informacji.

Już pierwsze zapytanie o standardy biblioteczne w Internecie przynosi odpowiedź w postaci kilkudziesięciu tysięcy ważnych pozycji z tego zakresu. Ta liczba pokazuje, jaką wagę przywiązuje się do standaryzacji w bibliotekarstwie światowym.

W drugiej połowie ubiegłego wieku, a zwłaszcza w ostatnich jego dekadach, kiedy bibliotekarstwo w krajach rozwiniętych osiągnęło wysoki poziom ujednolicenia oraz wysoki status materialny, a jednocześnie coraz większej wagi zaczęły nabierać kwestie współpracy i współdziałania w ramach tworzonych sieci i systemów informacyjnych – standaryzacja ilościowa i jakościowa nabrała szczególnego znaczenia i zaczęła się niebywale rozwijać. Utworzono narodowe i międzynarodową agencję standaryzacyjną – ISO, Standaryzacją biblioteczną zajęła się IFLA oraz Unesco.

Podejście i oczekiwania wobec standardów ilościowych zaczęły się zmieniać. Przykładem tego są znane standardy IFLA dla bibliotek publicznych¹. W latach pięćdziesiątych opracowywano je z myślą o ustaleniu właściwej wielkości zbiorów, ich udostępniania, zatrudnienia, powierzchni lokalowej itp. Natomiast w publikacji standardów w 1986 r. wcześniej opracowane i przyjęte standardy ilościowe uzupełniono standardami o charakterze zaleceń i wytycznych, ujednolicających zasady i procedury wykonywania usług biblioteczno-informacyjnych, gromadzenia zbiorów, zatrudniania personelu, organizacji warsztatu bibliotecznego, zarządzania, organizacji sieci bibliotecznej².

Obecna wersja standardów IFLA dla bibliotek publicznych

O standardach IFLA dla bibliotek publicznych mówiliśmy w 1999 r. na konferencji w Jedlni Letnisku³. Zajmowaliśmy się wówczas standardami opublikowanymi w 1986 roku. Specjalnie powołana grupa robocza IFLA ogłosiła nowe propozycje, które zostały przedstawione w trzeciej wersji dokumentu zatytułowanego „*Revision of the IFLA's Guidelines for Public Libraries*” i dostępnego w Internecie pod adresem: <http://www.IFLA.org/VII/s8/proj/gpl.htm>. Założenia i 2 wcześniejsze wersje tego dokumentu były dyskutowane na międzynarodowym seminarium w Holandii oraz podczas kongresów IFLA w Amsterdamie (1998), Bangkoku (1999) i Jerozolimie (2000). Przywoływana wersja projektu jest dziełem sześciuosobowej grupy roboczej, kierowanej przez Phila Gilla, Anglika. Doświadczenia europejskie wносиły do tego zespołu ponadto specjalistki z Niemiec i Szwecji, wspomagane przez Kanadyjkę, Australijczyka i Armeniyczka.

Podobnie jak publikacja IFLA z 1986 r. omawiany projekt łączy standardy z wytycznymi (guidelines). Zdecydowały o tym zgłoszone grupie roboczej opinie z całego świata, z których wynikało, że większe zainteresowanie budziła i okazała się przydatna treść standardów ilościowych niż wytycznych.

Autorzy projektu podkreślają, że głównym czynnikiem wymuszającym rewizję dotychczasowych standardów jest rewolucja elektroniczna, niebывały i gwałtowny rozwój technologii informatycznych i telekomunikacji, które rewolucjonizują sposoby gromadzenia, prezentowania i udostępniania informacji w bibliotekach publicznych. Uwzględnił ten czynnik *Manifest bibliotek publicznych Unesco* z 1994 r., którego zapisy i treść zostały w dużej mierze włączone do ostatniego projektu IFLA.

Zróżnicowane możliwości i poziom wykorzystania nowych technologii w poszczególnych, bogatych i biednych, krajach na świecie wpłynęły na ujęcie treści standardów i wytycznych. Wedle deklaracji autorów mają one służyć bibliotekom pomocą na każdym poziomie rozwoju ich działalności.

Omawiany dokument składa się z wstępu i 6 rozdziałów oraz 4 załączników. „Rola i cele biblioteki publicznej” – to rozdział pierwszy. Następne to: „Ramy prawne i finansowe”, „Zaspokajanie potrzeb użytkowników”, „Budowa zbiorów”, „Zarządzanie personelem”,

„Zarządzanie i marketing w bibliotekach publicznych”. Na szczególną uwagę zasługuje także załącznik dotyczący standardów powierzchni lokalowej.

Nie będziemy tutaj omawiać treści całego dokumentu, choć jest on – jestem o tym przekonany – niezmiernie dla bibliotek publicznych w naszym kraju ważny i bezwzględnie nasze środowisko jego treści powinno sobie przyswoić i korzystać z niego jako narzędzia przydatnego w staraniach o unowocześnianie warsztatów bibliotecznych, a jednocześnie płaszczyzny odniesień dla własnej instytucji. Wytyczne w sposób usystematyzowany, wyczerpujący i bardzo szczegółowy ujmują całość zagadnień i aspektów organizacji i działalności współczesnej biblioteki publicznej w warunkach rewolucji elektronicznej i społeczeństwa informacyjnego. W dużej mierze pełni rolę poradnika dla profesjonalistów z bibliotek publicznych i przewodnika dla osób odpowiedzialnych w samorządach za bibliotekarstwo publiczne.

Jeśli natomiast chodzi o standardy ilościowe, to tradycyjnie odnoszą się one do takich zagadnień jak:

A. Zbiory

Autorzy projektu podkreślają, że liczebność nowych nabytków jest ważniejsza od liczebności księgozbioru i proponują generalną zasadę: 1,5 do 2,5 książek na głowę mieszkańca, przy czym minimalna wielkość zbiorów biblioteki lub filii nie powinna być mniejsza niż 2500 wol. Nowo założona biblioteka nie może mieć mniej niż 1 książkę na głowę mieszkańca, ale tylko najwyżej przez 3 lata. Po 3 latach powinna mieć co najmniej 2 wol. na głowę mieszkańca.

Jeśli chodzi o nowe nabytki, to uzależniono je od liczebności obsługiwanej populacji. W populacji liczącej poniżej 25 000 mieszkańców powinno przypadać 25 nowych książek na 100 mieszkańców, w populacji od 25 000 do 50 000 – 22,5 wol. na 100 mieszkańców, a liczącej powyżej 50 000 mieszkańców – 20 wol. na 100 mieszkańców. W małych bibliotekach obsługujących mniej niż 1000 mieszkańców zalecane jest zwiększenie wskaźnika zakupu nowości o 100 i więcej procent.

Trudno nie zauważyć, że obowiązujący w Polsce jeszcze niedawno wskaźnik 18 wol. na 100 mieszkańców był bardzo zbliżony do tych zaleceń. Obecnie wynosi on w Polsce 5,7 wol. na 100 mieszkańców, a są biblioteki i rejony,

gdzie oscyluje w granicach 1-2 wol. na 100 mieszkańców, nie mówiąc już o bibliotekach, które nie mają ani złotówki na zakup nowości.

B. Zatrudnienie

Generalnie zaleca się przyjęcie wskaźnika 1 pracownika na pełnym etacie na 2500 mieszkańców.

1/3 personelu (nie licząc personelu pomocniczego: sprzątaczek, strażników itp.) powinno mieć kwalifikacje bibliotekarskie.

0,5 do 1% budżetu biblioteki powinno się przeznaczać na cele szkoleniowe.

C. Wyposażenie w urządzenia elektroniczne

Generalnie przyjmuje się, że 1 stanowisko dostępu do komputera powinno przypadać na 5000 mieszkańców.

Przywołane też zostały przykłady z Anglii, gdzie przyjęto, że 0,7 stanowiska roboczego powinno przypadać na 1000 mieszkańców, oraz Australii, gdzie w populacji liczącej do 50 000 mieszkańców 1 stacja robocza powinna przypadać na 5000 mieszkańców, a w populacjach większych – 1 stanowisko dodatkowo na każde 10 000 mieszkańców.

D. Powierzchnia lokalowa

Przyjmuje się, że minimalna powierzchnia lokalowa samodzielnej biblioteki powinna wynosić nie mniej niż 350 m. kw., a multimedialnej filii bibliotecznej – nie mniej niż 230 m. kw. plus 14 m. kw. na każde dodatkowe 1000 wol. powyżej 3000 wol. księgozbioru.

W podawaniu do wiadomości przyjętego wskaźnika powierzchni lokalowej na głowę mieszkańca popełniono chyba błąd, informując o 56 m. kw. (i 600 stopach kw.), które powinny przypadać na głowę mieszkańca. Prawdopodobnie powinno być 0,56 m. kw. na głowę mieszkańca, co i tak byłoby wskaźnikiem dwukrotnie wyższym niż w naszych bibliotekach (0,24 m. kw. per capita). Jeśli błędu nie ma, to oznacza zalecanie wskaźnika dwudziestokrotnie wyższego niż wynika ze statystyki bibliotecznej w Polsce.

Ponadto przewidziano:

- 1 m. kw. na każde 110 wol. księgozbioru,
- 2,8 m. kw. na 1 miejsce robocze dla użytkownika. 5 takich miejsc powinno przypadać na 5000 mieszkańców, co stwarza możliwość organizacji indywidualnych miejsc pracy dla użytkowników, umieszczania tablic informacyjnych, stanowisk audiowizualnych i stanowisk internetowych,

- 16,3 m. kw. na 1 pracownika przy wskaźniku 1 pracownik na 2500 mieszkańców,
- każda biblioteka powinna mieć salę konferencyjną jako miejsce dla spotkań społeczności lokalnej,
- 20% ogółu powierzchni powinno się planować na pomieszczenia sanitarne, magazynowe (np. dla materiałów czystościowych), windy, urządzenia techniczne.

Lojalnie przyznano, że propozycje wskaźników powierzchni lokalowej opracowano wykorzystując standardy bibliotek USA i Kanady.

Rozmaitość rozwiązań standardów europejskich

Rezultaty poszukiwań standardów europejskich skłaniają mnie do wyrażenia przeświadczenia, że nie ma czegoś takiego jak standardy europejskie, w sensie ich ujednoczenia wspólnym wysiłkiem specjalistów z krajów europejskich, i powszechnego stosowania. Wyjątkiem mogą być tylko niektóre normy techniczne, np. format UNIMARC. Spotykamy natomiast standardy narodowe, opracowane i przyjęte w poszczególnych krajach, i to nie wszystkich. Standardy te wykazują jednak różnice między sobą, tak co do przedmiotu standaryzacji, jej zakresu, ujęcia. Niektóre z nich mają status obligatoryjnych, kiedy są wprowadzane w życie na mocy ustawy czy mniejszej wagi przepisów prawnych.

Przykładem ustawodawstwo belgijskie z 1978 r., regulujące sprawy bibliotek we Flandrii. Ustawa wprowadziła w życie obowiązek stosowania bardzo szczegółowych – żeby nie powiedzieć – drobiazgowych standardów, ustalając wskaźniki ilościowe dotyczące rocznego zakupu książek, czasopism, materiałów audiowizualnych – w zależności od liczby mieszkańców, a także standardy w zakresie powierzchni lokalowej i wyposażenia bibliotek w urządzenia techniczne. Tak np. regaty biblioteczne nie mogą być niższe niż 25 cm, a wyższe niż 170 cm, a szerokość między nimi ma wynosić 170 cm⁴. W strukturze zbiorów literatura niebeletrystyczna (w tym encyklopedie, informatory, podręczniki) ma stanowić 45-50% zbiorów, piękna – 30-40%, dla dzieci – 15-20%. „Według belgijskich norm, aby otworzyć bibliotekę potrzeba minimum 6 tys. woluminów na 10 tys. mieszkańców. W ciągu 10 lat zbiory te należy zwiększyć do 180 tys. wol. na 10 tys., albo wyjściowa liczba 10 tys. wol. winna wzrosnąć do 30 tys., jeśli placówka ma obsługiwać 20 tys. mieszkańców”⁵.

Bardzo interesujące jest również podejście do standardów w Danii. Wedle minimalnych standardów z 1977 r. wielkość zbiorów bibliotecznych uzależniona została od liczby obsługiwanej populacji. Przewidziano pięcioletnie przedziały wielkości populacji: od pierwszego – liczącego do 5 tys. mieszkańców (następnie co 5 tys.) do ostatniego – ponad 25 tys. mieszkańców. Dla populacji liczącej nie więcej niż 5 tys. mieszkańców, ustalono, że powinna ona mieć do dyspozycji minimum 7500 wol. zbiorów, przy czym 60% tych zbiorów powinny dysponować biblioteki publiczne, a 40% – szkolne. Wedle tych samych standardów populacje największe, a więc liczące ponad 25 tys. mieszkańców powinny mieć zbiory liczące minimum 31 500 tys. wol., przy czym 52% tych wol. powinno służyć czytelnikom bibliotek publicznych, a 48% – szkolnych. Od liczebności populacji uzależniono także standardy miejsc w czytelnich oraz zatrudnienie personelu (przy wielkości populacji do 5 tys. mieszkańców – 2,5 etatu, w przedziale 5-10 tys. mieszkańców – 5 etatów, a w populacji powyżej 25 tys. osób – 12,5 etatu).

Nie podobna tu omawiać sytuacji we wszystkich krajach europejskich, ale na szczególną uwagę zasługują najnowsze angielskie standardy, które były propozycją rządową, opartą na ustawie o bibliotekach i muzeach z 1964 r., przygotowaną przez Departament Kultury, szeroko konsultowaną z władzami samorządowymi⁶. Wedle oświadczenia Chrisa Smitha, sekretarza stanu ds. kultury, rząd chce, aby przez wprowadzenie standardów władze samorządowe:

- spowodowały, by każda biblioteka była otwarta w tygodniu co najmniej przez 60 godz.,
- dostarczyły dowodów, że mieszkańcy w miastach i na terenach wiejskich dochodzą lub dojeżdżają do biblioteki w czasie nie większym niż 20 minut, a także, że wypadnięcie z rozkładu kursów bibliobusów lub nieplanowane zamknięcia biblioteki nie przekroczą w skali rocznej 5% planowanego czasu ich pracy,
- zagwarantowały, że filie biblioteczne będą udostępniać Internet przez co najmniej 10 godz. tygodniowo,
- finansowały zakupy nowych zbiorów w liczbie 216 książek (i innych materiałów na dyskach, kasetach, wideo) na każde 1000 mieszkańców,
- umożliwiły ludziom wypożyczanie książek na 3 tygodnie oraz 8 książek na 1 raz,

- zagwarantowały selekcję zbiorów, która pozwoli wymienić całość księgozbioru w okresie nie dłuższym niż 8 i pół roku.

Zaplanowano wejście w życie tych standardów do 2004 r.

Wszystkie biblioteki publiczne mają być podłączone do Internetu przed 2002 r. Przyjęto, że 0,7 stanowiska komputerowego do użytku czytelników będzie przypadać na każde 1000 mieszkańców.

Znamienne są następujące słowa sekretarza stanu ds. kultury: „Wprowadzenie w życie tych minimalnych standardów będzie świadczyć, że lokalne samorządy są świadome swej odpowiedzialności za zapewnienie standardów usług, których użytkownicy mają prawo oczekiwać od bibliotek. Gdy to będzie niezbędne, rząd nie zawaha się interweniować bezpośrednio, aby bronić usługi biblioteczne”.

Z dokumentu rządowego wynika – i jest to bardzo ciekawe – że ustalono punkty interwencyjne dla tych standardów. I tak np. interwencja rządowa będzie miała miejsce, jeśli zamiast przez 60 godz. biblioteka będzie otwarta przez mniej niż 45 godz., a wskaźnik roboczego stanowiska komputerowego zamiast 0,7 na 1000 mieszkańców przybierze wartość mniejszą niż 0,35. Analogicznie dotyczy to też pozostałych standardów.

Dodajmy, że we wstępie do omawianego dokumentu o standardach stwierdza się, że 3477 bibliotek publicznych w miastach i wsiach obsługuje 49 mln osób, że z bibliotek publicznych korzysta 55-60% mieszkańców, a w przypadku dzieci wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 70%.

Wedle ostatnich danych Departament Kultury, Mediów i Sportu rządu brytyjskiego wprowadził oficjalnie w życie omawiane standardy z początkiem lutego 2001 roku⁷.

Konkluzje

1. W europejskim i światowym bibliotekarstwie standardy ilościowe stanowią ważne narzędzie jego unowocześniania i rozwoju. Szczególnie pozytywną rolę odgrywają standardy ustanawiane formalnie i wprowadzane w życie na drodze regulacji prawnych. Takich standardów obecnie w Polsce nie mamy i nic nie wskazuje, by władze rządowe i samorządowe były nimi obecnie zainteresowane.

2. W warunkach polskich, szczególnie w obecnej sytuacji opracowanie i stosowanie standardów wydaje się konieczne. Standardy

same się nie opracują, nie są tego w stanie uczynić poszczególne biblioteki czy władze samorządowe. Potrzebne jest sfinansowanie takich prac z funduszy rządowych lub grantów.

3. Do wykorzystania pozostają standardy i wytyczne IFLA, które są sumą doświadczeń europejskich i światowych w tej dziedzinie. Potrzebne jest ich przetłumaczenie i upowszechnienie. Ich promocja może przyczynić się do przybliżenia opinii publicznej idei i koncepcji nowoczesnej biblioteki publicznej. Szczególną wartość mają towarzyszące standardom wytyczne, na których przedstawienie brak było czasu. Znamienne, że programy biblioteczne w Unii Europejskiej, jak np. ProPublica, są podejmowane i realizowane zgodnie z założeniami tych wytycznych.

4. Wiele świadczy o tym, że ugruntowuje się świadomość w Europie o wielkiej roli bibliotek publicznych w społeczeństwie informacyjnym oraz wagi standardów dla tego typu instytucji. Rodzi to nadzieję na powszechny wzrost zainteresowania standardami bibliotecznymi. Tym bardziej, że powołanie do życia Libcoonu, instytucji, która podjęła opracowanie i publikowanie statystyki różnych rodzajów bibliotek w krajach europejskich stwarza warunki do ocen, porównań i szacunków oraz podstawę do opracowania standardów w poszczególnych krajach.

5. I ostatni wniosek: w zakresie standardów bibliotecznych mamy bardzo wiele do zrobienia.

*Jan Wołosz jest pełnomocnikiem dyrektora Biblioteki Narodowej ds. współpracy z bibliotekami publicznymi, a publikowany tekst jest skrótem referatu wygłoszonego na konferencji SBP „Polskie bibliotekarstwo w perspektywie wejścia do Unii Europejskiej” w Miedzeszy-
nie k. Warszawy w dn. 8-9 czerwca br.*

PRZYPISY:

¹ J. Wołosz: *Biblioteki publiczne w świetle standardów zagranicznych. W: Funkcje ponadlokalne bibliotek publicznych – poziom powiatowy. Materiały z ogólnopolskiej konferencji nt.: „Biblioteka powiatowa 99 – pierwsze doświadczenia i wnioski”. Radom/Jedlnia Letnisko, 20-22 września 1999. Warszawa: Wydawnictwo SBP 2000 s. 14-24.*

² IFLA *Guidelines for public libraries*. München 1986; *Wybrane elementy standardów IFLA dla bibliotek publicznych*, W: *Funkcje ponadlokalne bibliotek publicznych – poziom powiatowy*, op. cit. s. 138-171.

³ J. Wołosz: *Biblioteki publiczne w świetle standardów zagranicznych*, op. cit.

⁴ Marc Storms: *Twenty Years of Public Library Biding in Flanders: 1978-1997*. W: *Papers of the 64th IFLA General Conference*, 1998, Booklet 6, s. 100.

⁵ G. Lewandowicz: *Biblioteki publiczne w krajach Unii Europejskiej*. Informator. Warszawa: CEBID 2000 s. 21.

⁶ Zob.: <http://www.sbn.ac.uk/iite/lt/2000/news1849.html>

⁷ http://www.la-hg.org.uk/directory/prcss_desk/200102.html

Problemy przechowywania zbiorów w bibliotekach akademickich i naukowych we Francji

Od kilkunastu lat francuskie biblioteki naukowe i badawcze borykają się z problemami przechowywania swoich zbiorów. Dotyczy to zwłaszcza regionu Ile-de-France, który obejmuje jedną trzecią krajowych zasobów bibliotecznych. Jeszcze bardziej dotyka to wielkich paryskich bibliotek naukowych i uniwersyteckich.

Na początku lat osiemdziesiątych zbadano stan i możliwości bibliotek w zakresie przechowywania zbiorów. Przeprowadzono szczegółowe prace w istniejących wówczas bibliotekach regionu paryskiego. Rezultaty badań były alarmujące – biblioteki były zapełnione. Powstał wówczas pomysł stworzenia w tym regionie miejsca służącego gromadzeniu mniej wypożyczanych pozycji bibliotecznych.

Idea rozwijała się powoli: na początku lat dziewięćdziesiątych, powołano szefa całego projektu, następnie w listopadzie 1994 r. ukazało się rozporządzenie dotyczące powstania „Centrum technicznego książki szkolnictwa wyższego (CTLes)” – Centre technique du livre de l'enseignement superieur. Centrum powstało w końcu 1996 r. w odległości trzydziestu kilometrów na wschód od Paryża, w Marne-La-Vallée.

Centrum (CTLes) ma zadanie gromadzić, opracowywać, przechowywać, konserwować i udostępniać wydawnictwa naukowe powierzone mu przez biblioteki uniwersytetów, ośrodków badawczych i szkół wyższych.

W pierwszej kolejności opracowywane są zbiory bibliotek naukowych znajdujących się w Ile-de-France (region paryski), gdzie jest usytuowane również CTLes.

Zbiory przekazywane do CTLes mogą być składowane jako:

1) depozyt, w tym przypadku ośrodek, który przekazuje dokument, pozostaje jego właścicielem, a CTLes jedynie nim zarządza,

2) darowizna – CTLes nabywa prawo własności do dokumentów, które otrzymuje.

Centrum ma również prawo udzielać porad ośrodkom naukowym w zakresie ochrony

i zabezpieczenia dokumentów oraz może współpracować z instytucjami działającymi w tym samym sektorze we Francji oraz za granicą.

W początkowym okresie CTLes spełniło dodatkową rolę – umożliwiło tymczasowe gromadzenie pozycji z bibliotek, które mają tymczasową potrzebę składowania całości lub części swych zbiorów poza własnymi budynkami.

W 1997 r. powierzono CTLes dodatkowe zadanie – przejmowanie do składowania lub przekazywanie bibliotekom uniwersyteckim monografii dostarczanych przez wydawców. CTLes, obok Biblioteki Narodowej Republiki Francuskiej, gromadzi jeden z czterech egzemplarzy (oprócz literatury młodzieżowej oraz powieści) przekazanych przez wydawców, następnie rozdziela je, w zależności od tematu każdej pozycji, pomiędzy czterdzieści bibliotek według planu przygotowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Aby zapewnić sprawne działanie w tym zakresie, CTLes współpracuje bezpośrednio z bibliotekami, aby móc jak najszybciej odpowiedzieć na ich potrzeby. Utrzymuje także bezpośrednie kontakty z wydawcami francuskimi. CTLes rozdziela wśród bibliotek 25 000 do 30 000 tytułów rocznie.

Aby wykonywać swoje zadania, Centrum dysponuje budynkiem o powierzchni 6900 m², wyposażonym w nowoczesny sprzęt dobrej jakości. Posiada roczny budżet w wysokości 4,8 milionów franków (733 000 euro) i zatrudnia 21 osób.

Po czterech i pół latach działalności Centrum, zgromadzone zbiory liczą 16 593 metrów długości i pochodzą od 18 różnych ośrodków i bibliotek.

CTLes gromadzi dokumenty mało używane, na dosyć dobrym papierze wydawane w okresie od XVII w. do lat dziewięćdziesiątych XX w. Pomiędzy nimi najliczniejsze są periodyki (61%), następnie rozprawy naukowe (33%) i na samym końcu monografie (6%). Tempo wzrostu zbiorów szacuje się obecnie na około 4 km długości rocznie.

Pierwszym i najważniejszym użytkownikiem CTLes są duże paryskie biblioteki międzyuniwersyteckie (Międzyuniwersytecka Biblioteka Medyczna, Biblioteka Sorbony, Międzyuniwersytecka Biblioteka Studiów Orientalnych, Biblioteka Sainte-Geneviève, Biblioteka Cujas) oraz biblioteki dużych instytutów literackich i naukowych (Instytut Francuski, Narodowa Fundacja Nauk Politycznych). Ale CTLes przyjmuje również zbiory mniejszych

ośrodków, takich jak Centrum Dokumentu Rosyjskiego i Tureckiego czy Centrum Studiów Słowiańskich.

Co dwa lata biblioteki naukowe i badawcze z regionu Ile-de-France prowadzą rozpoznanie swoich możliwości magazynowych, dokonują selekcji zbiorów pod kątem ustalenia potrzeb umieszczenia części swoich zbiorów w CTLes na krótki lub średni okres. Następnie w CTLes tworzyony jest dwuletni grafik transferu dokumentów należycie uwzględniający potrzeby bibliotek. Jednocześnie organizowany jest przetarg, który ma za zadanie wyłonić firmę, która zapewni transport zbiorów (spośród nich wybierana jest ta firma, która ma już doświadczenie w przewożeniu zbiorów bibliotecznych). Transport organizowany jest co tydzień. Po dotarciu na miejsce wszystkie pozycje są dokładnie odkurzone. Badany jest ich stan fizyczny i podejmowane są prace mające na celu zabezpieczenie zbiorów, np. umieszczenie zbiorów w kopertach, teczkach. Następnie prowadzone są prace obejmujące niewielkie naprawy i prace introligatorskie.

Z wyjątkiem rozpraw naukowych, wszystkie dokumenty są następnie układane w kontenerach wypełnionych polipropylenem (jest to materiał zupełnie nieszkodliwy). Kontenery te zapewniają optymalną ochronę zbiorów i redukują ryzyko powiększania się jakichkolwiek zniszczeń, które mogły już nie zostać wykryte przy pierwszych oględzinach.

Monografie i periodyki poddane są inwentaryzacji: sygnatury tych dokumentów umieszczane są w bazie danych i łączone są z numerami kontenerów, które je zawierają. Każdy z kontenerów otrzymuje również swój adres, także umieszczony w systemie komputerowym. Ponadto periodyki poddane są bardzo dokładnemu spisowi i przy tej okazji CTLes porządkuje centralny katalog publikacji wydawanych w seriach (kiedyś zwany CCN/PS), który jest obecnie częścią uniwersyteckiego systemu dokumentacji i informacji (SUDOC).

Rozprawy naukowe nie są inwentaryzowane: są one od razu złożone w magazynie i uporządkowane według sygnatur swojej macierzystej biblioteki. Ten sposób gromadzenia wystarcza, aby łatwo je odnaleźć, kiedy są potrzebne.

Ogólne warunki zabezpieczenia zbiorów w CTLes obejmują:

– ochronę 24 godziny na dobę, nadzór kamer wideo, kontrolę wszystkich wyjść zewnętrznych i części wewnętrznych

- klimatyzację, filtrowanie powietrza
- specjalne kontenery do przechowywania zbiorów.

Ponadto, na miejscu obecny jest sprzęt do konserwacji zbiorów z francuskiej Biblioteki Narodowej (BnF). We współpracy z BnF prowadzone są prace w zakresie diagnozowania przypuszczalnych zagrożeń (pleśń, grzyby, insekty). Udzielane konsultacje i pomoc w naprawie i odnawianiu dokumentów z wykorzystaniem specjalistycznej dokumentacji nt. konserwacji, dezynfekcji i mikrofilmowania zbiorów.

CTLes udostępnia swoje zasoby. Użytkownicy mogą przyjść i na miejscu skorzystać z dokumentów, jednak dzieje się to bardzo rzadko. Znaczna większość zbiorów udostępniana jest na odległość i przybiera wszystkie możliwe formy (wypożyczanie oryginałów, fotokopii, telekopii itp.). Centrum dostarcza żądany dokument w przeciągu 48 godzin, w większości przypadków są to nawet 24 godziny. Rocznie jest to 1600 zleceń. Największa liczba próśb o wypożyczenie nadchodzi, co jest zrozumiałe, ze strony bibliotek, które złożyły swoje zbiory w CTLes, jednak zapytania z innych ośrodków są coraz liczniejsze, zaczęły się także pojawiać kwerendy z zagranicy.

Relacje między ośrodkami korzystającymi z zasobów CTLes a Centrum precyzuje umowa podpisana przy okazji każdego depozytu i każdej darowizny, także w wypadku depozytu tymczasowego. Umowa ta określa, jakie zbiory przekazano, ustala wzajemne zobowiązania oraz okoliczności składek finansowych dokonywanych przez ośrodek korzystający ze zbiorów CTLes.

Po kilku latach działalności CTLes można stwierdzić, że stworzono w regionie Ile-de-France centrum składowania zbiorów z jednoczesną ich ochroną i zabezpieczeniem.

Mimo działania Centrum, wiele bibliotek z brakiem miejsca do przechowywania zbiorów nie potrafi zdecydować się na dokonanie selekcji i przekazanie części zbiorów do CTLes. Centrum obserwuje w tym zakresie cztery rodzaje zachowań bibliotek:

1. Trzymamy wszystko u siebie.

Dyrektorzy niektórych placówek wciąż głęboko wierzą, że przeniesienie – według nich, zrzeczenie się – części swoich zbiorów zmniejsza potencjał biblioteki. Do tego dochodzi przekonanie, że „ktoś, kiedyś będzie potrzebował” pozycji, która od dawna nie cieszy się zainteresowaniem. Dodajmy tak-

że, że często w grę wchodzi również niechęć ponoszenia jakichkolwiek kosztów, chociaż bardzo skromnych, w celu uzyskania własnych zbiorów. Niektóre biblioteki, wśród nich również te znane, którym są nie obce problemy związane ze składowaniem zbiorów, często kierują się właśnie takim myśleniem. Do dziś nie podjęły współpracy z CTLes, albo pod wpływem presji z zewnątrz przekazały bardzo niewielką ilość dokumentów, co nie jest zgodne zupełnie z ich polityką dotyczącą zarządzania zbiorami (np.: problemy z dostatecznym zabezpieczeniem zbiorów).

2. Niezwykła gorliwość, czyli jak najszybciej opróżnijmy własne magazyny.

Najszybciej jak to możliwe, niektóre ośrodki chcą pozbyć się części swoich zbiorów, które często od dawna nie są używane i zalegają w piwnicach czy na strychu. Myśli się wtedy tak: „CTLes coś sobie z tego wybierze”. Często od tego transport dokumentów nie jest poprzedzony żadnymi koniecznymi pracami selekcyjnymi czy nakładami finansowymi.

3. Pomysł składowania wydaje się słuszny, jednak tylko do czasu pierwszego przekazania zbiorów.

Niektóre ośrodki decydują się wysłać do CTLes duplikaty rozpraw naukowych, które z reguły są trzymane w kilku kopiach (zwykle dwóch), periodyki, które już (lub od bardzo dawna) nie znajdują nabywców do sprzedania, serie wydawnicze (np. stare roczniki statystyczne), z których nikt nie korzysta.

4. Dogłębna analiza połączone z odpowiednim działaniem.

Niektóre ośrodki przed wysłaniem zbiorów do CTLes przeprowadzają dogłębną analizę pozycji nabytych przez bibliotekę, badają zapotrzebowanie na konkretne wydawnictwa, kontaktują się z innymi placówkami.

Widać zatem, że wyjąwszy ośrodki wymienione w ostatnim punkcie, kontakty z pozostałymi placówkami wymagają dużo pracy polegającej na dokładnym wyjaśnieniu zasad działania CTLes, uwrażliwieniu na problem, pedagogice oraz przekonaniu, że Centrum służy bibliotekom, z tą tylko różnicą, że lepiej wyposażonym i przygotowanym do długoterminowego przechowywania zbiorów.

Przyjrzyjmy się teraz kwestii statusu dokumentów zgromadzonych w CTLes. W 2001 r. zbiory odstąpione CTLes stanowiły 52% cał-

kowej kolekcji, natomiast dokumenty złożone w depozycie – 48%. Wypada jednak zauważyć, że widoczna przewaga zbiorów odstąpionych nad wypożyczonymi jest rezultatem ogromnego napływu rozpraw naukowych otrzymanych w ciągu dwóch pierwszych lat z biblioteki Sorbony oraz z Medycznej Biblioteki Międzyuniwersyteckiej. Stan ten cały czas się utrzymuje, rzeczywistą sytuację będzie można zaobserwować w połowie 2002 r., kiedy to liczba dokumentów składanych w depozycie zacznie przewyższać liczbę pozycji przekazanych Centrum na własność.

Dyrekcjom bibliotek trudno jest zrozumieć, że zbiory przekazane Centrum są dostępne na dokładnie takich samych warunkach, jak zbiory wypożyczone (których to biblioteki pozostają właścicielami) i stanowią w rzeczywistości rodzaj wspólnego dobra, które oprócz im samym służyć ma także innym użytkownikom.

Ten stan wpływa na ograniczenie możliwości bezpośredniego zarządzania dokumentami złożonymi w CTLes przez samo Centrum, np. zdarza się, że samo Centrum ma w swojej kolekcji dwa, trzy lub cztery tytuły czasopism, często kompletnych lub prawie kompletnych i nie może ich zlikwidować ani połączyć, gdyż część z nich jest przekazana CTLes na własność, a część tylko złożona w depozycie. CTLes zajmuje się już około 11 000 tyt. czasopism (około 4500 tyt. przekazanych, 6500 tyt. złożonych w depozycie), które są w różnym stopniu kompletności. W dzisiejszych czasach, mając możliwość przekazywania dokumentów pod każdą postacią na dowolnie dalekie odległości, dalsze trwanie takiej sytuacji nie jest korzystne ani z punktu widzenia potrzeb bibliotekarskich, ani polityki ekonomicznej. Tym bardziej, że rejon Ile-de-France, a zwłaszcza Paryża, przeżywa gwałtowny rozwój. Otwierane są nowe biblioteki przy powstających placówkach naukowych i uniwersyteckich. Problem gromadzenia zbiorów i ich prawidłowego zabezpieczania staje się zagadnieniem oczekującym na rozwiązania organizacyjne i legislacyjne.

Wydaje się jednak, że biblioteki naukowe i akademickie powinny zmienić swą politykę i przejść od gromadzenia zbiorów we własnych

murach do sprawnego dzielenia się nimi z innymi ośrodkami. Działalność ta może przybrać formę szybkiej wymiany dokumentów, kiedy to każda biblioteka, lub jej część, będzie pełniła rolę opiekuna niektórych pozycji, tym samym zwalniając inne ośrodki z konieczności gromadzenia tych samych zbiorów. Jest to korzystne zwłaszcza dla bibliotek, które mogą zapewnić wystarczająco dobre warunki przechowywania dokumentów i dać gwarancję, że strony ośrodków naukowych, którym podlegają, że są w stanie zajmować się zbiorami przez dłuższy okres. Rozwiązaniem tych problemów dla bibliotek jest działalność Centrum.

W ramach tej działalności planuje się również zorganizowanie w połowie października 2001 r. spotkania poświęconego tematowi wspólnego przechowywania zbiorów. Spotkanie to odbędzie się w siedzibie CTLes i zaproszone są na nie wszystkie biblioteki zainteresowane projektem.

Cel spotkania jest dwójaki:

- omówienie spraw bieżących, czyli ustalenie z bibliotekami możliwie najlepszych decyzji odnośnie organizacji przekazywania zbiorów do CTLes, które będzie trwać od września 2002 r. do sierpnia (a nawet grudnia) roku 2004;

- omówienie spraw długoterminowych, które przyczynią się do utrwalenia zwyczaju wspólnego przechowywania zbiorów na zasadach współpracy między bibliotekami naukowymi i badawczymi regionu Ile-de-France.

W tym wymiarze rola CTLes musi się niewątpliwie zmienić. Jest prawdopodobne, że Centrum będzie musiało być gotowe na przyjęcie większej ilości zbiorów i to w krótszym czasie niż dotychczas.

Wydaje się, że do problemów wymagających doprecyzowania między CTLes a ośrodkami z nim współpracującymi należą; selekcja różnych typów dokumentów przed ich przekazaniem, prawo własności deponowanych zbiorów oraz kwestie finansowe.

Opracowała *Elżbieta Stefańczyk* na podstawie referatu Pascala Sanza, dyrektora CTLes, który został wygłoszony na konferencji Liber 2001.

SPROSTOWANIE

W moim artykule pt. *Jaka „Bibliografia Zawartości Czasopism” w „Bibliotekarzu” nr 9/2001* wystąpiły przekłamania w liczbach. Tabelę należy uzupełnić o „Przegląd Tygodniowy” – 357. Poprawny tekst pod tabelą na s. 18 powinien brzmieć: „Razem w „BZCz” za 2000 rok zarejestrowano 3845 artykułów z gazet i 7476 artykułów z tygodników i dwutygodników. Daje to w sumie 11 321 opisów, co stanowi 19,3% wszystkich zarejestrowanych w „BZCz” artykułów (58 572). Za wynikię przekłamania przepraszam Czytelników i Redakcję.

Jadwiga Sadowska

Stanisław Krzywicki

Ważniejsze problemy w działalności Książnicy Pomorskiej

Przed dwoma laty zakończono pierwszy etap rozbudowy Książnicy Pomorskiej. Odebraliśmy wiele nagród i opinii od specjalistów oceniających funkcjonalność, wystrój, a równocześnie zastosowanie nowoczesnej techniki i systemów informatycznych. Ich ocena upoważnia nas do określenia Książnicy mianem jednego z najbardziej „inteligentnych budynków” w tej części Polski.

Dla nas, bibliotekarzy, twórców tej instytucji, największą satysfakcją jest fakt, że szczeniaki identyfikują się z Książnicą, uważając ją za jeden z głównych symboli naszego miasta i regionu.

Szczęśliwie się składa, że otrzymujemy środki na modernizację starej części Książnicy. Są one jednak skromne, co powoduje wydłużanie się czasu tak niezbędnych remontów. Przesuwa się tym samym termin ostatniego (trzeciego) etapu rozbudowy, równie ważnego dla pełnego funkcjonowania Książnicy. Bowiern każdy z trzech kolejnych etapów rozbudowy i modernizacji Książnicy w sposób istotny poszerza działalność tej ważnej placówki naukowo-badawczej. Dlatego pragnę zasygnalizować problematykę, wokół której – w przedziale najbliższych kilku lat – będzie koncentrowała się działalność Książnicy.

1. Tak jak dotychczas uwagę będziemy skupiać na zbiorach bibliotecznych, ich rozbudowie, konserwacji, zabezpieczeniu i udostępnianiu.

Jako placówka naukowa o niemal stuletniej historii Książnica zgromadziła bogate zbiory historyczne o charakterze muzealnym. Jednak dwie wojny światowe spowodowały konieczność przechowywania ich w nie najlepszych warunkach lokalowych. Także kolejne, pozyskane tysiące zbiorów były przez lata przechowywane u byłych właścicieli w bardzo złych warunkach. Postawiło to przed kierownictwem Książnicy pilne zadanie ochrony tego zasobu, niezwykle ważnego dla dziedzictwa kulturowego regionu i kraju. W sumie znajduje się tu ponad 250 tys. jednostek, w tym ponad 30 tys. starych druków, dziesiątki unikalnych, często

jedynych w Polsce i Europie egzemplarzy czasopism, rękopisów, itp.

Wielkim dobrodziejstwem dla Książnicy okazał się wspólny polsko-niemiecki program powstały z inicjatywy Fundacji Roberta Boscha „Poprawa warunków udostępniania i ochrony zbiorów z polsko-niemieckiego pogranicza kulturowego w zbiorach bibliotek polskich. Wspólne dziedzictwo europejskie”. W programie tym, obok Książnicy, w pełni uczestniczyła Biblioteka Narodowa w Warszawie i Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, a ze strony niemieckiej – Państwowa Biblioteka Bawarii w Monachium. Dzięki temu programowi w Książnicy powstała nowoczesna pracownia mikrofilmowania zbiorów. A młody, ambitny zespół Książnicy z powodzeniem dorównywał pracy Biblioteki Narodowej i Uniwersyteckiej. Dokładamy wielu starań, by program ten był kontynuowany. Pozwoli nam to zmikrofilmować dużo unikalnych zbiorów pomorskich, rozproszonych po ostatniej wojnie w około osiemdziesięciu ośrodkach w kraju. Znajduje się tu tak ważny dla środowiska historyków tzw. *Kodeks Dregera* (zbiór podstawowych dokumentów dotyczących Pomorza) przechowywany w Centralnej Bibliotece Wojskowej.

Kolejnym ważnym przedsięwzięciem jest udział Książnicy w programie rządowym pod nazwą „Kwaśny papier”. Program ten obejmuje ratowanie druków XIX w. Przypomnę, że w pierwszym etapie tego programu uczestniczą: Biblioteka Narodowa, Biblioteka Jagiellońska, Biblioteka Śląska i Książnica Pomorska.

Kończymy przygotowania do oddania w Książnicy nowoczesnej pracowni konserwacji zbiorów. Do prac w nowej pracowni posiadamy profesjonalnie przygotowanych pracowników.

Podstawowa część naszych zbiorów historycznych znajduje się w bardzo dobrych warunkach lokalowych w nowym obiekcie. To wielka satysfakcja, że z tak ważnego zadania, jakim jest ochrona, a również popularyzacja dziedzictwa kulturowego, wywiązujemy się należyście. Jest to równie ważny sygnał dla licznych krajowych i zagranicznych darczyńców, którzy z wielką troską pochylają się nad gromadzonymi przez pokolenia zbiorami i chcieliby mieć przekonanie, że przekazują je w bezpieczne miejsce.

Równie ważny dla dziesiątków tysięcy naszych użytkowników jest dopływ zbiorów bieżącej

literatury naukowej. Od 1968 r. korzystamy z dobrodziejstwa ogólnopolskiego egzemplarza obowiązkowego. Rangę tego źródła wzbogacania zbiorów podkreśla fakt, że liczba sześćdziesięciu wydawnictw z lat osiemdziesiątych wzrosła do ok. 2,5 tys. w latach dziewięćdziesiątych. W tym czasie nastąpił także rozpad rynku księgarskiego. Z analiz dostawy egzemplarza obowiązkowego prowadzonych w Książnicy wynika, że obok kilku dużych, bogatych wydawnictw uchylających się od ustawowego obowiązku przesyłania egzemplarza, zdecydowana większość systematycznie dostarcza swoje publikacje.

Tak duża placówka jak Książnica Pomorska obsługuje około 50 tysięcy użytkowników, w tym ok. 35 tysięcy studentów i pracowników naukowych (dane szacunkowe). Dysponuje przy tym (od lat dziewięćdziesiątych) niewyższe skromnymi środkami na zakupy uzupełniającej literatury krajowej (niemal w pełni zaniechaliśmy zakupów zagranicznych). Dwa lata temu bolesnym uderzeniem dla bibliotek publiczno-naukowych podległych Ministrowi Kultury (8 bibliotek w Polsce) było wstrzymanie dotacji przez Komitet Badań Naukowych na zakup prasy zagranicznej. Liczne interwencje, przede wszystkim posłów i senatorów szczecińskich, jak do tej pory nie dały pozytywnych rezultatów. Coraz mniejsza dotacja celowa Ministra Kultury nie rozwiązuje tego problemu.

W tej trudnej sytuacji należy zmienić ustawę o bibliotekach i wprowadzić częściową odpłatność za korzystanie ze zbiorów bibliotecznych.

Wiem, jak jest to niepopularna propozycja i że będzie miała ona wpływ na dalszy spadek czytelnictwa. Wprowadziły ją jednak inne kraje europejskie (Niemcy, Francja, Czechy). Nie należy więc pozorować socjalizmu opiekuńczego, gdyż go po prostu nie ma.

Póki co przyjdzie nam „przejąć z tacą” do różnych miejsc, środowisk i instytucji. Według naszych obliczeń, zużycie i zniszczenie zbiorów bibliotecznych (świadoma kradzież i wydzieranie kart) kosztuje Książnicę ok. 300 tys. złotych rocznie. Chcieliśmy tę kwotę częściowo odzyskać przez wprowadzenie rocznej odpłatności od czytelników (5 złotych rocznie). Prawnicy marszałka uznali jednak, że to działanie jest niezgodne z polskim prawem bibliotecznym. Tak więc prawo swoje, życie swoje.

2. Zatrzymałem się dłużej nad naszą tradycyjną działalnością to znaczy zabezpieczeniem zgromadzonego dziedzictwa i wzbogacenie zbiorów dla szeroko rozumianego systemu

edukacji i informacji. **Książnica od niemal dziesięciu lat zajmuje się – jak sądzę – „pionierską dziedziną” – gromadzeniem i udostępnianiem zbiorów z zakresu gospodarki i prawa.** Skierowane jest to do ludzi przedsiębiorczych. Pomysł ten został podpatrzony w bibliotekach brytyjskich. W stosunkowo krótkim czasie zgromadziliśmy bogate zbiory (ponad 64 tys. jednostek polskich norm). Jest to dziś jeden z najbardziej intensywnie wykorzystywanych zbiorów Książnicy. Otrzymujemy duże wsparcie finansowe z Fundacji Sorosa na wyposażenie techniczne ośrodka i zakup zbiorów. Dużą pomoc w postaci zbiorów otrzymujemy z izb handlowo-przemysłowych między innymi z Niemiec.

Wykorzystując środki z Fundacji Sorosa, przystąpiliśmy w 2001 r. do organizacji Pomorskiej Sieci Ośrodków Informacji Gospodarczej i Prawnej. Do programu włączyło się województwo pomorskie (Gdańsk) i województwo kujawsko-pomorskie (Bydgoszcz). Tworzenie sieci opartej na bibliotekach powiatowych i miejskich będzie znaczącym wkładem w rozwój drobnej przedsiębiorczości na Pomorzu. Tą oryginalną pomorską działalnością bibliotek publicznych zainteresowały się także inne województwa.

3. **Rosnąca rola Szczecina w Polsce, a także w Europie** – o czym świadczą liczne misje polityczne, gospodarcze, naukowe i kulturalne – stwarza warunki szerszego otwarcia się na współpracę międzynarodową. Z okazji tej skorzystała także Książnica Pomorska i – jak sądzę – uzyskała w tym zakresie wymierne korzyści. Wymienię te, które mają szansę na kontynuację i rozwój.

● W wyniku naszych starań, a także wsparcia partnerów niemieckich utworzono (około dziesięć lat temu) **Czytelnię Niemiecką Instytutu Goethego** w Książnicy Pomorskiej. Uzyskaliśmy dodatkowe środki na jej adaptację i wyposażenie. Dziś zbiory tej agendy to ponad 5 tys. jednostek, 40 tytułów czasopism naukowych, setki kaset wideo, kaset magnetofonowych, całe systemy do nauki języka. Czytelnia stała się podstawową bazą dla nauczycieli języka niemieckiego i germanistów. Na bazie Instytutu prowadzi się naukę języka i liczne imprezy. Ta działalność oceniona jest bardzo wysoko.

Dobrze prowadzony Ośrodek Instytutu Goethego zachęcił wizytujących Książnicę Pomorską ambasadorów Wielkiej Brytanii i Francji do utworzenia ich placówek w naszej

bibliotece. Myślę, że mógłby tu także powstać Ośrodek Unii Europejskiej, otwarty dla całego środowiska. Wszystkie te inicjatywy wymagają (tak potrzebnego) małego centrum kongresowego, czyli sali konferencyjnej z zapleczem. Liczne projekty takiego centrum powstały na Wydziale Architektury Politechniki Szczecińskiej.

- Wizyta Dalajlamy w maju 2000 r. zaowocowała powstaniem projektu gromadzenia literatury buddyjskiej. Po roku otrzymaliśmy zbiory z największych oficyn świata (od Tajwanu i Japonii po Europę i USA). Wartość tych zbiorów dawno przekroczyła kwotę 250 tys. \$ USA. Miłym zaskoczeniem był dla nas dar około 500 fundamentalnych ksiąg, przekazanych przez rząd Indii. Kolejne dary zadeklarował rząd gubernatora prowincji Guangdong z Chin.

W Książnicy powstała nowa agenda: Ośrodek Studiów Buddyjskich i Kultur Dalekiego Wschodu. W najbliższym czasie powstanie stowarzyszenie pod nazwą Instytut Kultur Dalekiego Wschodu. Nad inicjatywą Książnicy patronat przyjął Dalajlama, co jest wydarzeniem bezprecedensowym w skali światowej. Planujemy także liczne inicjatywy naukowe i kulturalne dotyczące Orientu. Jedną z pierwszych – to prezentacja (w maju 2002 r.) unikalnych zbiorów buddyjskich Biblioteki Narodowej Rosji z St. Petersburga. W dniu otwarcia wystawy zostanie wmurowany kamień węgielny pod Dom Tybetański w Szczecinie (jeden z pięciu na świecie). Mamy nadzieję, że wydarzenie to pozwoli nam zyskać wielu sponsorów.

- Jednym z ważnych kierunków działalności, który narodził się dzięki współpracy z Biblioteką Narodową Rosji, jest rozbudowa w Książnicy zbiorów dotyczących Słowiańszczyzny Wschodniej: Rosji, Ukrainy, Białorusi. Książnica przed laty utworzyła czytelną rosyjską. Otrzymaliśmy liczne dary. W 2001 r. na zakup zbiorów rosyjskich otrzymaliśmy dopłatę z Fundacji Sorosa. W lipcu 2001 r. powstała w Szczecinie biblioteka ukraińska, nad którą Książnica objęła protektorat. Podjęliśmy także współpracę wymiany zbiorów z Biblioteką Naukową Lwowa (dawne Ossolineum). Pierwszym wielkim przedsięwzięciem będzie wystawa Ossolinianów w Szczecinie. Z tych inspiracji w 2001 r. zrodziła się inicjatywa powołania przy Książnicy stowarzyszenia pod nazwą Instytut Słowiańszczyzny

Wschodniej. Ważnym dokonaniem Instytutu było zorganizowanie sesji naukowej „Polska – Słowiańszczyzna Wschodnia”. W sesji brali udział wybitni polscy naukowcy. Owocem sesji jest będąca w druku publikacja. Wsparcie dla szczecińskiej inicjatywy zadeklarowali biznesmeni prowadzący swoje interesy w Rosji, Białorusi i na Ukrainie.

- Przed pięcioma miesiącami powołaliśmy Zachodniopomorski Ośrodek Łączności z Polonią.
- Inne inicjatywy to Ośrodek Kultury Indian Północnoamerykańskich, nad którym patronat sprawuje Prezydent Miasta Szczecina i Amnesty International.
- Równie godna wyeksponowania jest działalność Towarzystwa Przyjaciół Książnicy Pomorskiej, które gromadzi środki na zakup bardzo cennych zbiorów, a także przysporzyło licznych sponsorów.
- Warto wymienić także bardzo bogatą i znaczącą działalność wystawienniczą; liczne promocje ksiązek i inne inicjatywy kulturotwórcze, obsługa wizyt – ostatnia wizyta kanclerza Niemiec Gerharda Schroedera.

4. Pobieżny przegląd wybranych problemów w działalności Książnicy, rodzi pytanie o to, kto to wszystko robi? **Dlatego warto wspomnieć o przygotowaniu samej kadry, w większości młodej i dobrze wykształconej.** Ważnym ośrodkiem jej kształcenia (na poziomie pomaturalnym) jest działająca przy Książnicy Filia Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej. To najbardziej powszechna forma kształcenia, która ma bardzo bogatą tradycję. Część kadry kierowniczej i bibliotekarzy korzysta także z krajowych i zagranicznych wyjazdów studyjnych.

Często przeszkodą, która uniemożliwia wykorzystanie w pełni (przedkładanych nam w ofertach) możliwości zawodowych bibliotekarzy, jest bariera językowa. Pomimo organizowanych kursów językowych na dogodnych warunkach (bezpłatnie i w godzinach pracy) efekty są mizerne. Dlatego poszukujemy innych rozwiązań. Jednym z nich są zamknięte kursy językowe w Buku. Tę formę będziemy proponować VIP-om.

W Szczecinie otwiera się nowa szansa kształcenia bibliotekarzy. Instytut Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu w Hanowerze na bazie Książnicy Pomorskiej zamierzają powołać od 2002 r. Międzynarodową Szkołę Menedżerów Informacji. Ma ona kształcić przede wszystkim młodych biblio-

Stan prac nad *Bibliografią Lubelszczyzny*

---

tekarzy z Polski i Europy Środkowej. Kształcenie będzie odbywać się w systemie stacjonarnym i zaocznym. Zakładamy, że będzie to uczelnia elitarna. Trwają prace nad zabezpieczeniem bazy (przejęcie przez Książnicę na ten cel jednego z pałaców pod Szczecinem) oraz nad programem nauczania i organizacją placówki. Będzie to, jak zapowiadają organizatorzy, uczelnia na miarę XXI wieku.

5. Wreszcie cel najważniejszy dla Książnicy pełniącej funkcję biblioteki wojewódzkiej. **To rozwój czytelnictwa powszechnego.** Po okresie pewnego zastoju, fascynacji nowymi mediami, następuje powrót (niemal we wszystkich krajach europejskich) do problemu czytelnictwa. Nowe media zaczyna się traktować jako dodatkowe narzędzie, szczególnie przydatne w szybkim przekazywaniu bieżących informacji technicznych, ekonomicznych czy prawnych.

By skutecznie rozwiązywać sprawy czytelnika na Pomorzu Zachodnim, niezbędnym i pilnym zadaniem jest powołanie bibliotek powiatowych na bazie miejskich bibliotek publicznych, które od 1974 r. pełniły tę funkcję. Znowelizowana w 2001 r. ustawa biblioteczna zabrania łączenia bibliotek publicznych z innymi bibliotekami i instytucjami. W ten sposób biblioteki publiczne odzyskują swoją podmiotowość. Szanse powodzenia tych placówek to działalność w zintegrowanej sieci wojewódzkiej. Integracji powinno służyć wspólne podejmowanie działań takich, jak utworzenie sieci ośrodków integracji gospodarczej i prawnej dla ludzi przedsiębiorczych czy gromadzenie księgozbioru wymiennego dla gmin, zakupywanego z dotacji celowych.

Wierzę w szybką, powszechną realizację tego zadania. Musi tu zaistnieć zdecydowane wsparcie środowiska bibliotekarzy polskich. Powstanie do końca 2001 r. oddziałów powiatowych SBP powinno podnieść skuteczność działania i zwiększyć integrację środowiska. O sprawach bibliotek powinni decydować przede wszystkim bibliotekarze, a nie lokalni, często do tego nie przygotowani politycy samorządowi.

Tych kilka informacji pragnę przekazać na łamach naszego czasopisma, jako odpowiedź tym, którzy pytają, co nowego dzieje się w Książnicy.

Stanisław Krzywicki jest dyrektorem Książnicy Pomorskiej w Szczecinie.

W Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie bibliografią regionalną zajmuje się Oddział Bibliografii Regionalnej, w którym obecnie pracują 4 osoby. Organizacyjnie stanowi składową część Działu Informacji, Bibliografii i Udostępniania.

Terytorialnie *Bibliografia Lubelszczyzny* obejmuje obszar województwa lubelskiego w jego granicach administracyjnych (w latach 1975-1998 – województwa: białkopodlaskie, chełmskie, lubelskie, zamojskie – również w granicach administracyjnych).

Dotychczas ukazały się trzy tomy *Bibliografii Lubelszczyzny*¹, obejmujące piśmiennictwo z lat 1944-1975. Obecnie jest przygotowywany do druku tom za lata 1976-1980; pozostało jeszcze sporządzenie indeksów i przeprowadzenie redakcji technicznej.

Materiały do kumulacji 1981-1985, 1986-1990 są zgromadzone w kartotekach ułożonych alfabetycznie, a 1991-1995 częściowo ułożono wg schematu bibliografii regionalnej.

W ubiegłym roku podjęto starania, by opublikować kumulację lat 1998-1999. Materiały zostały wprowadzone do komputera w formie maszynopisu (nie bazy!). Obecnie kończymy opracowanie indeksów. Tom będzie zaopatrzonej w dwa indeksy: alfabetyczny i przedmiotowy. Materiały te nadal przechowuje się w postaci tradycyjnej kartoteki. Decydując się na wydanie dwurocznika, złamaliśmy zasadę kumulowania okresów pięcioletnich. Wynika to z potrzeb czytelników, którzy poszukują informacji najbardziej aktualnych. Konsekwencją tej decyzji jest to, że lata 1996-1997 również będą wydane w dwuletniej kumulacji.

Należy nadmienić, że zasadniczą przyczyną, powodującą tak duże opóźnienia w publikowaniu kolejnych części bibliografii, są przeszkody natury finansowej. Jednak będziemy dążyć do tego, aby sukcesywnie opublikować wszystkie części *Bibliografii Lubelszczyzny*.

Części do 1999 r. zamierzamy publikować metodą tradycyjną, tzn. w formie papierowego kodeksu. Roczniki od 2000 r. będą wyda-

wane nie tylko w tradycyjnej formie, ale także na CD-ROM-ie.

Od stycznia 2000 r. materiały bibliograficzne do *Bibliografii Lubelszczyzny* są gromadzone w bazie komputerowej o nazwie REGION. Jest ona prowadzona w programie MAK. Jego wybór dla prac bibliograficznych w WiMBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie poprzedziła dyskusja, która wykazała zalety MAK-a dla potrzeb bibliografii regionalnej, jednocześnie wpłynęła na decyzję o odrzuceniu projektu korzystania z systemu VTLS.

System VTLS, stosowany przez Bibliotekę do prowadzenia katalogów bibliotecznych, wymaga zakupu osobnego modułu do prac nad bibliografią regionalną oraz tworzenia kartotek haseł wzorcowych. Tworzenie kartotek haseł wzorcowych dla małych jednostek geograficznych i osób mających znaczenie w lokalnym środowisku znacznie spowalniałoby pracę. Z założenia kartoteki haseł wzorcowych, tworzone we wszystkich bibliotekach konsorcjum VTLS, muszą być zatwierdzane w Centrum Formatów i Kartotek Haseł Wzorcowych w Warszawie. Wymaga to czasu i zmusza do odkładania opracowywanych druków na następny dzień. Dezorganizowałoby to harmonię pracy w Oddziale Bibliografii Regionalnej, tym bardziej, że gazety i czasopisma muszą być szybko przekazane do udostępniania. Uwzględniono także potrzebę współpracy biblioteki wojewódzkiej z bibliotekami publicznymi niższego szczebla. Biblioteki terenowe województwa lubelskiego są komputeryzowane wyłącznie za pomocą MAK-a. W WiMBP działa Zespół Koordynacyjny ds. Komputeryzacji Bibliotek Publicznych Województwa Lubelskiego. Z inicjatywą powołania Zespołu wystąpił Dział Komputeryzacji WiMBP. Jego pracownicy prowadzą szkolenia, mające na celu przygotowanie przedstawicieli bibliotek powiatowych i niektórych bibliotek miejskich (z tych miast, w których nie było jeszcze bibliotek powiatowych) do komputeryzacji za pomocą MAK-a. Szkolenia odbywają się 4 razy w roku. Dzięki działalności tego Zespołu obecnie w terenie jest grupa bibliotekarzy, którzy komputer i program MAK postrzegają jako doskonałe narzędzie pracy. To stwarza szansę na rozbudowę współpracy z bibliotekami powiatowymi w zakresie prowadzenia bibliografii regionalnej.

Wszystkie te czynniki zadecydowały o tym, że *Bibliografia Lubelszczyzny* jest prowadzona w MAK-u.

Wprowadzając dane do bazy REGION, stosujemy się do zaleceń zawartych w *Adaptacji formatu MARC BN dla potrzeb bibliografii regionalnej*².

Opisy bieżących materiałów, zakwalifikowanych do bibliografii, wprowadza się bezpośrednio do bazy. Na kartkach w dalszym ciągu rozpisujemy te materiały, które „zdobycyśmy” poza naszą Biblioteką. Wprowadzając dane, staramy się jak najwięcej kopiować z indeksów. Eliminuje to pomyłki, np. „literówki”, i pozwala traktować indeks haseł przedmiotowych jako swoistą kartotekę haseł wzorcowych. Indeks przedmiotowy w naszej bazie ma strukturę zgodną ze strukturą języka haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej.

Nasza baza posiada wgrany *Przewodnik Bibliograficzny, Bibliografię Zawartości Czasopism* oraz *Bibliografię Wydawnictw Ciągłych*, dzięki czemu mamy możliwość kopiowania rekordów z tych bibliografii do bazy REGION. Częściej korzystamy z PB niż z BZCz, ponieważ BZCz nie uwzględnia dzienników, a inne opisy pojawiają się później w BZCz niż w naszej bazie.

Oddział Bibliografii Regionalnej ma również za zadanie prowadzenie Katalogu Lublinianów. Kartkowy Katalog Lublinianów został zamknięty na koniec 1999 r. Naszym zamierzeniem było, żeby baza REGION stanowiła równocześnie Katalog Lublinianów. W tym celu wprowadzamy pole (poła) 023. W podpole s wpisujemy sygnaturę (sygnatury) jednostek bibliograficznych, dostępnych w zbiorach naszej Biblioteki. Użytkownik bazy nie musi korzystać z innego katalogu, by znaleźć sygnaturę. Pełna informacja jest podana w bazie REGION, którą udostępnia się czytelnikom w Informatorium.

Obecnie w bazie jest wprowadzonych: 2975 rekordów z 2000 r. i 298 rekordów z 2001 r. (stan na dzień 29.05.2001 r.).

W Oddziale Bibliografii Regionalnej prace są prowadzone wielotorowo. Na bieżąco wyszukujemy i wprowadzamy tegoroczne materiały. Bazujemy na materiałach wpływających do naszej Książnicy, ale także korzystamy ze zbiorów gromadzonych przez biblioteki akademickie Lublina (Akademii Medycznej, Akademii Rolniczej, Politechniki Lubelskiej, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej). W czytelnikach tych bibliotek przeglądamy bieżące czasopisma naukowe, których nie ma w zbiorach naszej Biblioteki, a przez Internet – bibliografie prac pracowników tych uczelni. Regularnie, co

dwa tygodnie, wertujemy druki zwarte, wpływające do Biblioteki Głównej UMCS w ramach egzemplarza obowiązkowego.

Nie zapominamy też o tych częściach *Bibliografii Lubelszczyzny*, które czekają na opublikowanie, a wymagają pewnych uzupełnień oraz redakcji merytorycznej. W ubiegłym roku rozpoczęliśmy przygotowywanie do druku 2 tomów: za lata 1976-1980 oraz za lata 1998-1999. Kontrolujemy także kompletność kartotek z lat 1981-1997 i uzupełniamy braki, jeśli natrafimy na nowe materiały, wcześniej nieznanne.

Codzienna praca w Oddziale Bibliografii Regionalnej nasuwa refleksje, że biblioteczni wojewódzkiej trudno zgromadzić i ogarnąć ogrom wydawanych w regionie publikacji. Możliwość wystąpienia tych trudności przewidział także ustawodawca, gdyż obowiązek tworzenia bibliografii regionalnej nakłada jednocześnie na biblioteki wojewódzkie i biblioteki powiatowe³. Biorąc to pod uwagę stwierdzamy, że jest konieczna współpraca WiMBP ze wszystkimi bibliotekami powiatowymi, prowadzącymi bibliografię regionalną. Współdziałanie pozytywnie wpłynie na aktualność i kompletność bibliografii regionalnej oraz pozwoli na ujednoczenie metodycznych założeń.

W ubiegłym roku rozpoczęliśmy cykl spotkań z bibliografami z bibliotek publicznych regionu. Odbyły się dwa spotkania (16.03.2000 r. i 18.04.2000 r.), na które zostali zaproszeni przedstawiciele byłych bibliotek wojewódzkich: w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu. Ich efektem jest ujednoczony i dostosowany do wymagań MAK-a schemat *Bibliografii Lubelszczyzny* oraz ogólne zasady współpracy.

Wypracowany schemat był przedstawiony na szkoleniu dyrektorów bibliotek powiatowych (15.05.2000) i polecony do stosowania w bibliografiach regionalnych i lokalnych, tworzonych na terenie województwa lubelskiego.

19.09.2000 r. zostało zorganizowane spotkanie przedstawicieli wszystkich bibliotek powiatowych, na którym omówiono podstawowe kwestie metodyczne oraz sprecyzowano indywidualne zasady współpracy z poszczególnymi placówkami. W myśl tych ustaleń wymiana informacji między bibliotekami powiatowymi a WiMBP nastąpi dwa razy w roku. Będziemy dążyć do wypracowania podziału w zakresie opracowania lokalnych wydawnictw ciągłych, które będą przypisane poszczególnym ośrodkom. Opis bibliograficzny zostanie opracowywany tylko raz, a pozostałe zainteresowane

biblioteki będą mogły swobodnie z niego korzystać, uzupełniając tylko charakterystycznymi cechami dla swojej kartoteki regionalnej. Biblioteka wojewódzka zwraca się do bibliotek powiatowych o przysyłanie opisów bibliograficznych z adnotacją treściową. Na tej podstawie będą nadawane ujednoczone hasła przedmiotowe.

Do prężnie działającej sieci bibliografii regionalnej w województwie lubelskim droga jest daleka. Wynika to m.in. z różnego zaawansowania prac bibliograficznych w bibliotekach powiatowych. Możemy wyróżnić trzy grupy bibliotek:

- były biblioteki wojewódzkie (Biała Podlaska, Chełm, Zamość) – współpracowały z WBP w Lublinie przy tworzeniu *Bibliografii Lubelszczyzny* również w poprzednim podziale administracyjnym; prace bibliograficzne i działania na rzecz regionalizmu są bardzo rozwinięte, posiadają bogate kartoteki regionalne, prowadzone w programie MAK, wymiana informacji może odbywać się już teraz (pierwszą dyskietkę otrzymaliśmy z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Białej Podlaskiej),

- biblioteki powiatowe, utworzone na bazie bibliotek miejskich (ok. połowa sieci bibliotek powiatowych) – posiadają przeważnie tradycyjną kartotekę regionalną, obejmującą miasto i najbliższą okolicę; postulujemy, aby rozszerzyć obszar zainteresowania na cały powiat oraz dążyć do tworzenia kartoteki w formie bazy komputerowej,

- biblioteki powiatowe tworzone od podstaw – mają niewielką obsadę osobową, organizują dopiero warsztat pracy, kartoteka regionalna będzie tworzona od podstaw; tym bibliotekom należy poświęcić najwięcej uwagi, aby maksymalnie ułatwić im wywiązanie się z zadania ustawowego.

Występuje więc niejednorodność warsztatu, zaawansowania prac oraz stopnia przygotowania pracowników do podjęcia tych zadań. Zadaniem biblioteki wojewódzkiej jest metodyczna pomoc bibliotekom powiatowym oraz koordynowanie prac bibliograficznych w województwie. Za takie zadanie uważamy opracowanie bibliograficznego poradnika metodycznego.

Obecnie przekazywanie materiałów odbywa się tylko w jednym kierunku: z WiMBP do bibliotek powiatowych. Biblioteki powiatowe zwracają się o przekazanie opisów bibliograficznych dokumentów omawiających poszczególne powiaty. Dotyczy to szczególnie bib-

---

Ewa Foltyniewicz

Obsługa informacyjna użytkowników Centralnej Biblioteki Wojskowej

---

Wprowadzenie

Zmieniła się znacząco rola bibliotek, które ze skarbnic wiedzy zawartej w zmagazynowanych zbiorach przekształcają się w instytucje gromadzące i udostępniające różnorodne serwisy informacyjne. To właśnie biblioteki, prowadząc centralne bazy danych, według Komisji Europejskiej przyjmują na siebie obowiązek zarządzania informacją naukową, stając się tym samym gwarantem demokratycznego dostępu do serwisów informacyjnych nie tylko własnych, ale też innych bibliotek, archiwów, muzeów, instytutów itp.¹. Bibliotekarze stają się więc coraz bardziej przewodnikami i instruktorami użytkowników elektronicznych i sieciowych zasobów informacyjnych niż kustoszami.

Nie ma takiej biblioteki na świecie, która byłaby w stanie zgromadzić całość wydawanego piśmiennictwa. Ten stan skłania biblioteki w krajach zachodnich do tworzenia sieci biblioteczno-informacyjnych, a tym samym do ścisłej współpracy w zakresie polityki gromadzenia zbiorów oraz zintegrowanej informacyjnej obsługi użytkowników. W Polsce wzorce unijne w dziedzinie współpracy sformalizowanej najwcześniej przejęły biblioteki uczelniane. Z ubolewaniem należy stwierdzić, że między bibliotekami wojskowymi do takiej integracji nie doszło, choć każda z nich odczuwa taką potrzebę.

Centralna Biblioteka Wojskowa (CBW) od początku swego istnienia rozwijała działalność informacyjną. Już w 1921 r. z inicjatywy jej dyrektora, ppłk. dr. Mariana Łodyńskiego, powołano pierwszy w Polsce Oddział Bibliograficzno-Informacyjny, a w latach późniejszych utworzono pierwsze w Polsce katalogi centralne, m.in. centralny katalog militariów w zbiorach bibliotek i archiwów².

W nowych uwarunkowaniach Polski jako członka NATO i kandydata do Unii Europejskiej CBW aktywnie uczestniczy w procesie kształtowania społeczeństwa informacyjnego

liotek powiatowych, tworzonych od podstaw. Dla pracowników tych bibliotek, jak i dla wszystkich, zgłaszających taką potrzebę, prowadzimy konsultacje i indywidualne szkolenia w pracowni Oddziału Bibliografii Regionalnej WiMBP w Lublinie. Zauważamy, że nasze koleżanki z bibliotek powiatowych chętniej korzystają właśnie z tej formy doszkolenia, gdyż daje ona możliwość wnikliwej, metodycznej analizy konkretnych jednostek bibliograficznych.

Na bieżący rok zostały wyznaczone konkretne zadania, aby ta współpraca przybrała bardziej konkretne kształty: uzgodnimy z bibliotekami powiatowymi dokładne terminy wymiany informacji, zaplanowaliśmy także instruktażowe wyjazdy do niektórych bibliotek. Sądzymy, że ta współpraca jest potrzebna obydwu stronom, a jej wynikiem będzie kompletna, aktualna i poprawna merytorycznie bibliografia, zarówno ta „wojewódzka”, jak i „powiatowa”.

Dążenie do tworzenia sieci bibliografii regionalnej województwa lubelskiego jest ważne również dlatego, że nasza Biblioteka została zaproszona do współuczestnictwa w tworzeniu regionalnej informacji na bazie Geograficznego Systemu Informatycznego. Całe przedsięwzięcie zostało zainicjowane przez Związek Gmin Lubelszczyzny. W założeniu będzie to pełna informacja, od bibliograficznej do rzeczowej. Otworzy się tu możliwość, a nawet konieczność zaprezentowania bibliografii regionalnej, która będzie stanowić formę promocji regionu, miasta czy wsi.

Bożena Lech-Jabłońska jest pracownikiem Oddziału Bibliografii Regionalnej Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie.

PRZYPISY:

¹ *Bibliografia Lubelszczyzny*. [T. 1-3]. Lublin 1967-1994.

² *Adaptacja formatu MARC BN dla potrzeb bibliografii regionalnej / Bożena Bartoszczyk-Fabiańska [i in.]*. Warszawa 1999.

³ Ustawa o bibliotekach z dn. 27.06.1997 r. (Dz. U. – 1997, nr 85, poz. 539, z późniejszymi zmianami).

Nie zapomnij o prenumeracie!

kraju. Stała tendencja wzrostowa liczby zapytań informacyjnych od kadry wojskowej, świadczy także o ważnej roli, jaką spełnia główna ksiąźnica Wojska Polskiego w dziedzinie obsługi informacyjnej resortu.

Bogate zasoby źródłowe, starannie kompletowane 600 tys. księgozbiór, który obok wydawnictw z zakresu wojskowości zawiera wiele cennych pozycji z innych dziedzin wiedzy, m.in. humanistyki, ekonomii, ekologii, marketingu czy zarządzania, umożliwiają optymalizację w zakresie zaspokojenia potrzeb biblioteczno-informacyjnych kierownictwa resortu, kadry dowódczej i kadry naukowej wojska. Szybka obsługa i kompetentny personel potrafiący udzielić właściwej informacji skierowanej przyciąga do ksiąźnicy wojskowej także wielu pracowników nauki, dziennikarzy, studentów oraz licznych mieszkańców Warszawy, którzy niejednokrotnie przyjeżdżają nawet z najodleglejszych dzielnic miasta.

Działalność Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej oraz zasoby informacyjne Centralnej Biblioteki Wojskowej

Zapytania informacyjne kierowane są bezpośrednio do Ośrodka Naukowej Informacji Wojskowej (ONIW).

Działalność ONIW jest niejako wizytówką całej biblioteki. Analiza rejestru zapytań wskazuje na dużą rozpiętość tematyczną wśród odbiorców informacji. Dzięki fachowemu przygotowaniu, doświadczeniu, a także dzięki intuicji pracowników Ośrodka świadczone przez bibliotekę usługi informacyjne, jak do tej pory, w pełnym zakresie spełniają oczekiwania jej użytkowników.

Do najważniejszych zadań ONIW poza informowaniem o zbiorach własnych i innych bibliotek krajowych i zagranicznych należy: prowadzenie Centralnej Kartoteki Piśmiennictwa Wojskowego, działalność dydaktyczna poprzez prowadzenie lekcji bibliotecznych i historycznych dla uczniów i studentów, współpraca z innymi instytucjami w zakresie wymiany materiałów informacyjnych, współudział w organizowaniu wystaw, konferencji naukowych i promocji książek historyczno-wojskowych.

Spektrum usług informacyjnych oferowanych przez CBW jest bardzo szerokie, obejmuje zarówno skierowanie użytkownika do źródeł, jak też przygotowanie informacji treściowej, wyselekcjonowanej, przetworzonej.

W ostatnich latach zmienił się charakter udzielanych informacji. Na początku lat dziewięćdziesiątych przeważało zapotrzebowanie na informację katalogową, obecnie użytkownicy biblioteki coraz częściej żądają informacji pełnotekstowych i faktograficznych.

Automatyzacja procesów bibliotecznych i udostępnianie komputerowych serwisów informacyjnych spowodowały wzrost zapotrzebowania na materiały źródłowe, te które wykraczają poza zasoby ksiąźnicy udostępniane są poprzez wypożyczenia międzybiblioteczne.

Dużym zainteresowaniem odbiorców informacji oprócz dostępu do dokumentów bibliotecznych cieszą się zestawienia tematyczne bezpośrednio drukowane z baz danych i wszelkiego rodzaju reprografii. Te formy informacji naukowo-bibliotecznej sporządzane na konkretne zapotrzebowanie użytkowników udostępniane są bezpośrednio na miejscu, telefonicznie, listownie lub pocztą elektroniczną.

W roku ubiegłym wprowadzono nową formę usług informacyjnych polegających na skanowaniu szczególnie cennych dokumentów bibliotecznych i udostępnianie ich użytkownikom na dyskietkach.

Ważną rolę w upowszechnianiu informacji dziedzinowej odgrywają organizowane w ksiąźnicy konferencje naukowe, wystawy i promocje książki wojskowej oraz wydawnictwa CBW.

Realizacja przez ksiąźnicę zadań statutowych wymaga tworzenia i utrzymania dużych zbiorów informacji. O zbiorach biblioteki informują katalogi kartkowe główne, topograficzne, podręczne, kartoteki i katalogi komputerowe.

W CBW udostępnianych jest 30 katalogów i kartotek kartkowych.

Katalogi komputerowe dostępne są za pośrednictwem każdego komputera pracującego w sieci wewnętrznej. Użytkownicy biblioteki mogą przeglądać bazy danych wg indeksów lub tworząc własne charakterystyki wyszukiwawcze, na dwóch stanowiskach komputerowych, w Ośrodku Naukowej Informacji Wojskowej. Wszystkie bazy danych tworzone są i udostępniane w systemie MAK.

Obecnie ksiąźnica oferuje użytkownikom 20 własnych baz danych opisów bibliograficznych i 5 baz Biblioteki Narodowej, dostęp do światowych i pełnotekstowych baz danych zapewnia głównie za pośrednictwem dysków CD-ROM. Pojedyncze stanowisko internetowe, podłączone do serwera Inter-MON na razie nie jest udostępnione użytkownikom,

w niewielkim także stopniu zabezpiecza potrzeby pracowników.

Dziedzinowy słownik języka haseł przedmiotowych

Każdy dokument zarejestrowany w bazie bibliograficznej zawiera charakterystykę rzeczową dokumentu w postaci haseł przedmiotowych. CBW w zakresie indeksowania dokumentów bibliotecznych spoza dziedzin wojskowych posiłkuje się *Słownikiem języka haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej*, natomiast do klasyfikacji dokumentów o tematyce militarnej stosuje własny słownik dziedzinowy.

Prace nad opracowaniem *Słownika języka haseł przedmiotowych terminologii wojskowej* trwały w książnicy od początku lat dziewięćdziesiątych. W latach 1992-1996 ukazały się cztery jego edycje.

Do 1999 r. w resorcie obrony narodowej funkcjonowały dwa słowniki dziedzinowe. Jeden opracowany przez bibliotekarzy Biblioteki Głównej AON, drugi przez bibliotekarzy CBW. Słowniki te, choć powstawały głównie na podstawie gromadzonego piśmiennictwa, różniły się między sobą terminologicznie. Dla zobrazowania problemu można wskazać dokumenty biblioteczne mówiące o historii polskiego lotnictwa wojskowego. Użytkownicy CBW przeszukiwaliby katalog komputerowy według hasła „*Lotnictwo wojskowe – historia – Polska*”, natomiast użytkownicy innych bibliotek szukaliby wyrażenia „*Siły powietrzne – historia – Polska*”. Oba terminy są powszechnie używane i zdefiniowane w leksykonach i encyklopediach, ale do indeksowania dokumentu używać można tylko jednego z nich. Którego zatem? Na to pytanie odpowiedź powinna znaleźć się w semantycznie spójnym, dziedzinowym słowniku języka haseł przedmiotowych. Dlatego też obecnie, na bazie dwóch słowników (BG AON i CBW) prowadzone są prace nad redakcją jednego przystosowanego do standardów NATO. Zastosowany w przyszłości we wszystkich instytucjach resortu obrony narodowej, które gromadzą, opracowują i udostępniają informację biblioteczną, zlikwiduje trwającą obecnie dowolność w indeksowaniu dokumentów bibliotecznych o tematyce militarnej.

Wydawnictwa Centralnej Biblioteki Wojskowej jako jedna z form rozpowszechniania informacji dziedzinowej

Wydawnictwa CBW adresowane są przede wszystkim do kadry naukowo-dydaktycznej,

sluchaczy uczelni wojskowych, dowódców wszystkich szczebli dowodzenia, a także do badaczy i twórców zajmujących się historią i dniem dzisiejszym Wojska Polskiego i głównych armii świata.

Skarbnicą informacji o piśmiennictwie wojskowym jest *Polska Bibliografia Wojskowa* (kwartalnik będący kontynuacją wydawanego przed wojną *Komunikatu Bibliograficznego*). Ponadto w książnicy opracowywane są liczne bibliografie monotematyczne, z których na uwagę zasługują m.in.:

– *NATO. Od konfrontacji do współpracy międzynarodowej* (bibliografia rejestruje szeroki zakres publikacji książkowych oraz artykułów prasowych polskich i zagranicznych wydawanych w latach 1989-1999, które prezentują na tle polityczno-militarnym historię, organizację i zadania NATO, ze szczególnym uwzględnieniem drogi Polski do sojuszu), t. 1-2;

– *Militarne aspekty odrodzenia Rzeczypospolitej 1914-1921* t. 1-2;

– *Służba Polek na frontach II wojny światowej*;

– *Wacław Lipiński* (bibliografia zapoczątkująca prezentację sylwetek wybitnych dowódców);

– *Zbrodnia Katyńska (za lata 1993-1999)*.

Informacje o nabytkach CBW zamieszczane są w wydawnym co miesiąc „*Biuletynie nabytków CBW*”.

Niektóre wydawnictwa książnicy publikowane są również w wersji elektronicznej. W 1998 r. wydano na CD bibliografię *Militarne aspekty odrodzenia Rzeczypospolitej 1914-1921*, w roku ubiegłym na CD ukazała się *Polska Bibliografia Wojskowa za lata 1998-2000*.

Zakończenie

Od kilku lat w resorcie obrony narodowej trwają prace mające na celu uregulowanie funkcjonowania naukowej informacji wojskowej. Opracowany w 1994 r. projekt resortowej komisji specjalistów ds. wypracowania spójnego systemu biblioteczno-informacyjnego w strukturach MON (choć nikt nie kwestionował wagi problemu) do dnia dzisiejszego pozostał jedynie projektem.

Za koniecznością wprowadzenia uregulowań prawnych dotyczących działalności informacji naukowo-bibliotecznej w MON optują m.in.:

– Rozproszenie resortowych bibliotecznych serwisów informacyjnych, które nie gwarantują pełnego dostępu i wykorzystania poten-

cjału bibliotek wojskowych przez kadre kierowniczą i naukową resortu w codziennym wykonywaniu obowiązków służbowych.

– Skromna rzeczywistość finansowa resortu obrony narodowej nie pozwalająca na zbytne szafowanie przez biblioteki środkami finansowymi. Obecnie, z jednej strony, ceny książek i czasopism powodują konieczność rezygnacji z wielu pozycji oraz ograniczenie wielości prenumerowanych tytułów, z drugiej, te same tytuły kupowane są przez biblioteki położone po sąsiedzku lub korzystające z tych samych źródeł finansowania. Brak bieżącej informacji o prenumerowanych tytułach w poszczególnych placówkach uniemożliwia ustalenie racjonalnej polityki gromadzenia zbiorów bibliotecznych w skali resortu.

– Eliminacja wykonywania tych samych czynności w różnych bibliotekach poprzez możliwość wspólnego katalogowania.

W dyskusji nad kształtem wojskowego systemu biblioteczno-informacyjnego, który trwa od kilku lat, bierze również udział CBW. Projekt głównej ksiąźnicy Wojska Polskiego powstał na podstawie prac Komisji Europejskiej i zakłada agregację baz danych bibliotek wojskowych poprzez utworzenie w ksiąźnicy – *Głównego Katalogu Piśmiennictwa Wojskowego*, który w przyszłości stanowiłby część tworzonoego obecnie *Narodowego Uniwersalnego Katalogu NUKat*.

Ewa Foltyniewicz jest zastępcą dyrektora Centralnej Biblioteki Wojskowej.

PRZYPISY:

¹ Aneta Firlcj-Buzon: *Przyszłość bibliotek europejskich w świetle projektów Komisji Europejskiej*. „Bibliotekarz” 1999 nr 4.

² Anna Gąsiorowska, Magdalena Lewnau, Krystyna Płowarska: *Centralna Biblioteka Wojskowa. Kalendarium 1919-1999*. Warszawa 1999.

Trzy pytania...

MAK-serwis? Rozmowa z ks. Krzysztofem GONETEM, dyrektorem Biura ds. Rozwoju i Komputeryzacji Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES.

Ostatni raz nasza redakcja zadawała Księdzu „3 pytania” prawie 10 lat temu. Jakże były dalsze losy Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES?

Federacja FIDES rzeczywiście obchodzi w tym roku swoje dziesięciolecie istnienia. W 1991 r. bardzo cieszyliśmy się, że udało się powołać do życia takie stowarzyszenie dla bibliotekarzy bibliotek kościelnych. Dziś można powiedzieć, że nasze oczekiwania i nadzieje ziściły się w całej pełni. Federacja zrzesza obecnie 92 biblioteki. Są to biblioteki wydziałów teologicznych, wyższych seminariów duchownych, szkół prowadzonych przez Kościół oraz biblioteki klasztorne i diecezjalne.

Prawie wszystkie z tych bibliotek pracują na komputerach (w większości bardzo starych – często są to jeszcze AT286 i 386) i korzystają z programu MAK. Od wielu już lat tworzymy wspólny katalog komputerowy, który udostępniamy na CD oraz na naszych stronach internetowych: (www.fides.org.pl). Przez te 10 lat przeprowadziliśmy również bardzo dużo szkoleń podstawowych i dla administratorów programu MAK. Od 1995 r. wydajemy własne czasopismo – pół-rocznik „FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych”, którego wyszło już 8 zeszytów, w tym 3 podwójne.

Całe środowisko bibliotekarzy zelektryzowała ostatnio niezwykła wiadomość – Federacja FIDES podejmuje się zorganizowania „serwisu” dla programu MAK. Prosimy o informacje na ten temat.

Tak, to prawda. Myślę, że wszyscy użytkownicy MAK-a odczuwali wielką potrzebę istnienia właśnie takiego „serwisu” dla naszego programu. Nie każdy radzi sobie z samodzielnym zainstalowaniem programu i dostosowaniem go do specyficznych potrzeb swojej biblioteki. Komputeryzacja wymaga też przecież nowej organizacji całej technologii pracy bibliotecznej. Z czasem trzeba wdrożyć kolejne, nowe moduły MAK-a (np. wypożyczalnię lub makwww). Często czujemy też, że z MAK-iem pracuje się nam niewygodnie, że można by wiele usprawnić, dostosować program do naszych upodobań i przyzwyczajzeń, zastosować liczne zaawansowane udogodnienia (np. powstająca właśnie w MAK-u możliwość stosowania kartotek haseł wzorcowych). Nie każdy z nas ma zamiłowanie do informatyki i techniki komputerowej. Potrzebujemy po prostu sprawnego narzędzia pomagającego nam w pracy bibliotecznej, a nie programu sprawiającego kolejne, piętrzące się trudności. Różne firmy komercyjne sprzedające drogie oprogramowania komputerowe dla

bibliotek zapewniają im również serwis. Troszczą się i zabiegają o klientów, starając się jak najszybciej rozwiązywać ich problemy. Użytkownicy MAK-a czuli się dotychczas jakby rzućni „na głęboką wodę”, aby sami nauczyli się pływać. Działło się tak dlatego, że tworzenie i dystrybucja MAK-a jest dla Biblioteki Narodowej tylko jednym z wielu bardzo ważnych dla całego bibliotekarstwa polskiego zadań. Twórcy MAK-a, Pan Jan Wierzbowski i Pan Jerzy Swianiewicz, pomimo swej niezwyklej życzliwości i uczynności, nie są w stanie objąć opieką kilkuset użytkowników MAK-a z całej Polski.

Aby zaradzić tej sytuacji Biblioteka Narodowa i Federacja FIDES 12 czerwca bieżącego roku podpisały porozumienie rozpoczynające współpracę w tej dziedzinie. Federacja FIDES, dzieląc się swoim 10-letnim doświadczeniem, zorganizuje taką pomoc dla bibliotek, polegającą na opiece („serwisowaniu”) programu MAK. Biblioteka Narodowa zapewni opiekę merytoryczną, gwarantując w ten sposób wysoki poziom naszych usług.

Takie usługi serwisowe wykonywane przez specjalistów z FIDES oraz przez autoryzowanych przez nas specjalnymi certyfikatami fachowców będą oczywiście musiały być płatne. Z góry zakładamy jednak, że ceny tych usług muszą być realistyczne, a więc dostosowane do „pustawej” często kieszeni naszych bibliotek.

Poprzez taką formę działalności gospodarczej pragniemy zdobyć trochę środków na dalszy rozwój Federacji, np. na opracowanie słownika słów kluczowych dla nauk kościelnych, który jest niezbędny w naszej codziennej pracy, a ciągle brak środków na jego opracowanie. Pragniemy też jednak również zdobywać w ten sposób środki na dalszy rozwój MAK-a i jego zastosowań. Mamy nadzieję, że w przyszłości zgromadzi się wokół FIDES zespół fachowców, którzy chcieliby zacząć opracowywać nowy program będący nowoczesną kontynuacją MAK-a. Program taki mógłby być tanią, polską alternatywą dla drogiej, zagranicznych programów. Na to wszystko trzeba funduszy, które warto dla dobra wielu polskich, małych i średnich bibliotek w ten sposób zainwestować.

Wiele osób sądzi, że program sprzed 10 lat nie ma już przyszłości. Ja jestem zupełnie innego zdania. Program MAK tworzy bazy o wysokiej jakości danych. Dane te można zawsze przenieść pod inne systemy (tak często było już to praktykowane w bibliotekach, które przeszły na inne systemy, np. ALEPH, VTLS, HORIZON, a w samej Bibliotece Narodowej – na INNOPAC).

Przede wszystkim jednak, MAK jest programem tanim i mało wymagającym, i to są jego wielkie zalety. Może pracować na bardzo prostych komputerach starej generacji, które często można dziś otrzymać prawie za darmo z różnych instytucji, np. banków, zmuszonych do stałej wymiany swojego sprzętu na najnowocześniejszy. Można się spodziewać, że w najbliższych latach wszystkie polskie biblioteki będą musiały być skomputeryzowane. Ta-

kie są wymagania naszych czasów. Ale czy małe i średnie biblioteki publiczne będzie stać na drogi, komercyjnie sprzedawany program, który będzie wymagał komputerów najnowszej generacji? To właśnie tani, niezawodny i mało wymagający MAK może nam pomóc w realizacji tego wielkiego zadania.

Nasi czytelnicy są na pewno bardzo zainteresowani, jaki zakres usług w dziedzinie MAK-a będzie oferowała Federacja FIDES i w jaki sposób oraz kiedy będzie można z nich skorzystać.

Bardzo się boję, aby nie rozbudzić zbyt wielkich nadziei, których nie damy rady zaspokoić w krótkim czasie. Zdaję sobie sprawę z tego, że potrzeby są wielkie i bibliotekarze przez wiele lat czekali na taką pomoc. Będziemy się starali zrobić wszystko co możliwe, aby nikogo nie zostawić bez pomocy.

Rozpoczęliśmy od organizacji kursów różnego typu. W naszej ofercie są kursy podstawowe dla nowych pracowników i kursy zaawansowane dla administratorów MAK-a. Prowadzimy też dla administratorów specjalistyczne szkolenia np. w zakresie wdrażania modułu wypożyczalni czy internetowego MAKWWW. Nasze kursy odbywają się w małych 6-osobowych grupach. Każdy ma zapewnione szkolenie na indywidualnym stanowisku komputerowym. W takich warunkach można się wiele nauczyć. Nasze kursy organizujemy w Warszawie, ale nic nie stoi na przeszkodzie, aby nasi fachowcy pojechali przeprowadzić kurs w innym miejscu Polski w siedzibie biblioteki zamawiającej, jeżeli zbierze się kiluosobowa grupka zainteresowanych pracowników i są odpowiednie warunki sprzętowe na miejscu.

Można już zgłaszać zamówienia na instalację MAK-a, dołączanie nowych modułów, usprawnianie istniejących instalacji programu, wdrażanie nowych wersji MAK-a, instalację MAK-a w nowej, bardziej skomplikowanej konfiguracji – np. w sieci. Proszę tu jednak o wyrozumiałość i cierpliwość – nie wszystkie zamówienia będziemy mogli zrealizować natychmiast. Aby móc zaspokoić „serwisowe” potrzeby użytkowników MAK-a z całej Polski, będziemy potrzebowali rzeszy współpracowników, a zgromadzenie takiej kadry wymaga czasu. Na każde jednak zgłoszenie na pewno odpowiemy i spróbujemy zorganizować potrzebną pomoc.

Działła już telefon zgłoszeniowy: 0-503-548-763. Przy zgłaszaniu zamówienia bardzo proszę pamiętać o podaniu dokładnego adresu i numeru telefonu biblioteki, abyśmy mogli odpowiedzieć na każde zgłoszenie.

Jednocześnie szukamy współpracowników. Wiemy, że własnymi siłami nie podaliśmy wszystkim potrzebom. Nie zamierzamy też być monopolistami. Zależy nam na stworzeniu pewnego „środowiska” osób zainteresowanych promowaniem MAK-a. W całej Polsce jest wielu bibliotekarzy lub informatyków będących dobrymi znawcami MAK-a

i jego zwolennikami. Zapraszamy ich do współpracy. Zgłoszenia przyjmujemy pod podanym już wcześniej telefonem. Oferujemy różne, korzystne warianty współpracy. Niektórzy z tych fachowców mogą stać się w pewnym sensie naszymi pracownikami (np. na pracach zleconych). Inni będą korzystać z naszego pośrednictwa w przekazywaniu do nich zamówień. Jedną z form współpracy FIDES z osobami, które mogą samodzielnie instalować i usprawniać MAK-a, będą organizowane przez nas kursy na „certyfikat”. Osoby, które ukończą taki kurs „super admini-

stratora” i zdadzą odpowiedni egzamin, będą otrzymywały na określony czas certyfikat gwarantujący jakość wykonywanych przez nich usług. Posiadając certyfikat fachowiec będzie mógł wykonywać usługi serwisowe MAK-a autoryzowane przez Bibliotekę Narodową i Federację FIDES.

Mam nadzieję, że nasza inicjatywa aby „zaopiekować się” MAK-iem zostanie życzliwie przyjęta przez środowisko bibliotekarskie. Musimy przecież sobie wzajemnie pomagać.

(4.09.2001 r.)

Z bibliotek

Politycy w Książnicy

Oprócz złych wieści, że likwiduje się filie, ogranicza zakupy zbiorów i zatrudnienie personelu, są przecież także i krzepiące – o oddaniu w użytkowanie nowych obiektów, o poszerzaniu oferty usług, zainteresowaniu się posłów sytuacją bibliotek, zorganizowaniu ważnej konferencji, czy wizytach w bibliotekach znanych polityków. Okazuje się, że często wójt czy burmistrz podczas całej swojej kadencji nie znajduje czasu by odwiedzić swoją gminną

lub miejską bibliotekę, a prasa donosi o wizytach w bibliotekach wybitnych osobistości i to nie tylko literatów czy naukowców, co jest jakby sprawą naturalną i praktykowaną od dawna, ale także wybitnych polityków i wysokich urzędników państwowych. Mam tu na myśli np. wystąpienie prezydenta USA George'a W. Busha w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego w obecności m.in. prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego (15.06.2001), czy ostatnio (14.08.2001) pobyt premiera RP Jerzego Buzka i kanclerza RFN Gerharda Schroedera w Książnicy Pomorskiej w Szczecinie.

Premier J. Buzek i kanclerz G. Schroeder po odświeżeniu tabliczek pamiątkowych

Fot. Jan Surudo

Miejska Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu laureatką IKARA 2001

Obaj szefowie rządów odsłoniли pamiątkowe tabliczki ze swymi nazwiskami na honorowej ścianie przy wejściu do budynku. Takimi tabliczkami Książnica honoruje swych sponsorów. Warto podkreślić, że najważniejsze rozmowy polityczne premiera i kanclerza odbyły się w sali konferencyjnej biblioteki, podczas których ustalono termin, do którego niemiecka i polska fundacja mają znaleźć sposób, jak polskim obywatelom poszkodowanym przez III Rzeszę wyrównać straty. Informacja ta została podana bezpośrednio przez obie telewizje TVP i RTL. W Książnicy także premier Jerzy Buzek podejmował gości niemieckich i polskich uroczystym obiadem.

Znaczące biblioteki stają się miejscem ważnych rozmów politycznych, gdyż są instytucjami ponad wszelkimi podziałami politycznymi. Podnosi to ich prestiż w oczach społeczeństwa, a często władze łaskawszym okiem patrzą na taką instytucję, która nie tylko kosztuje, ale także przynosi zaszczyt im i miastu.

Oczywiście, że istotnym warunkiem jest odpowiedni lokal i jego wyposażenie. Może to także działać zachęcająco dla władz w innych środowiskach.

Od września 1999 r., kiedy oddano w użytkowanie nowy gmach Książnicy Pomorskiej, biblioteka stała się jakby salonem kulturalnym miasta. Gościli tu kolejno: prezydent RP Aleksander Kwaśniewski, XIV Dalajlama, ambasador Ukrainy Dmytro Pawlyczko, ambasador Indii Rajamani Lakshmi, premier RP Jerzy Buzek i kanclerz Niemiec Gerhard Schroeder. Tu odbyły się już dwie wielkie międzynarodowe konferencje: „Międzynarodowy Kongres Bibliotek Morza Bałtyckiego” i „Polska – Słowiańszczyzna Wschodnia”. W bibliotece stale są organizowane wielkie wystawy, w tym także zagraniczne. Tu przygotowujemy imprezy jubileuszowe pisarzy i naukowców oraz promujemy ich twórczość.

Książnica często gości władze samorządowe i państwowe. Tutaj odbyła się uroczystość podpisania umów pomiędzy przedstawicielami 22 miast i gmin oraz trzech powiatów a marszałkiem województwa zachodniopomorskiego o finansowaniu inwestycji w ramach programu aktywizacji obszarów wiejskich z funduszy Banku Światowego.

Wyrazem uznania dla działalności biblioteki i osobiście dla jej dyrektora było przyznanie Stanisławowi Krzywickiemu nagrody dorocznej Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za rok 2000 oraz jego wybór na wiceprzewodniczącego Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Ważne jest to, aby biblioteki każdego szczebla, stosownie do swoich możliwości, były otwarte na współdziałanie z instytucjami i organizacjami (nie tylko lokalnymi), co na ogół przyczynia się do popularyzacji bibliotek i wzmacnia ich oddziaływanie na otoczenie społeczne.

Władysław Michnał

Nagroda IKAR promuje najważniejsze w danym sezonie wydawniczym dokonania pisarzy, wydawców, księgarzy i hurtowników. Poza nagrodą główną i wyróżnieniami przyznawane są też nominacje do tej nagrody, wskazujące instytucje i osoby które zdaniem jury, w danym sezonie wyjątkowo przysłużyły się sprawie popularyzacji literatury i rozwojowi rynku książki w Polsce.

W ramach nagrody sezonu wydawniczo-księgarskiego IKAR 2001 (nagroda przyznawana od 1995 r.) nominacje oraz wyróżnienia specjalne otrzymała w postaci tzw. małego Ikara Miejska Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu „za umiejętność pozyskiwania czytelników, edukacyjną i popularyzatorską aktywność”. Nagrodę odebrała Stanisława Mazur, dyrektor MBP, członek ZG SBP wraz z licznymi gratulacjami. Pisma gratulacyjne przesłali m.in. Aleksander Kwaśniewski, prezydent RP oraz Andrzej S. Zieliński, minister kultury i dziedzictwa narodowego. Pani dyrektor i pracownikom MBP gratulacje przekazuje również Redakcja „Bibliotekarza”.

Dyrektor Biblioteki Stanisława Mazur i S. Lubacz – metaloplastyk, w czasie otwarcia w MBP wystawy artysty

Informacja o działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej w Tarnobrzegu

Sieć MBP w Tarnobrzegu to centrala i 6 filii bibliotecznych zlokalizowanych w osiedlach miasta liczącego 51 tys. mieszkańców. W ciągu roku w bibliotekach rejestrujemy ponad 16 tys. czytelników, którzy wypożyczają około 300 tys. książek i ponad 22 tys. zbiorów audiowizualnych. Księgozbiór nasz liczy 190 tys. woluminów i 29 750 jednostek zbiorów audiowizualnych.

Wykorzystując księgozbiór czytelni, kartoteki, prasę, dokumenty życia społecznego, Internet, rocznie udzielamy użytkownikom ponad 22 tys. informacji.

Dział Informacyjno-Bibliograficzny opracowuje średnio około 10 zestawień bibliograficznych tematycznych oraz zestawienia na życzenie czytelników. W serii «Biblioteczka regionalisty» wydajemy materiały związane z Tarnobrzegiem, np. informator *Pomniki tarnobrzeskie*, *Tarnobrzeska synagoga*, w przygotowaniu *Tarnobrzeskie tablice pamiątkowe*, *Patroni tarnobrzeskich ulic*.

Od 3 lat komputeryzujemy zbiory biblioteki. W roku ubiegłym udostępniłmy mieszkańcom Tarnobrzega Czytelnię Internetową, w roku bieżącym tradycyjny katalog książek oddziału dla dzieci zastąpiliśmy komputerowym. Obecnie wprowadzamy do pamięci komputerów zbiory czytelni i magazynu oraz oddziału dla dzieci Filii Nr 1.

Naszą działalność podstawową uzupełniamy szeroko prowadzoną działalnością kulturalno-oświatową. W roku 2000 w bibliotekach odbyło się 1008 imprez, uczestniczyło w nich 20 783 osoby. W I półroczu br. biblioteki zorganizowały 458 imprez, uczestniczyło w nich 13 493 osoby. Odbiorcami naszych propozycji są w większości dzieci i młodzież. Do najpopularniejszych form pracy z czytelnikiem należą spotkania, odczyty, pogadanki, konkursy literackie, plastyczne, lekcje biblioteczne, koncerty, seanse filmów wideo, wystawy. W działalności upowszechnieniowej zwracamy uwagę na promocję książki, pisarzy, poetów, twórców kultury. Szczególne miejsce zajmują wydarzenia kulturalne związane z naszym miastem. Realizujemy cykle tematyczne:

■ Spotkania z literaturą – swoje najnowsze książki promowali w naszej bibliotece m.in. M. Jagiełło – *Jawnie i skrycie*, T. Łubiński – *M jak Mickiewicz*, o. M. Zięba komentował fragmenty książki G. Weigla *Świadek nadziei*, gościła również A. Szymańska z nowym tomikiem poezji *Lato 1999*.

Ponadto w bibliotece gościliśmy ludzi związanych z naszym miastem i środowiskiem. Czytelnicy mieli okazję porozmawiać nt. najnowszych książek z J. A. Borzęckim – autorem opowiadań *Noc jak konfesjonal*, W. Kłaczyńskim promującym powieść *I kot ma duszę*, K. Bęczkowską – autorką książki *Wartości w świecie dziecka we współczesnej literaturze dla dzieci* oraz z B. Szwedem autorem publikacji *Kawalerowie orderu Virtuti Militari Ziemi Tarnobrzeskiej*.

Gościliśmy również zespoły redakcyjne lokalnych wydawnictw, i tak odbyły się spotkania z redakcjami: „Afisza” (kwartalnik kulturalny), Staszowskiego Towarzystwa Kulturalnego, Muzeum Historycznego Miasta Tarnobrzega.

■ Spotkania z kulturą antyczną – wykłady M. Zielińskiej (raz w miesiącu) m.in. na temat „Wróżby i przepowiednie w starożytnej Grecji i Rzymie”, „Związki formalne i nieformalne w starożytnej Grecji i Rzymie”.

■ Znani i nieznan – prezentacje dorobku malarzy, rzeźbiarzy, poetów powiązane z lekcjami bibliotecznymi. W spotkaniach z młodzieżą uczestniczyli m.in. S. Lubacz – rzeźbiarz w miedzi, J. Wiącek – malarz, rzeźbiarz, poeta, D. Koziół – poeta, malarka.

Dużą popularnością cieszą się wystawy organizowane w sali odczytowej MBP. Do najliczniej odwiedzanych należały: „Metaloplastyka” – S. Lubacza, „Moje miejsca” – malarska D. Koziół, „Barwny świat fantazji” – najciekawsze prace dzieci z kółka plastycznego działającego w bibliotece, „Wisławy Szymborskiej szukanie słowa” – ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej, Muzeum Okręgowego w Sandomierzu i własnych. Wystawę otworzył red. Jerzy Illg. Wśród tarnobrzeżan dużym zainteresowaniem cieszyły się wystawy „Tarnobrzeg w starej fotografii”, „Polskie druki bibliofilskie” – ze zbiorów M. Czarnoty.

Systematycznie prowadzimy konkursy plastyczne, literackie dla różnych grup wiekowych czytelników. Inspirowane są one ciekawymi książkami, wierszami, tematycznie związane są z rocznicami literackimi, historycznymi, historią Tarnobrzega. Do ciekawszych należały konkursy na „Przewodnik po Tarnobrzegu”, na „Publikację o Tarnobrzegu ostatniego 10-lecia XX wieku” w dwóch kategoriach – wydawnictwa ogólne i serie wydawnicze.

Przez cały rok działa „Klub pożeraczy książek”, którego celem jest wyłonienie najaktywniejszych czytelników oddziałów dla dzieci. Wspólnie ze Szkołą Muzyczną raz w kwartale organizujemy koncerty muzyki poważnej. Również harcerze goszczą u nas z piosenką harcerską.

W Filii Nr 1 gromadzącej zbiory audiowizualne – książkę mówioną, kasyety wideo, płyty CD, proponujemy użytkownikom: konkursy muzyczne, projekcje filmów wideo w cyklach tematycznych „Przygoda z filmem”, „W krainie baśni”, „Spotkania z lekturą”. Udostępniamy członkom Koła Związku Niewidomych książkę mówioną. Przygotowujemy imprezy z okazji Dnia Inwalidy Wzroku.

W ramach akcji „Lato w mieście” i „Zima w mieście” proponujemy dzieciom pozostającym w Tarnobrzegu codzienne zajęcia – konkursy, spotkania z książką multimedialną, oferujemy zabawy literackie, gry planszowe i telewizyjne.

Ze względu na trudną sytuację finansową organizujemy imprezy jak najmniej obciążające nasz budżet. Są to działania o zasięgu lokalnym mające na celu pobudzenie aktywności czytelniczej poczynając od najmłodszych czytelników.

Stanisława Mazur

Sprawozdania i relacje

Konkurs na najlepszą bibliotekę gminną w Wielkopolsce w roku 2000

„Należy dążyć do zapewnienia wszystkim obywatelom, niezależnie od miejsca zamieszkania, wykształcenia lub statusu społecznego równego dostępu do podstawowej wiedzy, co jest niezbędnym warunkiem dla stworzenia demokratycznego i otwartego społeczeństwa...”

z raportu „Rola bibliotek we współczesnym świecie” przyjętego przez Parlament Europejski w 1998 roku.

W Polsce biblioteki publiczne to od wielu dziesięcioleci najbardziej stabilne ogniwo ze wszystkich instytucji kultury lokalnej.

Są nie tylko miejscem gromadzenia, przechowywania i udostępniania książek ale również rozwijania kultury, kształcenia, są źródłem informacji i instytucjami integrującymi środowisko. To wreszcie miejsce, gdzie przy odpowiednim zapewnieniu zaopatrzenia w książki każdy znajduje to, czego poszukuje – informację, wiedzę i rozrywkę. Niezwykle doniosłą rolę mają do spełnienia biblioteki wiejskie, czasami jedyne placówki kulturalne w gminie. Od ich kondycji i zaangażowania bibliotekarzy zależy kształtowanie kultury społeczeństwa od podstaw.

W roku ubiegłym Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu ogłosiła pod patronatem Marszałka Województwa Wielkopolskiego konkurs na najlepszą bibliotekę gminną w Wielkopolsce w roku 2000. Konkurs miał za zadanie zaktywizowanie bibliotekarzy i zwrócenie uwagi władz lokalnych na potrzeby bibliotek i ich znaczenie dla środowiska. Udział mogły w nim wziąć biblioteki wszystkich gmin wiejskich z terenu województwa. Spośród 115 bibliotek zakwalifikowanych zostało 12, które spełniły przynajmniej dwa kryteria wstępne wyznaczone przez następujące wskaźniki: zakup księgozbioru – minimum 15 wol. na 100 mieszkańców; liczba czytelników – powyżej 20 na 100 mieszkańców i liczba wypożyczeń – powyżej 450 wol. na 100 mieszkańców rocznie, uzyskane w minionym roku sprawozdawczym.

Na ocenę biblioteki w roku 2000, poza osiągnięciami w dziedzinie czytelnictwa, istotny wpływ miały m.in. podejmowane przez bibliotekę nowatorskie działania promocyjno-marketingowe, działalność edukacyjno-kulturalna dostosowana do współczesnych warunków i wymogów, a także rola i miejsce biblioteki w środowisku.

Powołana została Komisja Konkursowa w skład której weszli przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego – Departamentu Kultury i Sztuki, Stowarzy-

szenia Gmin i Powiatów Wielkopolski, Zarządu Głównego SBP oraz pracownicy WBPiCAK.

Komisja po zapoznaniu się ze sprawozdaniami z działalności merytorycznej za rok 2000, dokonała w terminie od 30 stycznia do 6 marca 2001 r. wizytacji zgłoszonych bibliotek, oceniając ich działalność na miejscu. Punkty przyznawano w 6 określonych w regulaminie kategoriach:

- baza lokalowa,
- księgozbiór,
- pracownicy,
- praca z czytelnikiem,
- działalność kulturalno-edukacyjna,
- komputeryzacja.

Ponadto przyznawano punkty za uzyskane w roku 2000 wyniki czytelnicze.

I miejsce i nagrodę Marszałka Województwa Wielkopolskiego w wysokości 30 000 zł z przeznaczeniem na potrzeby biblioteki zdobyła Biblioteka Publiczna Gminy Nowe Miasto nad Wartą, pow. średzki. Pracownicy tej biblioteki otrzymali też kwotę 3000 zł ufundowaną przez WBP i CAK w Poznaniu z przeznaczeniem na indywidualne nagrody dla dyrektora i pracowników.

Laureatka nagrody głównej to biblioteka na miarę XXI w. Posiada bogaty, starannie dobrany księgozbiór liczący ponad 46 tys. wol., co daje wskaźnik 503 wol. na 100 mieszkańców. Ponad połowa księgozbioru to książki zakupione w ostatnim dziesięcioleciu. Biblioteka jest całkowicie skomputeryzowana – pracuje w systemie „Sowa” i jako jedna z nielicznych bibliotek w województwie prowadzi komputerowe wypożyczenia. Od lat uzyskuje wysoki wskaźnik zakupu książek – 22 wol. na 100 mieszkańców.

W ślad za tym osiąga wysokie wyniki czytelnicze: czytelnicy 21 na 100 mieszkańców oraz wypożyczenia – 505 wol. na 100 mieszkańców, co również znacznie przekracza średnią wojewódzką. Oprócz działalności podstawowej biblioteka oferuje mieszkańcom wiele różnorodnych form kulturalnych skierowanych do różnych grup wiekowych odbiorców. Najmłodszym proponuje się spotkania autorskie, lekcje biblioteczne – opracowano 21 tematów lekcji – konkursy, zabawy itp. Dla dorosłych przeznaczone są prelekcje oraz wystawy związane tematycznie z historią regionu. Biblioteka przywiązuje dużą wagę do rozpowszechniania informacji o swej działalności i promocji placówki, wydając różnego rodzaju informatory, opracowania historyczne i współredagując lokalne czasopismo. W roku ubiegłym wydano m.in. *Nowomiejskie legendy i podania* oraz *Rezydencje Doliwów w świetle wykopalisk (informatory o wystawie)*.

Znakomite osiągnięcia biblioteki w Nowym Mieście to efekt ogromnego zaangażowania, ofiarności

i wręcz pasji pracowników z dyrektorem Haliną Czarną na czele. To również efekt doskonałej współpracy ze środowiskiem oraz przychylności, wsparcia i zrozumienia roli biblioteki przez władze gminy.

W konkursie wyróżniono pięć bibliotek, których działalność również zasługuje na najwyższe uznanie. Są to placówki nowoczesne, skomputeryzowane, obsługiwane przez doskonałych fachowców. Biblioteki te otrzymały zestawy książek ufundowane przez Wydawnictwo Kurpisz S.C., Oficynę Wydawniczą G & P, Wydawnictwo Podsiadlik-Raniowski i Spółka, Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski oraz Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Gminna Biblioteka Publiczna w Ostrowie Wielkopolskim z siedzibą w Gorzycach Wielkich, pow. ostrowski, wykazuje ogromną troskę o rozwój sieci bibliotecznej, prowadzi aż 9 filii bibliotecznych, jedną z nich utworzyła w 2000 r. W ślad za tym osiąga znakomite, jedne z najlepszych w województwie, wyniki czytelnicze. W roku 2000 biblioteka uzyskała wskaźniki: zakup księgozbioru 22,5 wol. na 100 mieszkańców, czytelniczy 25,6 na 100 mieszkańców oraz wypożyczenia 594 wol. na 100 mieszkańców.

Biblioteka Publiczna Gminy Kaźmierz, pow. szamotulski, wyróżnia się formami pracy z czytelnikiem dziecięcym. Organizuje spotkania autorskie, konkursy, lekcje biblioteczne i imprezy okazjonalne, m.in. współpracując od wielu lat ze szkołą specjalną nr 101 w Poznaniu. Na rzecz promocji gminy działa nie tylko w Wielkopolsce, ale i na terenie kraju, np. w roku 2000 wystawa „Kaźmierz – historia i teraźniejszość” prezentowana była w Bystrzycy Kłodzkiej w Muzeum Filumenistycznym.

Gminna Biblioteka Publiczna im. Braci Gillerów w Opatówku, pow. kaliski, poszczycić się może osiągnięciami w badaniu historii i tradycji regionu, co jest bezpośrednim efektem zainteresowań i pasji badawczej dyrektorki Jadwigi Miluńskiej i propagowane jest poprzez wydawnictwa i wystawy. Wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół Opatówka biblioteka wydaje od dziesięciu lat miesięcznik „Opatowianin”. Wydano drukiem odnalezione listy *pt. Nieznana korespondencja rodziny Gillerów*, w przygotowaniu są wiersze Stefana z Opatówka (Stefana Gillera).

Dyrektorka Jadwiga Miluńska została uznana przez Komisję Konkursową za osobowość bibliotekarza–regionalisty.

Gminna Biblioteka Publiczna w Czerwonaku, pow. poznański, to biblioteka, która postawiła na nowoczesność. Jest w pełni skomputeryzowana, prowadzi wypożyczenia komputerowo – w programie SOWA, również w filii w Koziegłowach. W gminie Czerwonak znakomicie realizowana jest współpraca biblioteki ze szkołami.

Biblioteka Publiczna Gminy Duszniki, pow. szamotulski, zasługuje na wyróżnienie za działalność kulturalno-edukacyjną. Różnorodne formy tej działalności oparte są na historii i tradycjach regionu oraz na ważnych wydarzeniach współczesnych. Bib-

lioteka przygotowała m.in. do druku *Dzieje Dusznik i okolicy od czasów najdawniejszych do roku 2000. Kalendarium wydarzeń*.

Należy podkreślić, że w nagrodzonej, jak i w wyróżnionych bibliotekach, pracują profesjonalści i pasjonaci – bibliotekarze, którzy potrafią wyjść naprzeciw potrzebom środowiska, którzy potrafią w tym środowisku zaistnieć.

Komisja Konkursowa wyraziła też uznanie bibliotekom gminnym w Mieścieku, pow. wągrowiecki, w Brudzewie, pow. turecki i w Kaczorach, pow. pilski, za zainspirowane konkursem działania na rzecz poprawy bazy lokalowej, wyposażenia bibliotek i komputeryzacji.

Uroczystość zakończenia konkursu odbyła się 10 kwietnia w Sali Czerwonej Pałacu Działyńskich w Poznaniu. Nagrody wręczał Marszałek Województwa Wielkopolskiego, Stefan Mikołajczak.

Szczególne słowa uznania za troskę i zaangażowanie w sprawę bibliotek dla władz samorządowych przekazano na ręce wójtów wyróżnionych gmin wraz z nagrodą – książką 155 × *Wielkopolska* wydaną przez Wydawnictwo WBP. Uroczystość wręczenia nagród uświetnił koncert wiolonczelowy Marii Liszkowskiej.

Dla nagrodzonej i wyróżnionych bibliotek Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu zorganizuje w bieżącym roku dodatkowo 6 spotkań autorskich wg indywidualnych zapotrzebowań.

W maju br. WBPiCAK ogłosiła drugą edycję konkursu „Konkurs na najlepszą bibliotekę miejską i miejsko-gminną w Wielkopolsce w roku 2001”. W roku następnym planowany jest konkurs dla bibliotek powiatowych.

Helena Bednarska

XXX Międzynarodowa Konferencja Teoretyków i Praktyków Bibliotekarstwa ABDOS 2001

W dniach 4-7 czerwca 2001 r. odbyła się w Toruniu, objęta patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, XXX Międzynarodowa Konferencja Teoretyków i Praktyków Bibliotekarstwa ABDOS 2001. Było to jubileuszowe, bo już trzydzieste spotkanie z tego cyklu. Organizatorami konferencji byli: SOG (Südosteuropa-Gesellschaft) w Monachium, ABDOS (Arbeitsgemeinschaft der Bibliotheken und Dokumentationsstellen der Ost-, Ostmittel- und Südosteuropaforschung) w Berlinie oraz Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Książnica Miejska w Toruniu. Temat konferencji brzmiał „Współpraca międzynarodowa w nowym tysiącleciu”, a obrady przebiegały w trzech językach: angielskim, niemieckim i rosyjskim. W konferencji uczestniczyło

121 osób z 12 krajów, w tym ze Stanów Zjednoczonych i Kanady.

Przedstawione na sesji referaty, grupowały się wokół następujących zagadnień:

– międzynarodowe kontakty instytucji naukowych, bibliotek i archiwów,

– literatura mniejszości narodowych i językowych oraz grup etnicznych w Polsce i innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej: formy i zasięg, badania bibliograficzne, księgozbiory,

– sposoby udostępniania kolekcji specjalnych,

– problemy związane z transformacją krajów Europy Środkowej i Południowo-Wschodniej w aspekcie członkostwa w Unii Europejskiej,

– międzynarodowe projekty bibliograficzne w badaniach nad Europą Środkowo-Wschodnią.

Wystąpienia uczestników sesji wywoływały ożywioną dyskusję, która często przeciągała się do późnych godzin nocnych i stanowiła częstokroć temat prywatnych rozmów. Wymiernym efektem ABDOS-u są:

– projekty wspólnych programów, w szczególności dotyczących archiwizacji zbiorów (głównie poloników), udostępniania w sieciach komputerowych cyfrowych zapisów dokumentów, współpracy przy procedurach certyfikacyjnych,

– zdefiniowanie najistotniejszych problemów krajów pretendujących do członkostwa w Unii Europejskiej, związanych z transferem technologii i środków pomocowych,

– nawiązanie przez WBPiKM w Toruniu współpracy z Deutsches Bibliothekinstitut w Berlinie przy konstruowaniu projektów w ramach VI Programu Ramowego Unii Europejskiej.

Uczestnicy spotkania zostali zapoznani z organizacją, zakresem działania i planami rozwoju Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Książnicy Miejskiej w Toruniu, jak również z systemem funkcjonowa-

nia, w tym finansowania, bibliotek w Polsce w warunkach reformy administracyjnej kraju.

Konferencja odbywała się w budynku WBPiKM oraz w zabytkowych pomieszczeniach Dworu Artusa. Tam też odbył się przyjęty owacyjnie przez uczestników konferencji koncert muzyki hiszpańskiej w wykonaniu Anny Marii Staśkiewicz i Krzysztofa Meisingera.

Konferencja została przygotowana i była obsługiwana przez pracowników WBPiKM. Koordynatorem międzynarodowych kontaktów była Lidia Pluta – germanistka, starszy kustosz WBPiKM. Z satysfakcją należy podkreślić, że konferencja potwierdziła istnienie w Bibliotece zgranego, profesjonalnego zespołu pracowników wykazujących się znajomością języków obcych, który jest zaangażowany w prace instytucji i zdolny do podejmowania nowych, poważnych wyzwań, takich jak organizacja wielkiego międzynarodowego przedsięwzięcia.

Zorganizowana w Toruniu konferencja ABDOS 2001 zyskała bardzo pozytywną opinię niemieckiego organizatora, co znalazło wyraz w listach skierowanych do marszałka województwa kujawsko-pomorskiego, prezydenta Miasta Torunia oraz dyrekcji Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Książnicy Miejskiej w Toruniu. W tym ostatnim dr Franz Goerner – niemiecki koordynator sesji napisał „Gratuluję przemyślanego i merytorycznie bardzo dobrego przedsięwzięcia. Również organizacyjnie konferencja zasługuje na głębokie słowa uznania. To wszystko, oraz wielka życzliwość z jaką odnosiliście się państwo do uczestników spotkania, sprawi, że konferencja ABDOS 2001 zapisze się chwalebnie zarówno w pamięci uczestników, jak i historii konferencji abdosowskich”.

Danuta Krelowska

Przegląd publikacji

SYGNAŁY O NOWYCH PUBLIKACJACH

Mantyka Mieczysław. Z dziejów zakopiańskiej biblioteki 1900-2000 / Mieczysław Mantyka. – Zakopane: Miejska Biblioteka Publiczna im. S. Żeromskiego; Kraków: „Wierchy”, 2000. – 121, [2] s.: il.; 23 cm

Zakopane to nie tylko zimowa stolica Polski, ośrodek turystyki górskiej, ale także centrum kulturalne. Dzieje Zakopanego spletają się nierozdzielnie z historią naszego narodu, kulturą, nauką i tradycją polityczną. Oryginalna kultura ludowa rozwija się równoległe z wielkimi dziełami kultury narodo-

wej. Z tym niezwykłym miejscem związanych było wielu wybitnych Polaków, m.in.: Jan Kasprówic, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Ignacy Jan Paderewski, Józef Piłsudski, Karol Szymanowski, Henryk Sienkiewicz, Stefan Żeromski, Stanisław Witkiewicz, Kornel Makuszyński, Władysław Orkan. Od począt-

ku XX wieku kulturalne życie miasta wiązało się z bibliotekami, przede wszystkim z Biblioteką Publiczną. Funkcjonuje ona od 11 stycznia 1900 r., początkowo jako stowarzyszenie Czytelnia Zakopiańska, a od 1904 r. już jako Biblioteka Publiczna. Jej stuletnią historię i działalność przedstawił w swojej książce Mieczysław Mantyka. Autor z ogromnym pietyzmem i dokładnością opisuje prace nad organizacją Biblioteki (statut, regulamin), gromadzeniem księgozbioru, przytacza fragmenty sprawozdań z działalności placówki, przypomina zasługi poszczególnych osób w jej założeniu i działalności (Piotr Chmielowski, Dionizy Bek, Marcin Woyczyński, Stefan Żeromski). Przedstawia losy Biblioteki w czasie obu wojen światowych. W ciągu tych 100 lat istnienia Biblioteka kilka razy zmieniała swą siedzi-

bę. Początkowo mieściła się gościnnie w domu Fabiana Słowika, następnie w tzw. Polance obok dawnej poczty zakopiańskiej. W 1908 r. została przeniesiona do domu hr. Zamoyskiego przy Krupówkach, potem do Dworca Tatrzańskiego, następnie do willi „Kresy” i ostatecznie do nowej siedziby na Osiedlu Łukaszkówki. W 1965 r. Miejska Biblioteka Publiczna otrzymała imię Stefana Żeromskiego. Od stycznia 2000 r. pełni funkcję biblioteki powiatowej. Praca M. Mantyki zaopatrzona jest w bibliografię (źródła, opracowania) indeks nazwisk oraz liczne fotografie. Poza tym w książce są wykazy: byłych pracowników Miejskiej Biblioteki Publicznej, pracowników Biblioteki w roku jubileuszu 100-lecia oraz zestawienie ważniejszych dat z dziejów zakopiańskich bibliotek.

Grabowski Stanisław. Na przyszły pożytek: z dziejów polskiej prasy dla dzieci 1824-1939 / Stanisław Grabowski. – Pułtusk: Wyższa Szkoła Humanistyczna, 2001. – 267 s.: il.; 21 cm

Praca przeznaczona jest dla nauczycieli, wychowawców, rodziców i opiekunów dzieci oraz studentów wydziałów pedagogicznych. Autor zajmuje się polską prasą dziecięcą, która ukazywała się w okresie zaborów i II Rzeczypospolitej. Przedstawiając czasopisma dla dzieci, omawia ich wartości wychowawcze, kształcące i literackie. W książce znajdujemy opisy kilkunastu najpopularniejszych polskich czasopism dziecięcych. Są to: „Rozrywki dla

Dzieci”, „Przyjaciel Dzieci”, „Wieczory Rodzinne”, „Mały Świątek”, „Moje Pisemko”, „Płomyk”. Sporo miejsca poświęcił autor pismu dla harcerzy „Skaut” oraz „Z Bliska i z Daleka”. Oba te czasopisma adresowane były dla dzieci starszych i młodzieży. W ostatnim rozdziale książki S. Grabowski przedstawia redaktorów prasy dziecięcej. Praca zaopatrzona jest w bibliografię oraz indeks nazwisk.

Kennedy Angus J. Internet / Angus J. Kennedy. – Bielsko Biała: Pascal, 2000. – 720 s.

Drugie wydanie *Internetu* Angusa Kennedy’ego zostało zaktualizowane według najnowszego wydania angielskiego. Najistotniejsze zmiany dotyczą katalogu światowych i polskich stron www. W wydaniu poprzednim było 1000 adresów, w obecnym 2000. Ten praktyczny przewodnik podzielony jest na trzy części.

Część pierwsza „Informacje podstawowe” zawiera m.in.:

- elementarz internetu
- sprzęt, dostawcy, podstawowe oprogramowanie
- przeglądarki
- poczta elektroniczna
- ściąganie plików i programów

- projektowanie własnej strony www
- Część druga „Przewodnik” przedstawia:
  - świat World Wide Web
  - katalog polskich stron www
  - polski Usenet
  - przegląd oprogramowania

W części trzeciej zatytułowanej „Konteksty” podana jest:

- krótka historia Internetu
- sieciowy język
- serwisy online
- słowniczek.

Lidia Bąkowska

Hanna Batorowska: Technologia informacyjna w kształceniu ogólnym. Kraków 2001

Praca ta jest pierwszym o takim zakresie podręcznikiem w kształceniu szkolnym. Stanowi udaną próbę syntezy faktów i zjawisk z problematyki tego przedmiotu z dążeniem do kompletności w ich rejestrze i klasyfikacji. Dzięki też wytrwałemu i konsekwentnemu postępowaniu autorki, dr Hanny Ba-

torowskiej, adiunkta w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej AP w Krakowie, w ich omawianiu, nauczyciele, zwłaszcza bibliotekarze szkolni, otrzymali solidną pomoc do trudnego przedmiotu, jakim jest technologia informacyjna. Rozumiana jest ona w tej pracy jako zorganizowany zbiór

metod, działań i środków, wykorzystywanych w procesie gromadzenia, opracowywania, magazynowania, wyszukiwania i wykorzystywania informacji.

Dzieło wprowadza nas w krąg tych problemów, dzisiaj nieustannie obecnych w działalności współczesnego człowieka, nawet w jego codziennym zachowaniu, a tym bardziej w pracy dydaktycznej nauczycieli. Oparte zostało na studiach naukowych i pracach metodycznych z dziedzin: bibliotekarstwo, bibliologia, czytelnictwo, prasoznawstwo, informacja naukowa, informatyka, i omawia takie problemy, jak: miejsce technologii informacyjnej w kształceniu ogólnym oraz w programie edukacji czytelniczej i medialnej, biblioteka szkolna jako dydaktyczne

centrum w zreformowanej szkole i jej działalność informacyjna (wybrane ćwiczenia praktyczne). Chodzi o nauczanie w szkole formułowania zapytań informacyjnych, wyszukiwania, przetwarzania, selekcji, analizy, syntezy, klasyfikacji, kategoryzacji, indeksowania, prezentowania, przechowywania, interpretacji i oceny informacji, a więc takich umiejętności, które są obecnie niezbędne w działalności współczesnego człowieka.

Przed wszystkim szkoła ma młodzież wprowadzić do społeczeństwa informacyjnego przy zachowaniu intelektualnej i emocjonalnej tożsamości. Dobrze z tym współgra omawiana tutaj praca. Na tym głównie polega jej walor.

Józef Szocki

Pytki

Jako pożyczane książki szanować należy

Zapowiedź takową wygłosił urodzony Lew Bożawola Romanowski ku zrozumieniu wszem pożyczającym książki jako owe szanować należy.

Aciem ja jeno chudobny człek, a nie wielmożne paniątko, wszelako, iż miłuję wielmi książki, to i da-li mnie Bóg uciuć skądinąd jakowy grosz, owo go chętnie na książkiłoż; a tych, gwoli Miłośnikom, tudzież Serdecznym moim, udzielać ochotny jestem.

Ino... żeć się częstokroć zdarzało, a doświadczyć mi przychodziło niemałego frasunku, przy odbieraniu zepsowanych okrutnie ksiąg – a inegdy zawieruszenia, że bezpowrotnie przepadały.

Owoż uznałem za słuszną i przydatną rzecz ninie, Wszem wobec i każdemu przed się pożyczającemu ksiąg opowiedzieć stary ów obyczaj i zakon jakowy z przedawnych ongi od praorców podań dostało mi się wiedzieć.

Kiedy, miły Czytelniku, bierzesz u kogo książkę jakową, iżbyś się z onej zbudował, lubo potrzebną ci naukę pojął, albo li też, krotochwili w cudnym a gładkim słowie zażył... wszelakoć zawsze pamiętać masz, że owa książka cudza jest; a znaczy skarb owego, który za nią swój pieniążek dał gwoli zasię tobie wygodę z tego na krótkość sprawił...

Toż i winienes owo cudze mienie oddać w całku i czyście jakoś wziął od tego, który ci ją dał...

Azali więc ujrysz, że ręce twe od pracy inakszej nie będą pod czas dość bieluchne, tedy powstań i omj one i otrzyj; ową zasię książkę obłoż w biały papier i pomieściwszy na ochędożonym stole, przysiądź się ku niej i tak czytaj ilekroć chęćka bierze, czy w zaranku, czy w połowie dnia, czy we zmierzchu

przy świeczniku, a owo, przestawając czytania, złóż ucciwie i nie między inne rupiecie, jeno w osobliwy czysty zachówek ukryj, a k temu rygła spuścić nie zabacz, by snać na doręczu leżącej żak jaki, lub służebnik nieuczony, lubo szalawiła niektóry, mimo wiedzy twej nie splugawił, lub cudzy przechodeń by nie ułapił, iżbyś nie wiedział po temu kto owo zacy wyrządził? I kędy się podziało...

Jezeliby zaś jakim bądź obyczajem dowiodło się, iżbyś wrzekomo bez umysłu, a z przygody nawet, bądź by przez nieopatrzność dopuścił szwank i poniewierkę cudzej książki. Na on czas nie szukaj manowców żadnych ku wybieganiu się od zadość uczynienia, ale prosto jak przystało i godziwie jest, uznaj się winnym szkody, a wnet wynijdź na owo miejsce, gdzie sprzedają książki i dobywszy z sakwy własny grosz, zakup taką samą a nieomieszkanie odnieś miasto zeszpeconej czy zginionej, abych wiara w twoją pamięć nie zeszpetniała także.

Wszystko to zasię i po wszystkie dni iście bacząc sam nauczaj też żonę swą i syny, i córki, i powinowate i bliskie przyjazne ludzie Starego Statutu, w którym powiedziano jest:

– Nie będziesz pożyczac książk u takiego z kim znajomość twoja maluczka jest.

– Nie będziesz pożyczanych książk wozil od miasta do miasta, z sioła do sioła i z dwora na dworzec przysługowania się nimi komuś, albowiem wolno ci obracać jako chcąc, co twoje własne jest, wždy cudzym szastać, to szpetnie.

– Nie będziesz pożyczac dla próżności, dla chwalby, aby ino rzesza mówiła o tobie „Oto i ów książki czytywa, snać wiele rozsądka zna”. Jeno winienes łaknąć książk wedle istnej ducha potrzeby i zamiłowania, a na czas przygodny od innych prac.

– Nie będziesz cudzą księgą pomiatał prochów stołu twego, ni z ochędóstwa innego, ni z zapalczywości ciskał na człowieka i w nierozumne bestie, lub na ziemię, lub w rzeczy mokre i w tłustości.

– Nie będziesz po cudzej księdze pisać, ani piórem, ani barwą którąkolwiek, ani pazuręm też.

– Nie będziesz czasu czytania mazać nieobacznie tabaką lubo popiołem lulecznym, ni knotem świecznym, ni śliną, aby znać na kartach nie pozostało świadectwo nieoględności twej.

– Nie będziesz księgi gmatwać, uwijać jakową rurę, nie będziesz też przewracać tak zartko ażby oddał, ni rozlamywać nieobyczajnie wstecz ażby przepukło się zjednoczenie i odłączyły się rozdziały od ksiąg swych, a karty od rozdziałów swych i rozsypały się jako łachmany wzdry samego siebie okrywające sromem.

– Nie będziesz giąć kart z brzegów i koniusezków, ale zaniechując kiedy bądź czytania winienesz pamiętać liczbę karty w przestanku, lub – jeżeli owo niełatwo przychodzi – tedy miasto złomu połów tedy kawalec papieru, lub wstęgi okrajec, lub inną cieniuchną a czystą rzecz.

– Nie będziesz czytał księgi na łożu spoczynku gdyć sen już ogartywa, albowiem niekiedy przygodzi ci się w drzemce pochylić łatwiuchno rękę ku świecznikowi, a ogorzeje księga, bych co okrutniejszego nie wyrządziło się, lubo li uśpionemu wypnie się księga pod łędzwie i zgniecie się na niwecz.

– Nie będziesz pożyczanej księgi dzierzał zbytecznie przez siła tygodniów i miesięcy, ale wzięwszy masz się wnet jąć czytania, bieżąc ku końcowi o ile pospiesz wrychle, a po potrzebie zwrócisz jako żywiej, bacząc, że nie tobie jednemu służyć może.

A tedy, jeżeli który zapragnie czytywać księgi jakowe mam, a przodkiem tego okowidnie i w rozsądku swemu rozebrawszy ów Statut; potrzebuje mi

zdzierzeć we wszech artykułach: rad będę powolną służbę okazać mu i chętnym sercem otworzę ubożuchną księżnicę moją, a dam, cokolwiek w niej pożądanego rozumieć sobie będzie, iżby ku pożytkowi swemu przewertował.

Ino jeżeliby, czego nie daj Panie, dowiodło się po temu, że ów stracił pamięć na obietnicę swą, a psotę mi wyrządził...

Tedy zaprawdę powiadam, że położę imię jego i nazwę rodu jego w poczet sromotny...

I zamknę przed obliczem jego księżnicę moją, a nie ujrzę jej otworzonej przez wszystkie dni żywota.

Pisałem w Kamieńcu Podolskim w roku 7350 od stworzenia świata.

Leon Bożawola Romanowski

Adwokat Leon Bożawola Romanowski (1800-1882), wychowanek dawnego gimnazjum podolskiego w Winnicy, został po latach praktyki obrońcą prawnym interesów księżat Sanguszków ze Sławuty, wreszcie konserwatorem archiwów książęcych. Współpracował z pismem zbiorowym „Gwiazda”, ukazującym się w Kijowie pod redakcją Jakuba Jurkiewicza (pseudonim Benedykt Dołęga). Rękopis przedrukowanego tu tekstu, dedykowany hr. Aleksandrowi Rzyszczewskiemu (1833-1891), ziemianinowi z Podola, kolejno zmieniał właścicieli, wreszcie trafił do rąk nauczyciela z Trościańca, Władysława Lipskiego, który przekazał go swemu przyjacielowi Jakubowi Hoffmanowi (1896-1964). Ten nauczyciel i działacz oświatowy, pod koniec lat 30-tych poseł na sejm RP, bibliofil wreszcie, opublikował manuskrypt Romanowskiego w efemerycznym czasopiśmie „Szpargaly”, poświęconym miłośnictwu i zbieractwu książek oraz wszelkich osobliwości bibliograficznych (1934 z. 3 s. 38-40).

Andrzej Kempa

Z żałobnej karty

IRENA PONIŃSKA (26.06.1924 – 11.08.2000)

11 sierpnia 2000 r. zmarła mgr Irena Ponińska, zasłużony pracownik, kustosz Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie. Została w pamięci współpracowników jako osoba zawsze pogodna, życzliwa, koleżeńska i uczynna. Zachowała pogodę ducha i życzliwość wobec ludzi, chociaż życie jej nie było łatwe.

Irena Ponińska urodziła się 26 czerwca 1924 r. w Piotrkowicach, powiat Strzelno. Szkołę podstawo-

wą ukończyła w nauczaniu domowym, I i II klasę gimnazjalną w prywatnym gimnazjum żeńskim w Zbylitowskiej Górze koło Tarnowa. W październiku 1939 r. Niemcy zamordowali jej ojca. Późną jesienią 1939 r. musiała opuścić wraz z matką i rodzeństwem dom rodzinny w Kościelcu i zamieszkać w Generalnej Guberni. W 1942 r. przybyła do Krakowa i kontynuowała naukę na tajnych kompletach Gimnazjum im. Kaplińskiej. W tajnym nauczaniu zdała maturę (1944) i otrzymała świadectwo dojrzałości (1945). Ukończyła również półroczny kurs pielęgniarstwa, który zorganizowano, gdyż spodziewano się wybuchu powstania także w Krakowie.

Po wojnie wyjechała z rodziną do Inowrocławia. Tam rozpoczęła pracę jako kelnerka w kawiarni, do której przychodziła patriotyczna młodzież ze szkoły oficerskiej, pragnąca prawdziwie wolnej i niepodległej Polski. Starano się gromadzić broń i rozwieźć ulotki (w czym I. Ponińska także uczestniczyła). 1 września 1945 r. I. Ponińska zaczęła studiować psychologię na Uniwersytecie Poznańskim. Wiosną 1946 r. została aresztowana i trafiła do więzienia śledczego Informacji w Poznaniu. Represje dotknęły też jej krewnych (aresztowano jej matkę, która spędziła 9 miesięcy w celi, starszą siostrę, przesłuchiowano młodszą). Po ok. dwóch miesiącach Irena wraz z innymi więźniami została przewieziona do Warszawy. W procesie całej grupy – 26 czerwca 1947 r. została skazana na 6 lat pozbawienia wolności i utratę praw publicznych, po ogłoszeniu amnestii zmniejszono karę do lat trzech. Po wyroku przewieziono Irenę i osadzono w więzieniu w Fordonie. Tam ciężko zachorowała, była umierająca, a w więzienym szpitalu nie leczono jej i nie karmiono, gdyż tak traktowano więźniów politycznych. Karmić i leczyć zaczęto ją dopiero po interwencji jednej ze współwięźniarek politycznych, która wbrew zakazowi przedostała się na ten oddział. Irena była dzielna i odważna. Podtrzymywała innych więźniów na duchu. Nie powiodły się próby funkcjonariuszy UB wciągnięcia jej do współpracy. W 1948 r. została ułaskawiona. Opuściwszy więzienie, wyjechała wraz z matką do Sopotu, gdzie dzięki troskliwej opiece rodziny powoli wracała do zdrowia, którego jednak w pełni nigdy nie odzyskała.

Po powrocie do Krakowa podjęła pracę w Małopolskiej Spółce Węglowej (1949), ukończyła półtoraroczny kurs handlowy, dodatkowo pracowała w Zakładzie Produkcji Skryptów, a następnie w redakcji czasopism „Ziemia” oraz „Kraj”. Przepisywała też teksty na maszynie dla „Tygodnika Powszechnego”. Równocześnie rozpoczęła studia wyższe – filologię angielską na Uniwersytecie Jagiellońskim. Dyplom magistra uzyskała w 1952 roku.

W Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Krakowie zaczęła pracować 15 września 1958 r., gdzie była zatrudniona do 31 sierpnia 1995 r. Ukończyła Półtoraroczny Korespondencyjny Kurs Bibliotekarski dla Pracowników Bibliotek Szkolnych (1960), z wynikiem bardzo dobrym, a w roku 1965 wakacyjny kurs „Angielski dla Studentów Zagranicznych” w Politechnicznej Szkole Języków Obcych i Studiów Ogólnych w Londynie. W 1975 r. złożyła Egzamin dla Dyplomowanych Pracowników Dokumentacji Naukowej.

Jako wybitny fachowiec, odznaczający się znajomością języków obcych (biegłą angielskiego i francuskiego, słabą niemieckiego i włoskiego), pełniła w Bibliotece Pedagogicznej wiele odpowiedzialnych funkcji. Była kierownikiem czytelnii. Następnie otrzymała stanowisko kierownika Działu Informacyjno-Bibliograficznego. Organizowała warsztaty informacyjno-bibliograficzne PBW, propagowała publikacje pedagogiczne, szczególnie w językach obcych.

Współpracowała z Instytutem Badań Pedagogicznych oraz z Instytutem Kształcenia Nauczycieli w zakresie koordynacji działalności informacyjnej bibliotek pedagogicznych i naukowych. Prowadziła poradnictwo dla nauczycieli i pracowników nadzoru pedagogicznego, szkolenie w zakresie informacji dla bibliotekarzy z filii PWB. Sprawowała opiekę nad praktykami studentów, m.in. nad miesięczną praktyką studentów bibliotekoznawstwa z Uniwersytetu Wrocławskiego. W roku akad. 1975/76 prowadziła ćwiczenia na stacjonarnych studiach bibliotekoznawczych Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. Od 1 września 1983 r. do końca roku szkolnego 1993/94 pełniła obowiązki nauczyciela-bibliotekarza, następnie (do 31 sierpnia 1995 r.) bibliotekarza-instruktora.

Za zasługi w pracy bibliotekarskiej i pedagogicznej otrzymała liczne nagrody i odznaczenia. W 1981 r. została odznaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Była lubiana przez wszystkich pracowników Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej za swoją życzliwość i koleżeńskość. Każdemu, kto się do niej zwrócił, służyła swą radą i pomocą. Bardzo cenili ją również czytelnicy, chętnie korzystali z jej fachowych porad, zwracali się czasem nawet ze swoich osobistych kłopotów.

Zofia Dzedzyk

JADWIGA PACHOLSKA

(6.07.1942 – 3.06.2001)

Z głębokim żalem środowisko bibliotekarzy bibliotek publicznych w Koninie przyjęło wiadomość, najpierw o ciężkim stanie zdrowia, później o śmierci w dniu 3 czerwca br. emerytowanej koleżanki Jadwigi Pacholskiej.

Urodzona 6 lipca 1942 r. w Koninie, w tym mieście zdobyła maturę w Liceum Ogólnokształcącym, w latach późniejszych ukończyła Policealne

Studium Bibliotekarskie w Poznaniu. Pracę w zawodzie bibliotekarza rozpoczęła w 1960 r., by ją po dwóch latach przerwać. Do zawodu, który stanie się Jej życiową pasją, powróciła w 1970 r., początkowo jako pracownik kontraktowy, później etatowy. W 1974 r. dyrekcja ówczesnej biblioteki powiatowej powierzyła Jej organizację nowej filii – biblioteki publicznej dla pacjentów i personelu szpitala. Tej placówce była wierna do czasu odejścia w dniu 31 grudnia 1998 r. na emeryturę.

Kierowana przez Nią placówka stała się biblioteką wzorowo zorganizowaną i zarządzaną. Dzięki Niej z roku na rok „rosł” księgozbiór, zawsze trafnie, z głęboką wiedzą zakupywany. Prawdziwą troską Kierowniczką były działania na rzecz chorych. Pracę z książką donoszoną do łóżek pacjentów na oddziałach szpitalnych i w Domu Pomocy Społecznej, udostępnianą na miejscu, w lokalu dobrze usytuowanym i wyposażonym, traktowała jako formę terapeutyczną, pozwalającą chorym choćby na moment zapomnieć o cierpieniu, dającą ulgę między zabiegami.

Wszystko, co robiła, traktowała rzetelnie, na serio, może wobec współpracowników nazbyt surowo, ale za to z sercem, oddaniem i kobiecą wrażliwością. Niezapomniane pozostaną we wdzięcznej pamięci osób z Nią związanych spotkania z ciekawymi ludźmi, z pisarzami, choćby ze Stanisławą Fleszarową-Muskał, podróżnikiem Bronisławem Dostatnim, dziennikarzami prasy dziecięcej, lekarzami różnych specjalności, zajęcia z chorymi dziećmi – czytanie im bajek, organizowanie konkursów plastycznych. Specyficzny, rodzinny klimat, miały Jej coroczne spotkania z kierownikami punktów bibliotecznych.

Wszystko to znajduje się w Kronice Biblioteki, pieczołowicie zanotowane i udokumentowane zdjęciami. Pani Jadzi się nie odmawiało, gdy prosiła o pomoc rzeczową, o środki finansowe w postaci składki na Koło Przyjaciół Biblioteki. Nie odmawiali kolejni dyrektorzy szpitala, dyrekcja biblioteki wojewódzkiej, współpracownicy i czytelnicy, nawet gdy zdecydowanie egzekwowała zwroty wypożyczonych książek. Nie odmawiali, bo byli zafascynowani Jej stanowczością, konsekwencją. Jej entuzjazmem i zaangażowaniem zawodowym, humanitarnością wobec chorych, koleżeńskością, gdy sami będąc w potrzebie, znajdowali u Niej niezawodną pomoc.

Pracę zawodową Koleżanki Pacholskiej doceniono, honorując Ją Brązowym Krzyżem Zasługi, odznakami Za Zasługi dla Miasta Konina, Zasłużony Działacz Kultury, „Przyjaciół Dziecka”, odznaką dla Niej szczególnie cenną, i czterokrotnie nagrodą Urzędu Wojewódzkiego w Koninie.

Pogrzeb Jadwigi Pacholskiej zgromadził nie tylko niedawnych współpracowników, ale też liczne grono byłych czytelników. W liście pożegnaniowym, odczytanym przy Jej urnie, przez celebrującego żalobną uroczystość księdza, Zmarła podziękowała lekarzom, rodzinie, znajomym za ostatnie przy Niej posługi, za wspólnie przeżyte życie. Słowa „za grobu” Pani Jadwigi zrobiły na wszystkich uczestnikach pogrzebu duże wrażenie. Odeszła z godnością, w pełni świadoma nieuchronności śmierci. Po zostanie w naszej pamięci, pozostanie Jej „dzieło” – biblioteka w szpitalu, aktualnie filia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koninie.

Lech Hejman

Wyjaśnienia prawne

Odnaka „Zasłużony dla Kultury Polskiej”

Odnaka „Zasłużony dla Kultury Polskiej” ma już ponad trzydziestoletnią tradycję. Podstawą do jej nadawania była uchwała Nr 146 Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 1969 r. w sprawie ustanowienia odznaki „Zasłużony dla Kultury Polskiej” oraz wydane na podstawie tej uchwały zarządzenie Nr 93 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 10 września 1969 r. w sprawie ustalenia wzoru odznaki „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, trybu jej nadawania, sposobu wręczenia i noszenia oraz trybu pozbawiania odznaki¹.

Od 1969 r. zmienił się w Polsce ustrój, system społeczno-polityczny oraz polityka zagraniczna. Spowodować to musiało przyjęcie innych kryteriów i zasad przyznawania tej odznaki. Wprowadza je rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 maja 2001 r. w sprawie ustanowienia odznaki honorowej „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, ustalenia jej wzoru oraz zasad i trybu nadawania, a także noszenia³.

Odnaka „Zasłużony dla Kultury Polskiej” jest szczególnym wyróżnieniem i może być nadawana: cudzoziemcom, pracownikom przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, zagranicznym instytucjom naukowym i kulturalnym w Polsce, zagranicznym organizacjom, stowarzyszeniom, instytucjom, działaczom kulturalnym, organizacjom i związkom polonijnym, a także Polakom – za zasługi w propagowaniu za granicą dorobku kultury i sztuki polskiej lub przyczyniającym się do rozwoju kulturalnych stosunków z Polską.

Obecnie obowiązujące zasady przyznawania odznaki honorowej „Zasłużony dla Kultury Polskiej” nie różnią się od kryteriów przyjętych w uchwale Nr 146 Rady Ministrów z 11 sierpnia 1969 r., jednak podnosi się ich rangę poprzez stwierdzenie, że jest to szczególne wyróżnienie.

Zmienił się natomiast tryb przyznawania tych odznak. Przysądza je minister właściwy do spraw kultury i ochrony

dziedzictwa narodowego – po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zagranicznych – z własnej inicjatywy, albo na wniosek:

- 1) ministra lub kierownika urzędu centralnego,
- 2) terenowego organu administracji rządowej bądź organu jednostki samorządu terytorialnego,
- 3) podmiotów prowadzących statutową działalność kulturalną, organizacji społecznych lub stowarzyszeń działających w sferze kultury w kraju,
- 4) kierowników przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych Rzeczypospolitej Polskiej za granicą.

Wzory wniosków o nadanie odznaki honorowej „Zasłużony dla Kultury Polskiej” osobom, a także w przypadku

gdym kandydatem do odznaki jest instytucja, organizacja, stowarzyszenie – stanowią załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 maja 2001 r. w sprawie ustanowienia odznaki honorowej „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, ustalenia jej wzoru oraz zasad i trybu nadawania, a także noszenia.

W odróżnieniu od regulacji prawnych z 1969 r., obecnie obowiązujące rozporządzenie nie przewiduje pozbawiania przyznanej już odznaki.

PRZYPISY:

¹ M.P. Nr 42, poz. 337.

² Dz. U. Nr 70, poz. 727.

Problem kierownictwa placówki o jednoosobowej obsadzie

Z biblioteki publicznej w woj. dolnośląskim otrzymałem następujące zapytanie: *czy jeśli filia biblioteczna posiada jednoosobową obsługę, pracownik może pełnić funkcje kierownika filii i pobierać z tego tytułu dodatek funkcyjny?*

W przypadku biblioteki będącej instytucją posiadającą osobowość prawną, osoba kierująca nią, niezależnie od liczby zatrudnionych w niej pracowników, a więc nawet przy obsadzie jednoosobowej, powinna mieć uprawnienia kierownicze (zajmować stanowisko kierownika, a najczęściej dyrektora). Filia jest placówką w całości podporządkowaną bibliotece, która ją prowadzi i w przypadku jednoosobowej obsady tej filii osoba w niej pracująca nie musi być kierownikiem, ponieważ funkcje kierowania filią faktycznie pełni kierownictwo biblioteki. Jednak zaangażowanie pracownika

na stanowisku kierownika filii (co ma w niektórych przypadkach uzasadnienie) implikuje przyznanie mu dodatku funkcyjnego, ponieważ w załączniku do rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 23.04.1999 r. w sprawie zasad wynagradzania (Dz. U. Nr 45, poz. 446) do stanowiska „kierownik” przypisany jest dodatek funkcyjny, nawet w placówce o jednoosobowej obsadzie. W poprzednich regulacjach prawnych dodatek funkcyjny otrzymywał tylko ten kierownik, który kierował zespołem, jednak ta zasada nie została przeniesiona do obecnie obowiązującego rozporządzenia. Tak więc często merytorycznie nieuzasadniony dodatek funkcyjny dla kierownika filii o jednoosobowej obsadzie, znajduje aktualnie prawną podstawę.

Lucjan Biliński

Ukazuje się od maja 1992 r.

Notes

wydawniczy

W każdym numerze:

- największy w kraju, liczący około 1000 tytułów zestaw nowości wydawniczych
- noty o nowych książkach
- bestsellery – cykliczna analiza wyników sprzedaży
- publicystyka poświęcona problemom ruchu wydawniczego
- kronika: co słychać w branży?
- problemy bibliotek
- nowe media

Adres redakcji: ul. Pereca 13/19 m 713, 00-849 Warszawa
www.notes-wydawniczy.pl e-mail: redakcja@notes-wydawniczy.pl

MIESIĘCZNIK
WYDAWCÓW,
KSIĘGARZY,
BIBLIOTEKARZY,
HURTOWNIKÓW

I WSZYSTKICH
ZAINTERESOWANYCH
RYNKIEM KSIĄŻKI

oferujemy prenumeratę i reklamę

tel./fax (0-22) 624 84 24

Przepisy prawne

A. PRZEPISY OGÓLNE

Administracja rządowa w województwie

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 czerwca 2001 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o administracji rządowej w województwie. Dz. U. nr 80 poz. 872.

W zał. jednolity tekst ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. w tej sprawie.

Uwaga: W Aneksie I. – w adresie wydawniczym poz. 1658 należy wpisać: „tekst jednolity – Dz. U. z 2001 r. nr 80 poz. 872”.

Archiwa

Ustawa z dnia 8 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Dz. U. nr 76 poz. 806.

Zmiana dotyczy przepisów art. 16 ust. w przedmiocie świadczenia usług archiwalnych i przeznaczania środków uzyskanych za te usługi.

Uwaga: w publikacji – T. Zarzębski: Polskie prawo biblioteczne 1773-1990, w adresie wydawniczym poz. 1383 należy dodać zapis: „z 2001 r. nr 76 poz. 806”.

Komitet Badań Naukowych

Uchwała Nr 18/2001 Komitetu Badań Naukowych z dnia 26 kwietnia 2001 r. w sprawie Regulaminu Komitetu Badań Naukowych. Dz. Urz. KBN nr 8 poz. 27.

Zarządzenie Nr 10/2001 Przewodniczącego Komitetu Badań Naukowych z dnia 17 maja 2001 r. w sprawie nadania Regulaminu organizacyjnego urzędowi Komitetu Badań Naukowych. Dz. Urz. KBN nr 8 poz. 28.

W zakresie działania Departamentu Studiów i Polityki Naukowej umieszczono zapis: „przygotowanie projektów rozwiązań i prowadzenie prac w zakresie informacji naukowej”.

Wykaz aktów prawnych

Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 30 kwietnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu obowiązujących zarządzeń. Dz. Urz. GUS nr 5 poz. 29.

Wykaz obejmuje 31 opisów zarządzeń obowiązujących w dniu 29 marca 2001 r.

B. PRZEPISY BIBLIOTECZNE

Biblioteki szkolne

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego, kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół oraz kształcenia w profilach w liceach profilowanych. Dz. U. nr 61 poz. 625.

W załączniku nr 2 „Podstawa programowa kształcenia...”, w rozdziałach „Edukacja czytelnicza i medialna” (s. 4288, 4307, 4340) zawarto zapis obejmujący „umiejętności samodzielnego korzystania ze zbiorów bibliotecznych”.

Uwaga: opis tego aktu należy umieścić w Aneksie I, pod dodatkową poz. 1723.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół. Dz. U. nr 61 poz. 624.

Sprawy odnoszące się do bibliotek szkolnych zawarto w ramowym statucie – szkoły podstawowej (§ 8), publicznego gimnazjum (§10), publicznego liceum profilowanego (§ 10), publicznej szkoły zawodowej (§ 11) i publicznej szkoły ponadpodstawowej (§ 14).

Uwaga: opis tego aktu należy umieścić w Aneksie I. pod dodatkową poz. 1724, a w adresie wydawniczym poz. 1557 i 1672 adnotację: „uchylony zob. poz. 1724”.

Biblioteki szkół wyższych

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie warunków, jakim powinna odpowiadać uczelnia, aby utworzyć i prowadzić kierunek studiów oraz nazw kierunków studiów. Dz. U. nr 71 poz. 736.

Wśród warunków wymieniono – „posiadanie odpowiednio wyposażonej biblioteki” (§ 1 ust. 1 pkt 3). W załączonym do rozporządzenia wykazie nazw kierunków studiów podano – „bibliotekoznawstwo i informacja naukowo-techniczna”.

Uwaga: opis tego aktu należy umieścić w Aneksie I. pod dodatkową poz. 1725.

Ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym, ustawy o wyższych szkołach zawodowych oraz o zmianach niektórych ustaw. Dz. U. nr 85 poz. 924.

Uwaga: w Aneksie I. w adresie wydawniczym poz. 1511 i 1634 należy dopisać: „z 2001 r. nr 85 poz. 924”.

Ewidencja materiałów bibliotecznych

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 7 lipca 2001 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad ewidencji materiałów bibliotecznych. Dz. U. nr 74 poz. 793.

Zmiana dotyczy przepisów rozporządzenia z dnia 5 listopada 1999 r. (Dz. U. nr 93 poz. 1077).

Uwaga: w Aneksie I. w adresie wydawniczym poz. 1690 – należy umieścić zapis: „z 2001 r. nr 74 poz. 793”.

Nadzór nad bibliotekami

Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 stycznia 2001 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Ministerstwu Edukacji Narodowej. Dz. Urz. MEN 1 poz. 1.

Sprawy „funkcjonowania bibliotek szkolnych” należą do zakresu działania Departamentu Kształcenia i Wychowania (§ 17 pkt 8), a „sprawy związane z działalnością bibliotek szkół wyższych” – Departamentu Szkół Wyższych (§ 21 pkt 31).

Uwaga: opis tego aktu należy umieścić w Aneksie I. pod dodatkową poz. 1722.

TeZar

* „Ancks I” – skrótove oznaczenie publikacji: Tadeusz Zarzębski: *Polskie prawo biblioteczne. Aneks I, 1990-2000*. Warszawa 2000.

W kilku słowach

■ **NOWY ZARZĄD GŁÓWNY SBP PODJĄŁ PRACĘ.** W dniu 20 i 21 września 2001 r. odbyło się w Sękocinie k. Warszawy robocze, dwudniowe posiedzenie ZG SBP, na które zaproszono również przedstawicieli poprzedniego Zarządu Głównego. W tym wspólnym zebraniu uczestniczyło 21 osób, wśród nich kilkoro członków ZG minionej kadencji.

Wyjazd do Sękocina poprzedzony został posiedzeniem Prezydium Zarządu Głównego w lokalu Biblioteki Narodowej przy Al. Niepodległości. Członkowie Prezydium dokonali przeglądu materiałów przygotowanych na posiedzenie w Sękocinie, omówili jego porządek dzienny i uzgodnili stanowiska w kwestiach, które były przedmiotem obrad ZG.

Zebranie Zarządu Głównego rozpoczęło się o godzinie 15⁰⁰ i trwało pierwszego dnia do osiemnastej. Przewodniczył przewodniczący ZG SBP kol. Jan Wołosz a towarzyszył mu Honorowy Prezes Stowarzyszenia kol. Stanisław Czajka.

Dzięki dużej dyscyplinie obrad udało się utrzymać ich dobre tempo, co pozwoliło nie tylko w całości wyczerpać program przewidziany na ten dzień, ale również omówić kilka punktów porządku dziennego kolejnego dnia. Oszczędność ta bardzo się przydała, bowiem właśnie w piętek borykano się z najtrudniejszymi kwestiami związanymi z wdrażaniem nowej struktury organizacyjnej SBP, co zajęło sporo czasu.

Na początek zajęto się omówieniem i przyjęciem dokumentów czerwcowego Krajowego Zjazdu Delegatów. Kol. Elżbieta Stefańczyk, sekretarz generalny przedstawiła pełną wersję protokołu KZD oraz protokół Główniej Komisji Rewizyjnej. Obydwa dokumenty zostały przyjęte przez ZG jednogłośnie (głosowanie nad protokołem KZD przeprowadzono następnego dnia).

Uchwały i wnioski KZD przedstawiła przewodnicząca odpowiedniej komisji zjazdowej kol. Bożena Bartoszewicz-Fabiańska. Drobne uzupełnienia zgłosili: J. Wołosz i Piotr Bierczyński, potem odbyło się głosowanie, które akceptowało dokument.

Informację o losach nowego Statutu SBP uchwalonego na Krajowym Zjeździe Delegatów przedstawiła, kol. Ewa Stachowska-Musiał ze zjazdowej komisji statutowej. Poinformowała, że tekst statutu został 6 lipca br. złożony w Krajowym Sądzie Rejestrowym, skąd 2 sierpnia został przekazany do starostwa. Dotąd stamtąd nie wrócił, ale ma już obowiązującą moc prawną i został opublikowany w EBIB-ie, a wydrukowany zostanie niezwłocznie po ostatecznej akceptacji przez władze administracyjne.

Kolejną informacją była informacja dyrektora Biura ZG SBP kol. Mieczysława Szyszko o kosztach przeprowadzenia Krajowego Zjazdu Delegatów. Komentarze do przedstawionego zestawienia finansowego przedstawili: skarbnik ZG kol. Andrzej Jopkiewicz i Honorowy Prezes kol. S. Czajka. Zebrani nie kwestionowali celowości ani wysokości poniesionych wydatków i przyjęli je do wiadomości jako konieczne i oszczędne.

Jednogłośnie przyjęto w głosowaniu przedstawione przez kol. E. Stefańczyk: plan prac ZG SBP na rok 2001 oraz regulamin ZG i Prezydium ZG.

Propozycję podziału obowiązków i zakres zadań poszczególnych członków Prezydium i członków ZG przedstawił przewodniczący J. Wołosz. Wszyscy zainteresowani przyjęli je jednogłośnie w głosowaniu.

Podobnie potraktowana została propozycja przedstawiona przez kol. Sylwię Błaszczyk a dotycząca przydziału członkom Zarządu okręgów, którymi mają się opiekować z ramienia ZG. Ani opiekunowie, ani podopieczni nie protestowali przeciw przedstawionym propozycjom i w pełni je akceptowali.

Kolejną rozstrzygniętą kwestią organizacyjną było powołanie grup roboczych w ramach ZG SBP. Na wniosek kol. Jana Wołosza akceptowano (powołaną już wcześniej) Grupę ds. wdrażania nowych struktur SBP pod kierownictwem kol. S. Błaszczyk oraz Grupę ds. ekonomicznych (przewodniczący kol. A. Jopkiewicz, skarbnik) i Grupę ds. pozyskiwania środków pomocowych dla bibliotek (przewodniczący kol. Stanisław Krzywicki).

Prezes J. Wołosz przedstawił następnie projekt decyzji o uprawnieniach zarządów okręgów do prowadzenia działalności finansowej. Tę decyzję ZG przyjął przy 1 głosie wstrzymującym się. Jednogłośnie natomiast przyjęto uchwałę o powołaniu Sekcji Bibliotek Szkół Niepaństwowych oraz Sekcji Bibliotek Pedagogicznych i Szkolnych a także o reaktywowaniu Komisji Automatyzacji. Akceptowano przedstawione również przez kol. E. Stachowską-Musiał wytyczne dot. wyborów w sekcjach i komisjach ZG.

Na koniec kol. S. Błaszczyk w imieniu Grupy ds. wdrażania nowych struktur SBP przedstawiła projekt uchwały w tej sprawie, który miał być przedmiotem dyskusji w dniu następnym i poddany głosowaniu jako wytyczne ZG dla ogniw terenowych.

Po pracowicie spędzonym dniu, wieczorem odbyło się planarne spotkanie koleżeńskie przy grillu. Ten punkt programu był również bardzo udany i dla niektórych przeciągnął się długo w noc.

Następnego dnia obrady rozpoczęły się jednak punktualnie o dziewiątej i od razu w dobrym tempie, przy pełnym zaangażowaniu wszystkich zebranych.

Ożywioną dyskusję, w której wzięło udział siedem osób (niektóre kilkakrotnie) wywołał program działania SBP na lata 2001-2005. Program został przyjęty jednogłośnie, podobnie jak protokół KZD, który przegłosowano zaraz potem. Zgodnie z przewidywaniami, najtrudniejsza i momentami żywiołowa była dyskusja nad sprawą wdrożenia nowej struktury organizacyjnej SBP i przyjęciem odpowiedniej uchwały. Najbardziej spierano się nie o samą strukturę, o której przesądził już KZD, ale o sposób realizacji tej decyzji. Dyskusja była trudna, ostra, ale nie wymknęła się spod kontroli i ostatecznie udało się uzgodnić tekst uchwały, która została przyjęta przy jednym głosie sprzeciwu.

W przerwie tej batalii o metodę odbyła się sympatyczna uroczystość – Koleżance Stanisławie Mazur z Tarnobrzega, laureatce Nagrody Ikara wręczono kwiaty i złożono serdeczne gratulacje, czego w imieniu wszystkich obecnych dokonali obaj prezesi SBP.

Zebranie jak zwykle zakończyły sprawy różne. Tym razem były to: wnioski o przyznanie jednej z bibliotek medalu „Bibliotheca Magna Perennisque” i wybicia 100 sztuk medalu „W dowód uznania” oraz informacja o od-

znaczeniach przyznanych działaczom SBP w okresie zjazdowym. (Andrzej Jopkiewicz)

■ **SourceOECD**, dostępna online biblioteka OECD, udostępniana komercyjnie od 1 stycznia 2001 r., oferuje uniwersytetom, agencjom rządowym, firmom konsultacyjno-doradczym, organizacjom ni rządowym całą produkcję wydawniczą organizacji, tj. ekspertyzy dotyczące gospodarek poszczególnych krajów, publikacje prognostyczne, raporty, czasopisma i dostęp do socjalno-ekonomicznych baz statystycznych (www.SourceOECD.org).

■ **Publikacje nadesłane**

Publikacje ciągłe: „Kurier Czytelniczy” 74-76/2001, „Megaron” 6-8/2001

■ **ZAPROSILI NAS:** Dyrektor BN na otwarcie wystawy „«Wspaniałe, kapitalne... Nie do publikacji» Literatura piękna i eseistyka w drugim obiegu 1976-1989” (11.09.01)

● **Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy** na otwarcie wystawy „Cyprian Norwid. 1821-1883 ... do kraju tego...” (18.09.01) i na sesję popularnonaukową z okazji 180. rocznicy urodzin Cypriana Kamila Norwida (02.10.01) ● **Burmistrz i MBP w Krotoszynie** na jubileusz 55-lecia działalności (05.09.01).

JUŻ JEST!

Oczekiwana przez bibliotekarzy książka znakomitej autorki, pani
Ireny Boreckiej

BIBLIOTERAPIA **Teoria i praktyka**

Poradnik niezbędny dla studentów bibliotekoznawstwa!
str. 144 cena 27 zł

Folia samoprzylepna do oprawy książek

Wymiary rolki (m x cm)	Cena rolki
25 x 24	71,00
25 x 26	75,00
25 x 28	79,20
25 x 30	83,00
25 x 35	98,00
25 x 40	109,80
25 x 45	123,00

PROWADZIMY SPRZEDAŻ WYSYŁKOWĄ
Ceny brutto w PLN, nie zawierają kosztu przesyłki

DANTEKS

Zamówienia:

60-195 Poznań, ul. Szeherazady 32
tel. (0-61) 861-87-67, fax (0-61) 861-88-31
E-mail: afrackowiak@post.pl

Spis treści

Contents

Po ataku terrorystycznym na USA	1
Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich do American Library Association	1
American Library Association do Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich	1
Deklaracja społeczności bibliotekarskiej w sprawie wolności słowa i dostępu do informacji	1
Listy	2
Artykuły	3
Jan WOŁOSZ: O standardach dla bibliotek publicznych	3
Problemy przechowywania zbiorów w bibliotekach akademickich i naukowych we Francji (Oprac. Elżbieta STEFAŃCZYK)	7
Stanisław KRZYWICKI: Ważniejsze problemy w działalności Książnicy Pomorskiej	11
Bożena LECH-JABŁOŃSKA: Stan prac nad <i>Bibliografią Lubelszczyzny</i>	14
Ewa FOLTYNIEWICZ: Obsługa informacyjna użytkowników Centralnej Biblioteki Wojskowej	17
Trzy pytania...	20
MAK – serwis? Rozmowa z ks. Krzysztofem Gonetem, dyrektorem Biura ds. Rozwoju i Komputeryzacji Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES	20
Z bibliotek	22
Politycy w Książnicy (Władysław MICHNAŁ)	22
Miejska Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu laureatką IKARA 2001	23
Informacja o działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej w Tarnobrzegu (Stanisława MAZUR)	23
Sprawozdania i relacje	25
Konkurs na najlepszą bibliotekę gminną w Wielkopolsce w roku 2000 (Helena BEDNARSKA)	25
XXX Międzynarodowa Konferencja Teoretyków i Praktyków Bibliotekarstwa ABDOS 2001 (Danuta KREŁOWSKA)	26
Przegląd publikacji	27
Sygnaty o nowych publikacjach (Lidia BĄKOWSKA, Józef SZOCKI)	27
Pyłki (Andrzej KEMPA)	29
Z żałobnej karty	30
Irena Ponińska (26.06.1924 – 11.08.2000) (Zofia DŹEDŹYK)	30
Jadwiga Pacholska (6.07.1942 – 3.06.2001) (Lech HEJMAN)	31
Wyjaśnienia prawne	32
Odnazka „Zastulony dla Kultury Polskiej”. Problem kierownictwa placówki o jednoosobowej obsadzie (Lucjan BILIŃSKI)	32
Przepisy prawne (TeZar)	34
W kilku słowach	35
After the Terrorist Attack in the United States	1
Polish Librarians Association to the American Library Association	1
American Library Association to the Polish Librarians Association	1
Declaration of Librarians' Community on the Freedom of Speech and Access to Information	1
Letters	2

Articles	3
Jan WOŁOSZ: Concerning Standards for Public Libraries	3
Questions of Library Stacks in Academic and Research Libraries in France (Ed. Elżbieta STEFAŃCZYK)	7
Stanisław KRZYWICKI: Major Issues in the Activity of the Książnica Pomorska Library	11
Bożena LECH-JABŁOŃSKA: Bibliography of the Lublin Region. Progress Report	14
Ewa FOLTYNIEWICZ: User Information Services in the Central Military Library	17
Three Questions	20
MAK – support? Interview with Rev. Krzysztof Gonet, Director of the Development and Automation Bureau of the Federation of Church Libraries FIDES	20
From Libraries	22
Politicians in the Książnica (Władysław MICHNAŁ)	22
Tarnobrzeg City Public Library – the Laureate of the Reward IKAR 2001	23
Information Note on the Activity of the Municipal Public Library in Tarnobrzeg (Stanisława MAZUR)	23
Reports and Events	25
Competition for the Best Municipal Library in the Great Poland Region in 2000 (Helena BEDNARSKA)	25
The 30th International Conference of Theoreticians and Practitioners of Librarianship ABDOS 2001 (Danuta KREŁOWSKA)	26
Recent Publications	27
New Books Flash (Lidia BĄKOWSKA, Józef SZOCKI)	27
Stardust (Andrzej KEMPA)	29
Obituary	30
Irena Ponińska (26.06.1924 – 11.08.2000) (Zofia DŹEDŹYK)	30
Jadwiga Pacholska (6.07.1942 – 3.06.2001) (Lech HEJMAN)	31
Legal Explanations	32
Polish Culture Badge of Merit. Questions of Running a One – Person Institution (Lucjan BILIŃSKI)	32
Legal Regulations	34
In a Nutshell	35

BIBLIOTEKARZ

Czasopismo wydawane przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy

Komitet Redakcyjny: Lucjan BILIŃSKI, Marcin DRZEWIECKI (przewodniczący), Bolesław HOWORKA, Janina JAGIELSKA, Stanisław KRZYWICKI, Irena SUSZKO-SOBINA, Józef ZAJĄC

Redaktor naczelny: Jan WOŁOSZ. Sekretarz Redakcji: Andrzej JOPKIEWICZ. Tłum. na jęz. angielski: Katarzyna DIEHL

Redaktor techniczny: Elżbieta MATUSIAK. Skład i łamanie: Ewa KOSSOWSKA-SALAŃSKA

Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
00-335 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7, tel. 827-52-96

Dyrektor Wydawnictwa – Janusz NOWICKI

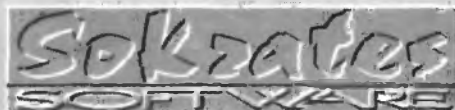
e-mail: sbp@ctei.pl

Konto SBP: BIG Bank Gdański SA IV O/Warszawa Nr 11601120-4040-132

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny PRIMUM s.c., Kozerki 17a, 05-825 Grodzisk Mazowiecki
ISSN 0208-4333. Indeks 352624

www.sokrates.pl

60-587 POZNAŃ, ul. Cienista 3
tel./fax 847-57-49, 847-46-90, 841-00-13,
adres do korespondencji: 60-969 POZNAŃ 60, skr. 40

Oferujemy dwa zintegrowane systemy biblioteczne: SOWA oraz SOWA2.

Oba systemy różnią się obszarem zastosowań.

System SOWA przeznaczony jest do obsługi zasobów bibliotek: książek, czasopism (wolumenów), zbiorów specjalnych, w tym m.in. zbiorów muzycznych. System automatyzuje takie procesy biblioteczne jak: katalogowanie, wyszukiwanie informacji, gromadzenie, prowadzenie inwentarzy, udostępnianie (ze statystykami), inwentaryzacja (skontrolum). System charakteryzuje się własnym prostym i czytelnym formatem danych oraz umożliwia import i eksport opisów katalogowych w formacie USMARC, MARC-BN i in.

System SOWA2 przeznaczony jest przede wszystkim dla katalogów informacyjno-bibliograficznych, faktograficznych, biograficznych oraz nietypowych. System automatyzuje wydruki bibliograficzne np. wydruk bibliografii regionalnej poprzez edytor Word. System umożliwia wybranie formatu danych indywidualnie dla każdej instalacji. Oferujemy formaty USMARC, MARC-BN (BZCZ) oraz własne, slosowane w bibliografiach regionalnych. W ramach jednego katalogu można zastosować różne formaty rekordów i w ten sposób połączyć dane przygotowane w różnych formatach (katalog centralny).

Systemy SOWA i SOWA2 zawierają oprogramowanie w wersji graficznej (dla Windows) oraz na życzenie również oprogramowanie w wersji tekstowej. Obie wersje mogą współpracować w jednej sieci komputerowej, co pozwala na wykorzystanie każdego z systemów równocześnie na starszym (DOS) i nowszym (Windows) sprzęcie komputerowym.

Dla obu systemów przewidziano możliwość współpracy z Internetem poprzez specjalne oprogramowanie SOWA-WWW działające w technice klient/serwer. Oprogramowanie umożliwia wyszukiwanie informacji oraz zamawianie i rezerwowanie pozycji poprzez Internet. Specjalny program klienta umożliwia pobieranie gotowych rekordów ze zdalnego katalogu.

Zapraszamy do odwiedzenia naszej strony internetowej

<http://www.sokrates.pl>

Adres poczty elektronicznej: sokrates@am.in.poznan.pl

pieczęćka firmowa

Biblioteka Analiz

01-217 Warszawa
ul. Kolejowa 15/17 pok. 125
tel./fax (022) 6327606, 6327291.
BibliotekaAnaliz@poczta.fm
www.biblioteka-analiz.pl

Zamawiam:

- ..... Prenumeratę Magazynu Literackiego KSIĄŻKI
– rok (12 numerów) 99 zł
- ..... Prenumeratę Biblioteki Analiz
– rok (26 numerów) 600 zł

Publikacje książkowe:

- ..... egz. „Rynek książki w Polsce 2001”, cena 55 zł
- ..... egz. „Raport o książce katolickiej”, cena 25 zł
- ..... egz. „Książka szkolna 2001. Informator”, cena 25 zł

Upoważniam Bibliotekę Analiz do wystawienia faktury VAT bez mojego podpisu.

Nazwa firmy: .....

Adres: .....

NIP: .....

Data i podpis: .....

**Pełną ofertę naszych książek można znaleźć
na stronie internetowej www.biblioteka-analiz.pl**

Co-liber

Prosta metoda zarządzania pracą biblioteki

Automatyzacja czynności związanych z obsługą biblioteki, m.in.:

- Ewidencja i klasyfikacja zasobów (książki, czasopisma, artykuły, materiały konferencyjne), zamówień, wypożyczeń, użytkowników.
- Udostępnienie zautomatyzowanego katalogu bibliotecznego (OPAC) na oddzielnym stanowisku.
- Udostępnianie i oszczędne przechowywanie zeskanowanych artykułów, wycinków prasowych, materiałów konferencyjnych. Szybkie uzyskiwanie wszystkich informacji dotyczących danej sprawy.
- Wyszukiwanie żądanej pozycji według różnych kryteriów: np. autorów, tytułu, czasu powstania publikacji, haseł przedmiotowych, dowolnego fragmentu elementu opisu bibliograficznego, nazwy serii, wydawnictwa. Możliwość łączenia zestawów wyszukiwawczych.
- Przeprowadzanie skontrum (dla wersji z kodami kreskowymi).
- Sporządzanie obliczeń statystycznych i finansowych.
- Prowadzenie ksiąg inwentarzowych.
- Możliwość dołączania dokumentów internetowych : strony www, adresy internetowe, opracowań multimedialnych z uwzględnieniem filmów i dźwięku

***Lista referencyjna oraz wersja demo
udostępnione są na stronie www.exell.pl***

Exell Systemy Zarządzania Informacją
ul. Wolska 45
00-961 Warszawa
Tel: (0 22) 862 71 88
<http://www.exell.pl>

Wersja edukacyjna (szkoły podstawowe i średnie):
Pedagogiczna Biblioteka
Wojewódzka i M.st. Warszawy,
ul. Smyczkowa 14 02-678 Warszawa
tel/fax (022) 853 00 66 <http://www.pbw.exl.pl>

NA PEWNO POMOGĄ CI W CODZIENNEJ PRACY!

1. JAKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA?

(Jan Wołosz). Str. 152, cena 26 zł

Wraz z reformą administracyjną Państwa biblioteki przeszły we władanie samorządów. Zmieniła się i zmienia się stale ich sytuacja prawna i ekonomiczna. W związku z tym nasze Wydawnictwo opublikowało w 2000 r. dwie pozycje dot. bibliotek wojewódzkich i powiatowych. Natomiast książka Jana Wołosza ma inny charakter. Jest zbiorem autorskich przemyśleń o głównych problemach bibliotekarstwa publicznego w Polsce. Autor próbuje znaleźć odpowiedź na pytania „jaka ma być dzisiejsza biblioteka publiczna, jakie funkcje ma pełnić, jak ma się lokować w otoczeniu społecznym i jak działać by stała się nieodzowną w swoim środowisku instytucją kultury, edukacji i nauki, z jakimi problemami musi się uporać obecnie i w przyszłości”. Jest to lektura inspirująca zarówno dla praktyków jak też dla środowiska dydaktycznego.

2. KSIĄŻKA BEZ BARIER

(Pr. zbior. pod red. Janusza Nowickiego). Str. 104, cena 18 zł

Zawiera dorobek merytoryczny ogólnopolskiej konferencji w Sęszewie (18-20 IX 2000). Organizatorami konferencji poświęconej problemom uczestnictwa w kulturze osób niepełnosprawnych jest Sekcja Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych SBP współpracująca z zainteresowanymi Wojewódzkimi Bibliotekami Publicznymi. Rosnące w społeczeństwie zrozumienie potrzeb ludzi niepełnosprawnych stwarza sytuację w której biblioteki muszą coraz szerzej włączać się do rozwiązywania tych problemów. I o tym traktuje ta książka.

3. BIBLIOTERAPIA. Teoria i praktyka. Poradnik

(I. Borecka). Str. 144, cena 27 zł

Od dłuższego czasu środowisko bibliotekarskie postulowało potrzebę wydania książki, która w przystępny sposób przedstawi podstawowe problemy biblioterapii. Potrzeba ta wynika z coraz szerszego kręgu zainteresowanych (pielęgniarki, terapeuci, bibliotekarze, nauczyciele i rodzice). Irena Borecka napisała świetny poradnik przydatny bibliotekarzom i studentom bibliotekoznawstwa. Warto kupić!

4. SŁOWNIK PRACOWNIKÓW KSIĄŻKI POLSKIEJ – SUPLEMENT II

Str. 208, cena 35 zł

Autorka – prof. H. Tadeusiewicz kontynuuje dzieło rozpoczęte wydaniem SŁOWNIKA w 1972 r. oraz SUPLEMENTEM w 1986 r. Drugi SUPLEMENT, który Państwu oferujemy doprowadzony został do 2000 r.

5. INFORMACJA ELEKTRONICZNA A PRAWO AUTORSKIE

(red. M. Janowska, L. Biliński). Str. 84, cena 18 zł

Książka jest wynikiem seminarium na ten temat organizowanym w br. w BN. Zawiera podstawowe dokumenty EBLIDY, których znajomość i przyswojenie będzie niezbędne w procesie przystosowawczym do Unii Europejskiej.

6. BIBLIOGRAFIA. Metodyka i organizacja

(Pr. zbior. pod red. prof. Z. Żmigrodzkiego). Str. 352, cena 47 zł

Od ponad 30 lat nie było na rynku podręcznika do tego kluczowego przedmiotu nauczania w szkołach i uczelniach bibliotekarskich. Sądzymy, że pozycją tą będą zainteresowani nie tylko bibliotekarze. Książka będzie przydatna dla wszystkich autorów prac naukowych.

7. BIBLIOTEKA W OTOCZENIU SPOŁECZNYM

(Pr. zbior. pod red. E.B. Zybert). Str. 164, cena 33 zł

Książka powstała w uniwersyteckim ośrodku bibliotekoznawczym w Warszawie. Zawiera 9 rozdziałów składających się na zwartą całość poświęconą współczesnym bibliotekom i ich miejscu w zmienionej rzeczywistości.

Tytuły: Misja biblioteki i bibliotekarza. Komunikacja w bibliotece. Potrzeby społeczności lokalnych a biblioteka. Biblioteki w służbie dzieciom. Biblioteki i młodzież. Praca w środowisku osób niepełnosprawnych. Biblioteki dla mniejszości etnicznych i narodowych. Książka i inne formy przekazu treści w środowisku edukacyjnym. Biblioteki a reforma edukacji.
Str. 164, cena 33 zł

8. PROMOCJA KSIĄŻKI DZIECIĘCEJ. Podręcznik akademicki

(M. Zając). Str. 188, cena 31 zł

Książka oczekiwana przez studentów, bibliotekarzy księgarzy i literaturoznawców. Autor dokonuje w niej wnikliwej analizy pojęciowej dot. promocji książki dla dzieci po czym przedstawia działania o charakterze niekomercyjnym. W 3 rozdziale analizuje marketing na rynku książki dla dzieci, a w rozdziale 4 sytuację książki dla dzieci w obszarze kultury masowej na przykładzie „produktu totalnego” POCAHONTAS. Oprócz tego bardzo bogata bibliografia i 3 aneksy. Tak ujęta i opisana problematyka – jak stwierdzają recenzenci – jest udanym, pionierskim dokonaniem w naszej literaturze. Tę książkę trzeba po prostu znać. Str. 186, cena 31 zł

9. FORMAT USMARC REKORDU BIBLIOGRAFICZNEGO DLA KSIĄŻKI

(M. Lenartowicz, A. Paluszkiwicz). Str. 204, cena 28 zł

Kolejny tom (7) z serii FO-KA. Jest to drugie wydanie książki, która od 1977 r. cieszyła się dużym powodzeniem wśród bibliotekarzy zautomatyzowanych bibliotek.

10. JĘZYK HASEŁ PRZEDMIOTOWYCH KABA. Zasady tworzenia słownictwa

(Pr. zbior. pod red. T. Głowackiej). Str 208, cena 32 zł

Jest to 8 tom serii FO-KA. Książka potocznie nazywana „dużą Kabą”. Owoc sześcioletniej pracy zespołu. Stanowi opis metody tworzenia języka KABA oraz zbiór ustaleń metodycznych niezbędnych do budowy jego słownika.

11. PRACA Z UŻYTKOWNIKIEM W BIBLIOTECE

(J. Wojciechowski). Str 188, cena 30 zł

Świat wokół nas błyskawicznie się zmienia. Bibliotekarstwo też. Już nie tylko książka ale i multimedia – stąd czytelnik zmienił się w użytkownika. Prof. J. Wojciechowski nie ulega tanim fascynacjom techniki komputerowej. Traktuje ją jako narzędzie pracy zmieniające jednak charakter relacji bibliotekarz - użytkownik. Ciekawie, z humanistyczną wizją przedstawia społeczną funkcję bibliotek w nadchodzącym stuleciu. Praca napisana barwnym, żywym językiem. Niezbędna dla wszystkich: bibliotekarzy i studentów.

ZAMÓWIENIA:

pisemne WYDAWNICTWO SBP ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-335 WARSZAWA
telefoniczne pod nr (0-22) 825-50-24, **faksem** (0-22) 825-53-49

Warunki prenumeraty „Poradnika Bibliotekarza” i „Bibliotekarza”

„RUCH” S.A.

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są tylko na okresy kwartalne. Cena prenumeraty krajowej na I kwartał 2002 r. wynosi 24 zł, a cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest o 100 % wyższa od krajowej.

1. Prenumerata krajowa:

- Przedpłaty na prenumeratę przyjmują jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania. Termin przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagranicą do 5 każdego miesiąca poprzedzającego okres rozpoczęcia prenumeraty.

2. Prenumerata zagraniczna:

- Wpłaty przyjmuje jednostka „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy na konto: PKO S.A. IV O/Warszawa nr 12401053-40060347-2700-401112-005 lub kasa Oddziału.
- Informacji o warunkach prenumery udziela ww. Oddział – 01-248 Warszawa, ul. Jana Kazimierza 31/33. Tel: (prefiks) (0-22) 53-28-731, 53-28-816, 53-28-819, 53-28-820,
- infolinia 0-800-1200-29, w internecie <http://www.ruch.pol.pl>
- Adres do korespondencji: „RUCH” S.A. O.K.D.P., ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa.

POCZTA POLSKA

1. Przyjmowanie przedpłat od prenumeratorów, we wszystkich urzędach pocztowych w całym kraju w terminach:

- a. do 25 listopada – na prenumeratę realizowaną od 1 stycznia następnego roku,
- b. do 25 lutego – na prenumeratę realizowaną od 1 kwietnia bieżącego roku,
- c. do 25 maja – na prenumeratę realizowaną od 1 lipca bieżącego roku,
- d. do 25 sierpnia – na prenumeratę realizowaną od 1 października bieżącego roku.

Urzędy pocztowe właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora przyjmują przedpłaty odpowiednio:

- a. do 30 listopada – na prenumeratę realizowaną od 1 stycznia następnego roku,
  - b. do końca lutego – na prenumeratę realizowaną od 1 kwietnia bieżącego roku,
  - c. do 31 maja – na prenumeratę realizowaną od 1 lipca bieżącego roku,
  - d. do 31 sierpnia – na prenumeratę realizowaną od 1 października bieżącego roku.
- Przedpłaty na prenumeratę są przyjmowane przez listonoszy i doręczycieli (od osób niepełnosprawnych w miastach) od wszystkich mieszkańców wsi i małych miasteczek gdzie dostęp do urzędu pocztowego jest utrudniony.
  - Prenumerata prasy obejmuje pełne okresy kwartalne.
  - Wpłaty na prenumeratę są przyjmowane bez pobierania dodatkowych opłat, bez obowiązku wypełniania blankietów wpłat.
  - Zaprenumerowane egzemplarze są doręczane do miejsca zamieszkania prenumeratora lub jego siedziby bez pobrania dodatkowych opłat.

STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

Prenumeratę można również zrealizować w **Dziale Promocji i Sprzedaży Biura ZG SBP**, Al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa, tel: (prefiks) (0-22) 825-50-24.

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

poleca:

Mircea Eliade

SZAMANIZM I ARCHAICZNE TECHNIKI EKSTAZY

(Le chamanisme et les techniques archaïques de l'extase)

Tłum. Krzysztof Kocjan

[*cykl religioznawczy*]

Wyd. 2. ks. pom., ark. wyd. 35, brosz., 14,3×20,5 cm

ISBN 83-01-11354-5

Książka należy do fundamentalnych dzieł religioznawczych. Będzie lekturą nie tylko religioznawców, orientalistów, kulturoznawców, filozofów czy socjologów.

«Szamanizm» jest [...] jedną z archaicznych technik ekstazy, zarazem mistyką, magią i religią w szerokim tego słowa znaczeniu. Staraliśmy się pokazać go w rozmaitych jego aspektach historycznych i kulturowych, a nawet podjęliśmy próbę naszkicowania krótkiej historii formowania się szamanizmu w Azji Środkowej i Północnej. Większą jednak wagę przywiązujemy do samej prezentacji zjawiska szamanizmu, analizy jego ideologii, dyskusji jego technik, symbolizmu, mitologii. Sądzymy, że praca taka może zainteresować nie tylko specjalistę, ale człowieka kulturalnego w ogóle, i do niego właśnie przede wszystkim skierowana jest ta książka».

Gottfried Wilhelm Leibniz

TEODYCEA

O dobroci Boga, wolności człowieka i pochodzeniu zła

(Opera philosophica omnia, Berlin 1840)

Tłum. Małgorzata Frankiewicz

Seria: *Biblioteka Klasyków Filozofii*

Wyd. 1, podr. ak., ark. wyd. 34, tw. + obw., 12,3×19,3 cm

ISBN 83-01-13582-4

Jedno z najwybitniejszych dzieł klasyka filozofii niemieckiej i filozofii w ogóle. Książka stanowi wynik wieloletnich przemyśleń Leibniza na temat Boga w jego relacji do świata i człowieka; jest świadectwem religijnego racjonalizmu filozofa oraz dążenia do poszukiwania rzetelnych rozwiązań filozoficznych, mogących pogodzić skłóconych przedstawicieli różnych wyznań, do wykazania zgodności teologii z filozofią oraz uzasadnienia tezy, że istniejący świat jest najlepszym z możliwych światów. Przekład *Teodycei* na język polski to bardzo ważne uzupełnienie korpusu Leibnizjańskiego; wstęp, komentarze i indeksy podnoszą zdecydowanie walory dydaktyczne tekstu źródłowego.

Bronisław Malinowski

WOLNOŚĆ I CYWILIZACJA

Szkice z pogranicza antropologii społecznej i ideologii

Dzieła, T. 10

Tłum. Janusz Mucha i Józef Obrębskis

Wyd. 1, ks. pom., ark. wyd. 36, tw. + obw., 14,3×20,5 cm

ISBN 83-01-13469-0

Zbiór dziewięciu prac (wydanych w latach 1923-1944) dotyczących wojny i pokoju, wolności i zniewolenia, demokracji i totalitaryzmu, sytuacji politycznej i ideologicznej współczesnego Malinowskiemu świata, problemów z tym związanych i roli, jaką może odegrać antropologia społeczna w racjonalnym urzędowaniu świata.

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10

Dział Sprzedaży: tel. (0-22) 695-43-21, fax (0-22) 826-71-63

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN S.A.

Dział Dystrybucji Wysyłkowej i Prenumerat 00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10

tel. 0-801-351-929 (od poniedziałku do piątku w godz. 8-18)

Zapraszamy do naszych księgarni własnych i promocyjnych na terenie całego kraju, w których można kupić wszystkie publikacje naszego Wydawnictwa

Cena zł 8,00

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

poleca:

Jerzy Surdykowski DUCH RZECZPOSPOLITEJ

Wyd. 1, popularnonauk., ark. wyd. 22, brosz., 14,3×20,5 cm
ISBN 83-01-13403-8

Książka Jerzego Surdykowskiego – publicysty i reportera – składa się z dziesięciu esejów historyczno-politycznych. Dotyczą one spraw Polski, jej dalekiej i bliskiej przeszłości oraz czasów najnowszych. Autor pisze o tradycji demokracji szlacheckiej i jej znaczeniu, analizuje przyczyny opóźnienia cywilizacyjnego Polski wskutek rozbiorów, rozważa fenomen polskiego katolicyzmu, przedstawia stosunki między Polską a Rosją, między Polską a Niemcami oraz stosunki polsko-ukraińskie i polsko-żydowskie, analizuje źródła poparcia dla komunizmu, pisze też o Polsce po upadku komunizmu, jej perspektywach i zagrożeniach przed nią stojących.

Jan W. Wiktor PROMOCJA System komunikacji przedsiębiorstwa z rynkiem

Wyd. 1, podr. ak., ark. wyd. 20,00, brosz., 16,5×24 cm
ISBN 83-01-13646-4

Celem autora jest przedstawienie istoty promocji widzianej w perspektywie komunikacji z rynkiem. Praca składa się z dwóch części, z których pierwsza jest poświęcona teorii komunikacji marketingowej, druga natomiast roli i zachowaniom się rynkowym uczestników procesu komunikacji marketingowej oraz formom przekazu promocyjnego, ich atrybutom i uwarunkowaniom wykorzystania.

Katarzyna Dąbrowska, Marcin Gruszczyński KAPITAŁ ZAGRANICZNY A TRANSFORMACJA SEKTORA FINANSOWEGO W POLSCE

Pr. zb. pod red. Andrzeja Wieczorkiewicza
Seria: *FF*

Wyd. 1, podr. ak., ark. wyd. 19,25, brosz., 16,5×24 cm
ISBN 83-01-13584-0

Praca zapoznaje z różnymi aspektami dotyczącymi napływu kapitału zagranicznego do polskiego sektora finansowego i jego konsekwencji. Ponadto zawiera przemyślenia autora i wnioski z praktyki podczas pełnienia funkcji Pełnomocnika Premiera ds. Inwestycji Zagranicznych w latach 1993-1997. Książka ze względu na spojrzenie od strony teorii i praktyki będzie przydatna dla finansistów, naukowców, dziennikarzy i studentów uczelni ekonomicznych.

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10

Dział Sprzedaży: tel. (0-22) 695-43-21, fax (0-22) 826-71-63

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN S.A.

Dział Dystrybucji Wysyłkowej i Prenumerat 00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10
tel. 0-801-351-929 (od poniedziałku do piątku w godz. 8-18)

Zapraszamy do naszych księgarń własnych i promocyjnych na terenie całego kraju, w których można kupić wszystkie publikacje naszego Wydawnictwa